

Karl M. Buchholdt

Splittkonstruksjoner og attributiv sperring i norsk

En syntaktisk analyse

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap

Trondheim, november 2014

Institutt for språk og litteratur

Det humanistiske fakultet

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
2. Metode.....	5
2.1 Presentasjon av metodekapitlet.....	5
2.2 Innsamling av data.....	5
2.3 Hva er data.....	7
2.4 Skriftlig versus muntlig korpus.....	8
2.5 Mitt innsamlede korpus	11
2.6 Menneskets språkevne.....	13
2.7 Korpus og akseptabilitet.....	15
2.8 Reliabilitet og validitet.....	18
2.9 Variasjon i syntaktiske strukturer.....	19
2.10 Bruk av modeller.....	20
2.11 Oppsummering.....	24
3. Teori.....	27
3.1 Innledning.....	27
3.2 Rekkeprinsippet og kontaktprinsippet.....	29
3.3 Bestemte og ubestemte nominalfraser.....	30
3.4 Extension Conditions.....	33
3.5 Adjektiv og partisipper	34
3.5.1 Adjektivenes bøyningskategorier.....	34
3.5.2 Adjektiv og partisipper.....	36
3.6 Adledd som bestemmer og beskriver.....	39
3.7 Ulike typer splittkonstruksjoner og attributiv sperring.....	40
3.7.1 Splittkonstruksjoner.....	40
3.7.2 Attributiv sperring.....	42
3.7.3 Avgrensning av splittkonstruksjoner og attributiv sperring.....	42
3.7.4 Fellestrekk mellom attributiv sperring og splittkonstruksjoner.....	43
3.8 Strukturen til attributiv sperring og splittkonstruksjoner.....	46
3.8.1 Attributiv sperring som gammeldags og arkaisk språk.....	46
3.8.2 Strukturen til attributiv sperring i tysk og norsk.....	48
4. Analyse.....	53
4.1 Definisjon av attributiv sperring og splittkonstruksjoner.....	53

4.2	Attributiv sperring.....	57
4.3	Attributiv sperring omskrevet til splittkonstruksjoner.....	58
4.3.1	Innledningen i attributiv sperring.....	58
4.3.2	Nomenkjernen i attributiv sperring.....	59
4.3.3	Det attributive element.....	60
4.3.4	De adverbiale ledd i attributiv sperring.....	62
4.4	C-kommando og flytting.....	62
4.5	Frasestrukturteori.....	67
4.6	Adjektivfrasen.....	70
4.7	Splittkonstruksjoner.....	74
4.7.1	Utdypning av definisjonen og avgrensning.....	74
4.7.2	Splittkonstruksjoner og attributiv sperring.....	75
4.7.3	Ulike typer splittkonstruksjoner.....	76
4.7.3.1	Splittkonstruksjoner med dobbel tilknytning.....	76
4.7.3.2	Splittkonstruksjoner i tilknytning til den foranstilte bestemmelsen... ..	78
4.7.4	Ekte eller falsk attributiv sperring.....	79
4.8	Analyse av adjektiv og partisipp.....	82
4.8.1	Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med adjektiv.....	82
4.8.2	Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med presens partisipp.....	84
4.8.3	Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med perfektum partisipp.....	86
4.8.4	Oppsummering av kapittel 4.8.....	88
5.	Oppsummering og konklusjon.....	91
5.1	Oppsummering av resultatene.....	91
5.2	Konklusjon.....	93
	Litteraturliste.....	97
	Vedlegg 1: Korpus.....	101

1.1 Innledning

Forholdet mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring er ikke fullt ut beskrevet i norsk. Gjennom oppgaven min vil jeg lete etter syntaktiske forklaringer på hvordan disse setningsstrukturene skal analyseres, og hva som er relasjonen mellom dem. Splittkonstruksjoner er ikke en offisiell term, men er i *Norsk referansegrammatikk* kalt «splittet adjektivfrase som beskriver» (Faarlund m.fl. 1997: 274). Om vi tar utgangspunkt i frase (1) ser vi at den postnominale adjektivfrasen [*ofte anvendt*] står som et etterstilt adledd til nomenkjernen [*måte*], og adjektivfrasen får lov til å bygge ut komplementet sitt videre til høyre gjennom å legge til en preposisjonsfrase [*i matematikken*]. I (2) har adjektivfrasen flyttet fra postnominal til prenominal posisjon, og vi får konstruksjonen vi kjenner som en splittkonstruksjon, mens i (3) har både adjektivfrasen og preposisjonsfrasen flyttet fra en postnominal til en prenominal posisjon, og da får vi en attributiv sperring:

- (1) En måte [*ofte anvendt i matematikken*] (min omskriving av Selberg 1999)
- (2) En [*ofte anvendt*_i] måte [*t_i i matematikken*] (min omskriving av Selberg 1999)
- (3) En [*i matematikken ofte anvendt*] måte (Selberg 1999)

Splittet adjektivfrase, som i (2), regnes i mange tilfeller ikke som god norsk (Faarlund et al. 1997: 274). I andre tilfeller regnes derimot slike konstruksjoner som fullt brukbare. Det gjelder særlig når det som står etter substantivet også kan tolkes som adledd til substantivet direkte (Faarlund et al. 1997: 274-275). «By normative grammarians they are, however, criticized, [...], as constructions of this kind establish a functional dependency across the head» (Venås 1980: 65). «To my ear it sounds like an island violation» (Julien 2005: 7). Et sentral del av problemstillingen blir derfor å finne ut om preposisjonsfrasen «egentlig» er et etterstilt adledd til adjektivet/adjektivfrasen som har flyttet til en prenominal posisjon fra en postnominal posisjon (2), eller om det er nomenkjernen som har et etterstilt adledd og dermed får bygge ut komplementet sitt til høyre (4):

- (4) En ofte anvendt [*måte i matematikken*] (min omskriving av Selberg 1999)

Det neste spørsmålet er om frasene i (2) og (4) har samme semantiske innhold dersom vi skriver dem om til en etterstilt relativsetning. Her vist gjennom (5) hvor preposisjonsfrasen

står som et etterstilt adledd til adjektivfrasen og (6) hvor preposisjonsfrasen står som et etterstilt adledd til nomenkjernen:

- (5) En måte som [*ofte*] er [*anvendt i matematikken*] (min omskriving av Selberg 1999)
- (6) En måte i matematikken som [*ofte*] er [*anvendt*] (min omskriving av Selberg 1999)

Det er bare i forbindelse med nummer (5), hvor adjektivfrasen står som en foranstilt bestemmelse til preposisjonsfrasen, at vi snakker om en tilsvarende splittkonstruksjon, da den skiller setningsledd som hører sammen slik at adjektivfrasen blir «delt opp», og dermed får en plassering på begge sider av nomenkjernen, slik det ble vist i eksempel (2). Om adjektivets forhold til substantivet og preposisjonsfrasen skriver Finn-Erik Vinje «Uttrykk av den typen [...] er i noen tilfeller normalspråklige. Men når den skiller ledd som hører tett sammen [...] virker den påfallende og bør unngås. I tilfeller der uttrykkstypen gir en tvetydig formulering, får den anses som ukorrekt» (Vinje 2002: 279).

«Et attributivt adjektiv og det tilhørende substantivet utgjør en fast forbindelse som ikke tåler noe adverbial mellom seg» (Vinje 2002: 277), slik det er vist i eksempel (7)¹ «I formell stil kan adverbialet få plass foran adjektivattributtet» (Vinje 2002: 277), slik det fremkommer i (8). Eksempel (8) kalles attributiv sperring, noe som innebærer at en preposisjonsfrase «skytes inn i beskriverleddet» (Faarlund et al. 1997: 250):

- (7) *En [*ofte anvendt i matematikken*] måte (min omskriving av Selberg 1999)
- (8) En [*i matematikken ofte anvendt*] måte (Selberg 1999)

Gjennom denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i attributive sperringer og diskutere deres forhold til splittkonstruksjoner. For å kunne utarbeide en hypotese om splittkonstruksjoner i norsk må jeg skaffe meg en oversikt over hvilke syntaktiske regler som gjelder for setninger som inneholder splittede adjektivfraser. I en viss forstand kan man si at det er språkets

¹ Flere norske grammatikere, deriblant Faarlund (1997), Venås (1980) og Vinje (2002) viser til at preposisjonsuttrykket kan fungere som adverbial i en tilsvarende relativsetning slik det er vist i eksempel (5).

strukturelle konstans som utgjør språkets essensielle kjerne. At grammatikken er språkets essensielle kjerne betyr at et språk uten grammatiske egenskaper kort og godt ikke kan eksistere. Et sentralt begrep i generativ grammatikk er flytting, og mye av kunnskapen som må søkes gjelder å finne frem til prinsipper som styrer flytting. For å kunne gjennomføre denne undersøkelsen på en god måte vil jeg skaffe meg relevante kunnskaper om norsk syntaks – blant annet vil jeg ta utgangspunkt i hvilke styringsregler som gjelder i forbindelse med DP-strukturer i norsk.

Utgangspunktet for alle forskningsprosjekter er å forsøke å finne forklaringer på et eller annet problem. Når problemet er formulert, begynner man systematisk å samle inn en mengde fakta som berører problemet. Deretter skjer det en uttynning. Det er umulig å ta med alt som kan ha betydning for løsningen på problemet. Det må foretas en avgrensing av stoff og data. Dersom man for eksempel vil foreta en undersøkelse av hvilke verb som kan forekomme i både aktiv og passiv form i norsk, kan man ikke samle inn alle betydninger hvor et verb forekommer i aktiv form, for deretter å skrive dem om til passiv for å se om det bare er noen type verb som bare kan forekomme i begge formene. En slik innsamling av data vil aldri kunne ferdigstilles, og man må derfor gjøre et utvalg av fakta (Platzack 1988: 48). Ettersom det ikke finnes noen allmenne kriterier på hva som er viktig og uviktig, må man på dette stadiet vise stor forsiktighet. «Det material han samlar in får inte vara större än att han kan bli klar med undersökningen inom rimlig tid, men det får inte heller vara så litet att viktiga faktorer förblir obeaktade.»(Platzack 1988: 48).

For å avgrense både problemstillingen, innsamling av korpus og valg av syntaktiske teorier i forbindelse med oppgaven, velger jeg derfor å knytte teoriene opp mot DP-struktur. Adjektivets plassering i attributive adjektivfraser er i modifikatorposisjon til NP – det vil si at det får en plassering mellom determinativet og substantivet, eller en adjektivfrase kan stå som et etterstilt adledd til nomenkjernen (se (1) ovenfor).

En ordklasse som har mye til felles med adjektivene, er partisippene. Når verb dukker opp med adjektiviske trekk kaller vi dem for partisipper, og i de fleste tradisjonelle grammatikker regnes disse for å høre til ordklassen verb. Partisippformene av verbet kan deles inn i to kategorier, presens partisipp og perfektum partisipp. Jeg vil undersøke om perfektum partisipp og adjektiv oppfører seg likt med hensyn til splittfenomen. Jeg vil også diskutere om de virkelig er adjektiver eller om de er partisippformer av verbet. Derfor vil jeg samle inn DP-fraser som inneholder enten adjektiv eller partisipper. Når jeg har samlet inn et relevant korpus, vil jeg sette dem opp mot nyere relevante teorier om frasestruktur og DP-

analyser, først og fremst Julien (2005), som er inngående drøftet i kapittel 4. For å knytte avhandlingen min opp mot andre språk velger jeg blant annet å benytte meg av teoriene til Haider (2010). I boken *The Syntax of German* skriver Haider at splittkonstruksjoner knytter seg til kjerneinitiale fraser og at adjektivene i tysk tar argumenter på samme måte som verbene.

Målet med oppgaven er å gi en syntaktisk analyse av splittkonstruksjonene. Dette vil jeg gjøre gjennom å sammenligne dem med attributiv sperring, da begge kategoriene inneholder et adjektiv / partisipp som står i attributiv posisjon, deretter vil jeg sammenligne dem semantisk og syntaktisk.

2. Metode

2.1 Presentasjon av metodekapitlet

Et klart skille i språkvitenskapen går mellom det fagfeltet som handler om språkets indre egenskaper og det som tar for seg språkets ytre egenskaper. Det er ulike metoder som kjennetegner de ulike forskningsdisiplinene. For å kunne argumentere for en relevant metode i forbindelse med splittkonstruksjoner i norsk, vil jeg besvare to spørsmål i dette kapitlet. Det første er hvordan jeg vil samle inn relevante data, og det andre hvordan man kan studere variasjon i syntaktiske strukturer.

For å skaffe meg et relevant korpus for oppgaven min velger jeg å samle inn data gjennom å finne eksempler på konstruksjonen vi kjenner som attributiv sperring. Disse dataene vil jeg deretter skrive om til splittkonstruksjoner og DP-fraser hvor adjektivfrasen står som et etterstilt adledd til nomenkjernen. Dette kalles parafrasering, og regnes som en tolkning av meningsinnholdet i det som er sagt (Lauvås & Handal 2000: 235). Som metode er det viktigste med parafrasering: «Den gjør det naturlig [...] å tenke gjennom det som er formidlet, og enten gå videre på det grunnlaget eller bruke mer tid på det samme innholdet» (Lauvås & Handal 2000: 236). En vellykket parafrasering er derfor noe som aksepteres som en «riktig» gjengivelse av essensen i innholdet, samtidig som det fungerer som et tilskudd til egen tenkning om innholdet. Poenget med parafrasering er derfor å bringe private tolkninger inn i samtalen (Lauvås & Handal 2000: 236).

Ved en parafrasering av eksemplene fra korpus vil jeg dermed kunne bruke min intuisjon, samtidig som det vil være en mulighet for meg å åpne opp nye innfallsvinkler til eksemplene i oppgaven min. «Hensikten er [...] å [...] bistå i å klargjøre studentens eget prosjekt [...]» (Lauvås & Haukdal 2000: 237). Gjennom omskrivinger vil jeg derfor i stor grad kunne fremstille sammenhengen mellom attributiv sperring og splittkonstruksjoner i denne oppgaven, samt gi et ekstra tilskudd til min egen tolkning og tenkning rundt datamaterialet.

2.2 Innsamling av data

Jeg har to hovedkilder i forbindelse med innsamling av data til oppgaven min. Den første kilden er skjønnlitteratur. I denne forbindelsen har jeg valgt å benytte meg av et litterært verk som er skrevet av forfatteren Karl Ove Knausgård. Jeg har valgt å benytte meg av *Min kamp Første bok* (2009) hvor jeg har funnet flere eksempler på attributiv sperring. Den andre

hovedkilden er en samling av fraser som inneholder attributiv sperring, som jeg har lastet ned fra internett (Selberg 1999, nedlastet 29. januar 2014 <http://home.broadpark.no/~oselberg/pub/attsperr.pdf>). Videre vil jeg benytte meg av flere sekundærkilder, deriblant Finn Erik Vinjes *Moderne norsk* (2002), Faarlund, Lie og Vannebos *Norsk referansegrammatikk* (1997) og eksempler herifra, samt eksempler som jeg har utarbeidet på egen hånd.

Hovedårsaken til at jeg velger å benytte meg av ulike kilder for innsamling av korpus er at jeg vil skaffe meg et tilstrekkelig grunnlag med autentiske eksempler på attributiv sperring, jeg vil sikre meg at de er fra ulike tidsepoker og forsikre meg om at de eksisterer i både faglitteratur og skjønnlitteratur.

Språkforskere har mange ulike synspunkter på attributiv sperring. *Landslaget for språklig samling* omtaler konstruksjonen som «kansellistiske» språktrekk som man skal være forsiktig med. «Owing its existence to German influence this construction is infrequent in Norwegian to-day» (Venås 1980: 59). «[...] konstruksjonen [...] var ikke uvanlig i eldre dansk-norsk skriftmål, men opptrer sjeldnere i nyere språk» (Vinje 2002: 282). «Slike foranstilte adledd har dels et skriftspråklig preg. [...] og brukes særlig i offentlig og administrativt språk» (Faarlund et al. 1997: 250). Universitetslektoren Bjarne Berulfsen karakteriserer konstruksjonen som «helt foreldet språk» (Vinje 2002: 282), mens August Western anbefaler at man i stedet bruker en høyreorientert uttrykksmåte hvor adjektivfrasen kommer til uttrykk gjennom en relativsetning (Western 1915: 58).

Selberg (1999) sine eksempler er i vesentlig grad hentet fra sakprosa, og eksemplene er skrevet i perioden 1945 – 1995. Ole Michael Selberg er en norsk oversetter og tidligere amanuensis i polsk ved Universitetet i Oslo. Han har også arbeidet med norsk språknomering og norsk språkbruk. Hans fem sider med attributiv sperring ligger på en samleside på internett, hvor de ligger under overskriften «*En samling autentiske eksempler fra litteratur og presse på syntaktiske fenomener som har vært ansett som «unorske»*». Han har en del eksempler på attributiv sperring som er hentet fra skjønnlitteratur i både bokmål og nynorsk, og noen av eksemplene er av eldre dato². For å komplementere mitt korpus velger jeg derfor å benytte meg av en moderne, norsk roman som ble utgitt i (2009). Dette for å vise at attributiv sperring fortsatt er i bruk i moderne skriftlig norsk.

² Av eldre skjønnlitteratur har Selberg kun eksempler fra Jonas Lie – *Familien paa Gilje* .

2.3 Hva er data

Hva man oppfatter som gode eller riktige data har variert gjennom den moderne lingvistikkens historie (Johannesen 2003:1). De data vi søker, må være tilpasset de hypotesene vi stiller opp (Andersen u.å: 8)³. Jo mer man jobber med hypoteseutforming, jo større er mulighetene for at man får relevante data. Dersom data er relevante, vil de som regel også være gyldige data. Gyldige data er data som potensielt sett kan bidra til at man kan ta stilling til en hypoteses status som bestyrket, avsvakket eller forkastet.

På begynnelsen av 1900-tallet stod strukturalismen sterkt i lingvistikken. Det som i dette paradigmet måtte regnes som data, var bare de observerbare ytringene, altså faktisk uttrykt språk. I annen halvdel av 1900-tallet kom det en reaksjon mot denne retningen ledet an av lingvisten Noam Chomsky, og dermed gjorde mentalismen sitt inntog. Mentalismen hevder at alle språkbrukere har en internalisert grammatikk som kan konsulteres, og at det best kan gjøres ved introspeksjon. Det ble antatt at man ikke ville komme langt med bare de observerbare data, siden de alene ikke kan si oss noe om hvorfor de forekommer, om det strider mot den interne grammatikken, om det er tilfeldige forekomster, eller om det for eksempel skyldes generelle, kognitive prosesser (Johannesen 2003: 1).

Et av de mest bemerkelsesverdige aspekter ved studiet av språk er at språkbrukere i mange tilfeller kan avgjøre om en setning er grammatisk eller ugrammatisk:

- (9) Per skjenker kaffe til Pål.
- (10) *Per til Pål skjenker kaffe.

Her må vi derfor skille mellom kunnskap og ferdigheter i språk. Kunnskap som vi har som innfødte språkbrukere av norsk setter oss i stand til å avgjøre at eksempelsetning (9) er grammatisk. Eksempelsetningen (10), hvor predikatsadverbialet [*til Pål*] er plassert mellom subjektet og det finite verbet i setningen, er vi som norske språkbrukere i stand til å avgjøre at er ugrammatisk dersom vi legger normert norsk språk til grunn eller vi velger å bruke vår introspeksjon.

Mens behavioristene forkastet introspeksjon som en ubrukelig kilde til data, mente Chomsky at nettopp introspeksjon burde være hovedkilden til vår kunnskap om språk.

³ Øivin Andersen, dokumentet er lest 1. oktober 2013

(<https://www.yumpu.com/no/document/view/22266759/om-metoder-i-lingvistikken-universitetet-i-bergen>).

Diskusjonene rundt introspeksjonens rolle i lingvistikken har så langt munnet ut i at introspeksjon er et nødvendig innslag i all språkforskning, men at introspeksjon i seg selv er notorisk upålitelig (Andersen u.å: 9). Introspeksjonsdata fremkommer typisk ved at språkforskeren konsulterer seg selv for å avgjøre om visse kodeegenskaper, det vil si ulike syntaktiske og semantiske sammenhenger, ved konstruerte setninger resulterer i grammatiske eller ugrammatiske konstruksjoner. Antagelsen er at lingvisten og språkbrukeren har en innebygget, velformet grammatikk som er tilgjengelig via introspeksjon. Men om introspeksjon er nødvendig i språkforskningen, er det mye som tyder på at den ikke er tilstrekkelig som kilde til data (Andersen u.å: 9).

Rundt årtusenskiftet ble det klart for mange at introspeksjon alene ikke er en tilfredsstillende metode. Litt for ofte inneholdt lingvistiske artikler og bøker påstander om at språket var sånn eller slik, mens man kunne observere at virkeligheten var mer kompleks. Siden lingvistik er en empirisk vitenskap⁴, er det veldig viktig å vite hvordan man finner data og hvordan de kan benyttes.

For det første baserer introspeksjon seg på lingvistens eget internaliserte språk – også kalt i-språk. I forbindelse med introspeksjon kan i-språk representere et problem, da språkbrukeren vil konsultere sin egen internaliserte grammatikk for å finne ut om en setning eller frase er grammatisk eller ugrammatisk. For det andre er det ikke alltid mulig å avgjøre om en setning er grammatisk eller ikke. Intuisjonen kan ikke avgjøre dette i alle tilfeller. For det tredje er det ting som tyder på at grammatikalitet ikke bare dreier seg om enten - eller. Noen setninger vurderes som mer grammatikalske, mens andre vurderes som mindre grammatikalske. Dette oppdager lingvisten fort dersom han/ hun konsulterer andre språkbrukeres intuisjon. Derimot er introspeksjon et godt utgangspunkt for danning av hypoteser både det når det gjelder grammatikalitet og når det gjelder andre aspekter ved språkssystem og språkbruk (Andersen u.å: 9-10).

2.4 Skriftlig versus muntlig korpus

Bruken av språklige data og arbeidet med å finne dem står sentralt innen lingvistikken som vitenskap. Siden språkvitenskap er en empirisk vitenskap, må ofte språkforskeren selv skaffe

⁴ En vitenskap som bygger kunnskap og innsikt på grunnlag av observasjoner og testing av påstander om virkeligheten (Forelesningsnotat NTNU nedlastet 18.07.2014 <http://www.svt.ntnu.no/iss/Arild.Blekesaune/Forelesning2.pdf>).

til veie de data som er nødvendige. Det kan man gjøre gjennom å bruke informanter, introspeksjon eller man kan bruke et eksisterende materiale (Johannesen 2003: 133).

I generativ grammatikk er det ikke noe prinsipielt skille mellom dialekter og språk. En dialekt, som for eksempel den trønderske dialekten som vi finner i Midt-Norge, er i grammatisk henseende likestilt i viktighet med den standardvarianten av norsk som vi finner i bokmål eller nynorsk. En skriftlig nedfelt norm anses dermed som en variant av mange, grammatisk likeverdige varianter av språket vi kjenner som norsk. Forskjellen ligger i at de trønderske dialektene mangler et skriftspråk. En metodisk avveining er derfor å finne hvilken språklig variant av norsk jeg vil bruke i denne masteroppgaven. Jeg velger å benytte meg av skriftlige data som baserer seg på standard, norsk bokmål. Dette medfører at jeg i ikke velger å bruke informanter i forbindelse med oppgaven, men vil samle inn et korpus basert på skriftlige tekster og innsamling av eksempler. Jeg vil i noen tilfeller benytte meg av min egen introspeksjon, dette gjelder blant annet i forbindelse med noen eksempler på strukturen til tyske adjektivfraser. I og med at jeg gjennom oppgaven skal skrive om attributiv sperring og splittkonstruksjoner er det naturlig å sammenligne attributiv sperring med tysk, da konstruksjonen ikke var «[...] uvanlig i eldre dansk-norsk skriftmål, men opptrer sjeldnere i nyere norsk» (Vinje 2002: 282). Dersom vi tar utgangspunkt i Vinjes omtale er attributiv sperring først og fremst et fenomen som kan dokumenteres i skriftspråket, og som primært eksisterer i både gamle norske tekster og i tekster av nyere dato.

Norsk referansegrammatikk, som var min første kilde til problemstillingen, har til formål å beskrive skriftspråket. Den er dermed en skriftspråkgrammatikk. Jeg vil derfor skrive en mastergradsoppgave som baserer seg på syntaks og morfologi slik det kommer frem i skriftspråket. Masteroppgaven handler om et normert skriftspråk som er styrt etter syntaktiske og morfologiske regler. Det har ikke til formål å beskrive et talespråkkorpus eller et dialektkorpus. Dette fører til neste veivalg som baserer seg på hvordan jeg vil gå frem for å samle inn data og hvordan jeg vil bruke mitt korpus.

Bruk av korpus er en av flere metoder som kan brukes innen generativ grammatikk. Per dags dato er det ikke alle tekster som kommer inn under betegnelsen korpus. Johannessen (2003) reserverer korpusbegrepet til tekstsamlingene som er bearbeidet for elektronisk tilgang, i tillegg må tekstene være satt sammen på en gjennomtenkt måte. Nettutgaven av bokmålsordboken har en annen inngang på hva som betegnes som korpus. Her blir korpus definert som *innsamlet materiale*. Ifølge Johannessens definisjon kommer ikke måten jeg samler inn data på under betegnelsen korpus, mens materialet mitt ifølge bokmålsordboken

kommer inn under denne definisjonen. Johannessen (2003) mener likevel at det er noen likheter mellom bruk av elektroniske tekstkorpus og det å bruke trykte tekster. Likhetene har å gjøre med at man ikke har mulighet til å gå i dialog med noen informant, med de begrensningene og mulighetene det innebærer (Johannessen 2003: 146). Når jeg velger å kalle datasamlingen min for et korpus, er det fordi det kommer inn under definisjonen i bokmålsordboken, samt at man kan ta utgangspunkt i likhetene mellom trykte tekster og elektroniske korpus i tråd med Johannessens definisjon.

Det er flere måter å klassifisere korpus på. For eksempel kan det gjøres etter språklig innhold, etter medium, tekstlig innhold, type annotering, antall språk osv. «Tekstbaserte data har den fordelen at forskeren kan begrense datamengden og styre hva slags data hun vil fokusere på» (Erlenkamp 2003: 117). Dette betyr at dataene som samles inn, i stor grad vil være relevante for problemstillingen. For prosjekter som undersøker sjeldne språklige fenomener, kan denne måten å samle inn data på være mest aktuell og relevant.

Et problem ved korpus er at det er vanskelig å stille negative spørsmål til det, og når det gjelder språk som forskeren ikke selv kjenner så godt, eller hvor det finnes få skriftlige kilder, er det påkrevet å gjøre arbeid med informanter. I og med at problemstillingen min er å finne ut av forholdet med splittet adjektivfrase og attributiv sperring, og selv om fenomenet skulle eksistere i dialektene og i muntlig språk, finner jeg det ikke så hensiktsmessig å bruke informanter for innsamling av data. Dette fordi jeg skal ta utgangspunkt i et skriftlig nedfelt fenomen i et normert skriftspråk. Jeg har derfor i hovedsak valgt å benytte meg av Karl Ove Knausgårds bok *Min kamp Første bind* og Selberg (1999) for å finne relevante data. Jeg skal beskrive et konkret grammatisk fenomen. Her skal jeg undersøke om forholdet mellom attributiv sperring og splittede adjektivfraser, og jeg skal foreslå en analyse av strukturen til disse. For å avgrense oppgaven har jeg derfor valgt å benytte meg av to hovedkilder som korpus, samt noen sekundærkilder og min egen introspeksjon. Dette gjør at korpus er begrenset med hensyn til mengde, teksttype, tekstkilde og tidsperiode. Selberg (1999) benytter seg i all hovedsak av korpus i tilknytning til sakprosa i perioden fra cirka 1960 til 1994, med et lite supplement av skjønnlitteratur på både bokmål og nynorsk. Knausgård (2009) er en moderne roman, mens *Norsk referansegrammatikk* (1997) og *Moderne norsk* (2005) har til formål å beskrive skriftspråket. I tillegg til at jeg velger å bruke min introspeksjon har jeg derfor balansert utvalget av korpus i forhold til mengde, teksttype, tekstkilde og tidsperiode. Gjennom innsamling av data fra ulike kilder vil jeg få en «[...]»

veldig viktig og god bieffekt av korpus ved datainnsamling, er at man kan komme over data man ikke hadde tenkt på» (Johannesen: 154).

Jeg ble anbefalt av veileder å benytte meg av en moderne tekst i tillegg til annet innsamlet materiale. Bakgrunnen for at jeg velger å benytte meg av en roman av nyere dato er at den er moderne, skriftlig og formell. Den inneholder både brødtekst og sitater fra karakterene i romanen, samtidig som jeg kan finne ut om attributiv sperring fortsatt er til stede i skriftspråket.

Dersom jeg hadde vært interessert i å samle nominalfraser som primært skulle aksepteres av språkbrukere flest, kunne jeg heller benyttet meg av informanter. For å gjøre en avgrensning for oppgaven velger jeg å konsentrere meg om en av disse mulighetene og velger derfor å benytte meg av et tekstkorpus. Her følger jeg en tradisjon som for øvrig benyttes innen syntaks og lingvistikk, for eksempel bruker *Norsk referansegrammatikk* også et tekstbasert korpus som hovedkilde.

2.5 Mitt innsamlede korpus

I forbindelse med innsamling av eksempler til mitt korpus i denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av en hovedkilde, nemlig Selberg (1999). En stor del av mine eksempler er hentet fra Selberg (1999). Totalt har jeg i denne oppgaven benyttet meg av 57 relevante eksempler på attributiv sperring og splittkonstruksjoner i mitt korpus. Av de 57 eksemplene har jeg hentet inn 30 eksempler på adjektiv, 6 eksempler på presens partisipp og 21 eksempler på perfektum partisipp. 36 av eksemplene er hentet inn fra Selberg (1999), og de utgjør dermed en meget stor del av korpuset som jeg har lagt til grunn i arbeidet med oppgaven. Her med en oversikt over hvor jeg har hentet inn de ulike delene av korpus:

(11)

	Selberg (1999)	Knausgård (2009)	Faarlund et al. (1997)	Vinje (2002)	Venås (1980)	Egen- konstruerte eksempler
Adjektiv	18	2	1		1	8
Presens partisipp	4	1		1		
Perfektum partisipp	14	4	2	1		
Sum	36	7	3	2	1	8

Jeg vil først kommentere korpuset som jeg har hentet inn fra Selberg (1999). Selberg (1999) er en samling med 84 innsamlede eksempler på attributiv sperring. Av Selberg (1999) sitt materiale er 72 av disse hentet fra sakprosa, og er hentet fra relevante sakprosatekster i perioden 1961 til 1995. De øvrige tolv eksemplene er hentet fra skjønnlitteratur, disse fordeler seg på åtte eksempler som er skrevet på bokmål og fire på nynorsk. De fire eksemplene på nynorsk er hentet inn fra perioden fra 1945 til 1992. Selberg (1999) inneholder videre åtte eksempler fra skjønnlitteratur som er skrevet på bokmål. Disse er delt inn i to kategorier: Det første er nyere skjønnlitteratur. Kategorien skjønnlitteratur inneholder fire eksempler som er skrevet i perioden 1961 til 1976. Den andre delen er eldre skjønnlitteratur. Her har Selberg (1999) samlet inn fire eksempler på attributiv sperring, som er hentet fra *Familien på Gilje* som er skrevet av den norske forfatteren Jonas Lie. Eldre skjønnlitteratur inneholder ikke noe årstall for publiseringen, men denne romanen ble utgitt første gang i 1883.

Den neste kilden jeg har valgt å benytte meg av i forbindelse med mitt korpus er *Min Kamp Første bind* (2009), som er skrevet av den norske forfatteren Karl Ove Knausgård. Her har jeg funnet seks eksempler på attributiv sperring som er relevante for oppgaven min. Andre kilder jeg har benyttet meg av er eksempler på attributiv sperring og splittkonstruksjoner fra mine sekundærkilder, dette er Venås (1980), Faarlund et al. (1997) og Vinje (2002). Helt til slutt har jeg syv eksempler som jeg har utarbeidet gjennom å bruke min egen introspeksjon.

I forbindelse med min kategorisering av disse har jeg valgt å ikke legge noe skille mellom sakprosa og skjønnlitteratur i forbindelse med eksempler til mitt korpus. Jeg har videre valgt å benytte meg av en primærkilde, Selberg (1999), som jeg har utfyllt med eksempler fra de øvrige kildene som jeg har hentet eksempler fra. Mesteparten av korpuset

mitt er dermed fra perioden 1961 til 1995. Mange karakteriserer attributiv sperring som gammeldags språk. Likevel har jeg gjennom mitt korpus godtgjort at det også er fullt levende i språket. Knausgård (2009) er det mest relevante eksemplet på dette, da dette er en roman som er utgitt på 2000-tallet.

2.6 Menneskets språkevne

I alle språk finnes det normer på hva som er eksempler på god og dårlig språkbruk. Problemet med hva som er god og dårlig språkbruk kan også ramme språkforskeren. Språkforskeren trenger bare å bruke data fra sin egen idiolekt, og mange, også språkforskere, har en feilaktig oppfatning av hvordan ens egen språkbruk egentlig er (Johannesen 2003: 139). Som regel er tekstene som finnes i spesielt utviklede korpus, hentet fra kvalitetskilder, der tekstene er skrevet av skriveføre mennesker og gjerne språkvasket og korrekturlest. Dermed følger de ikke bare normen til de enkelte skribentene – hva de oppfatter som godt og dårlig språk – men også normen til den publikasjonen der tekstene er trykket og de som kvalitetssikrer dem. I og med at tekstene er språkvasket, kan dette medføre problemer for meg i forbindelse med innsamlingen. Dersom splittkonstruksjoner er karakterisert som dårlig norsk, hvordan kan de da forekomme i skriftlig form? Svaret ligger i at mange slike konstruksjoner er fullt brukbare og «forekommer ikke så sjelden» (Faarlund et al. 1997: 274).

Skrevne tekster vil gi oss eksempler på setninger, men vil aldri kunne representere noe som er tilnærmet et representativt utvalg for bruken av fenomenet, verken hos en forfatter eller i samfunnet generelt. De aller fleste språk, både nålevende og utdødde, blir / ble talt av folkegrupper hvor et mindretall kan lese eller skrive sitt eget språk. Og til og med i språksamfunn som norsk er produksjonen av talespråk mye større en produksjon av skriftspråk. Skriftspråket er dermed ikke et fullgodt uttrykk for det språket som forfatteren har som sitt internaliserte språk.

I diskusjonen om menneskets medfødte språkevne trekker Chomsky frem begrepene I-språk og E-språk. E-språk betyr at språket er eksternt (eksternalized) og kan forstås relativt uavhengig av påstanden om at mennesket har en medfødt språklig kapasitet i hjernen. I-språk betyr at språket er internalized (eller internt) og bygger på et system basert i hjernen på hvert enkelt menneske (Cook, 1988: 12 – 13). Begrepene knytter seg til det Chomsky mener skal være språkets virkelige studieobjekt, og han regner I-språket som språkforskerens viktigste oppgave, da det er basert i menneskesinnet.

E-språket knytter seg til det språket språkbrukeren faktisk produserer, det vil si språket slik det kommer frem i tale og skrift. E-språkforskning er kjent fra den amerikanske strukturalistiske tradisjon, og har til formål å samle eksempler fra språket og beskrive deres eiendommeligheter. E-språkforskning konstruerer så en grammatikk for å beskrive regulariteten i en slik prøve. En grammatikk i E-språkforskning blir dermed en generalisering over en samling ytringer. Lingvistens oppgave blir å beskrive systemer knyttet til eksterne fakta av hva som er et språk. Grammatikken som blir resultatet av slike beskrivelser blir dermed beskrevet som trekk og eiendommeligheter av slike data gjennom strukturer og mønstre (Cook, 1988: 12-13).

Gjennom arbeidet med masteroppgaven skal jeg fremskaffe et korpus basert på setninger som igjen baserer seg på skriftlig nedfelte ytringer. Dersom jeg hadde hatt til formål å beskrive den interne grammatikken til enkeltmennesker ville en slik fremgangsmåte vært mindre akseptabel.

Det er mange korpusutviklere som bestreber seg på at korpuset skal være balansert med hensyn til teksttype og tekstkilde, slik at det i større grad representerer en del variasjon (Johannessen 2003: 148). Da kan man håpe å finne det som er felles for flest mulig, og det blir mulig å finne eksempler på ulik språkbruk og ulike grammatiske konstruksjoner (Johannessen 2003: 148). Det finnes ikke noe korpus som er representativt for alle språkbrukere. Selv i prinsippet vil det være umulig å konstruere et korpus som er representativt i absolutt forstand.

Det er viktig å huske at mitt korpus er begrenset med hensyn til tekstkilde og teksttype, men jeg oppfatter ikke dette som en relevant problemstilling for min innsamling av data for bruk i oppgaven. Jeg har ikke til formål å beskrive uttømmende hvilke generer splittkonstruksjoner forekommer i. Jeg har til formål å skrive en masteroppgave og utvikle en hypotese om forholdet mellom attributiv sperring splittkonstruksjoner i norsk. Derfor velger jeg å hente eksempler fra Selberg (1999) som er en samling av eksempler på attributiv sperring som jeg har funnet på internett, og eksempler fra romanen *Min kamp* av Knausgård. Jeg kunne valgt å supplementere dette med andre tekstkilder i forbindelse med oppgaven, men for å foreta en avgrensning av kilder velger jeg å benytte meg av disse to, i tillegg vil jeg i begrenset grad hente inn eksempler fra Faarlund et al. (1997), Vinje (2002), samt komme med relevante eksempler basert på min egen introspeksjon.

I Norge fastsettes hva som er god rettskriving i bokmål og nynorsk av Språkrådet. Det er ikke alle fenomener i skriftspråket som er omtalt av Språkrådet, og dermed kan det oppstå

behov for ytterligere avgrensninger i oppgaven. *Norsk referansegrammatikk* lister opp sju ulike sammenhenger hvor splittede adjektivfraser oppstår. Gjennom arbeidet med oppgaven måtte jeg derfor se om det var ytterligere behov for spissing gjennom å knytte fenomenet splittkonstruksjoner opp mot en eller flere av disse.

2.7 Korpus og akseptabilitet

Et sentralt spørsmål innen syntaksforskningen er å finne ut om dataene er akseptable og hvilke metoder man skal bruke for å finne disse dataene. For å finne ut om korpuset mitt er representativt og pålitelig må jeg finne ut om dataene er akseptable. Ett av de fundamentale skillene i diskusjonen om innsamling av lingvistiske data, går ut på om tradisjonelle innsamlingsmetoder av korpus, og vurderinger av akseptabiliteten til disse, fører til en høy andel av usanne resultater. En innvending som ofte er brukt mot introspeksjon i språkvitenskapen er at de innsamlede dataene blir sett på som upålitelige, noe som fører til utarbeidelse av dårlige syntaktiske teorier.

Denne problemstillingen er inngående drøftet i *Power in acceptability judgement experiments and the reliability of data in syntax* av Diogo Almeida og Jon Sprouse (<http://ling.auf.net/lingbuzz/001362>). I denne artikkelen gjør de rede for testing av syntaktiske data basert på tradisjonelle metoder innen lingvistikken. De setter disse teoriene opp mot mer moderne vitenskapelige metoder innenfor samme fagfelt. Sprouse og Almeida bruker to forskjellige metoder, størrelsesberegning (magnitude estimation), som ofte brukes i formelle eksperimenter, og tvunget valg (forced-choice), som vanligvis blir brukt innen tradisjonell syntaksforskning.⁵ De har tatt utgangspunkt i resultater fra disse to metodene og gjort nye undersøkelser for å teste dataene på en empirisk måte for å beregne usanne negative data. «Syntacticians should be allowed to decide which methodology best suits their scientific goals, even if the resulting methodology appears superficially dissimilar to the methodologies in neighboring fields» (Almeida & Sprouse 2011: 25). Underforstått må det være opp til den som utfører undersøkelsen å avgjøre hvilken metode som passer best til den syntaktiske oppgaven.

Det er fire mulige utfall av ethvert eksperiment som er skissert i tabellen nedenfor:

⁵ Tradisjonell syntaksforskning knytter seg ofte til bruk av informanter, korpus og bruk av introspeksjon. «Det som måtte regnes av data var bare de observerbare, altså faktisk uttrykt språk» (Johannesen 2003: 1).

State of the world	Result of the experiment	Type of result	Outcome
Difference	Difference	True positive	Correct
No difference	No difference	True negative	Correct
No difference	Difference	False positive	Type I error
Difference	No difference	False negative	Type II error

Fra Almeida og Sprouse

Jeg vil kort kommentere tabellen ovenfor i forbindelse med om data er upålitelige eller ikke. Det er to ulike vilkår, eller state of the world som de blir kalt, som man må ha som utgangspunkt i forbindelse med eksperimentering. Det første er at det enten er en forskjell mellom eksperimentelle vilkår, det andre er at det er ingen forskjell mellom eksperimentelle vilkår. Det er to muligheter i forbindelse med utfallet ved en undersøkelse av vilkårene, enten er det en forskjell, eller det er ingen forskjell. Ut fra tabellen ovenfor vil et pålitelig eksperiment være et eksperiment som minimaliserer falske positive og falske negative.

I forbindelse med masteroppgaven er jeg nødt til å samle inn og eksperimentere med data. Jeg er også nødt til å ta stilling til hvor stort korpus jeg skal ha. Både falske negative og falske positive henger nært sammen med hvor store feilmarginer man kan risikere å ha i et eksperiment. I og med at jeg skal samle inn eksempler på fraser som inneholder adjektiver og partisipper vil det være av betydning, ikke bare at eksemplene er korrekte, men også at jeg kan gi en begrunnelse på hvor stort korpus jeg tenker å benytte i forbindelse med masteroppgaven. Almeida og Sprouse tar utgangspunkt i en undersøkelse av amerikansk-engelske eksempler som ble publisert i *Linguistic Inquiry* i perioden 2001 til 2010 og eksempler fra David Agder *Core Syntax: A Minimalist Approach* fra 2003 hvor de testet 97 setninger for å finne rekkevidden av effekt-størrelser i syntaktisk teori ved å bruke både tvunget-valg og størrelsesberegningssoppgaver på relativt store utvalg av informanter. Deretter ble det foretatt nye utprøvelser på disse resultatene for på empirisk vis å estimere prosentandelen for hvert enkelt fenomen ved å bruke mellom fem og hundre deltagere.

Resultatet av undersøkelsen viste at tradisjonelle innsamlingsmetoder er en god metode innen syntaks, da det avdekker over åtti prosent av fenomenet gjennom ti observasjoner eller færre. «[...] we believe that traditional methods should be seen as valid, reliable, and well-powered experiments for the investigation of the phenomena of interest to syntacticians” (Almeida & Sprouse 2011: 24).

I forbindelse med innsamlingen av et korpus til denne oppgaven har jeg derfor samlet inn 57 relevante eksempler på attributiv sperring og splittkonstruksjoner. Almeida og Sprouse (2011) hadde i den tilsvarende syntaktiske undersøkelsen benyttet seg av 97 eksempler. Siden åtti prosent av fenomenet kan beskrives gjennom ti observasjoner eller færre regner jeg dette for å være et tilstrekkelig korpus for å gi en god analyse av både attributiv sperring og splittkonstruksjoner.

Et vitenskapelig ideal er muligheten for å etterprøve data (Johannessen 2003: 162). For å samle et godt korpus til masteroppgaven vil jeg derfor ikke arbeide for å skaffe meg flest mulig eksempler på splittkonstruksjoner og attributiv sperring i norsk, men vil i stedet arbeide for å finne gode eksempler som kan være relevante for oppgaven. Dermed kan dataene etterprøves og hypotesen kan testes. Det neste steget blir derfor å systematisk beskrive det innsamlede materialet for å komme frem til en løsning på den valgte problemstillingen. Hvordan kan jeg vite at det innsamlede materialet er eksempler på den relevante konstruksjonen som jeg undersøker? Et sentralt begrep i denne sammenhengen er introspeksjon.

Begrepet introspeksjon knytter seg blant annet til bruk av informanter, men også til situasjoner hvor den som arbeider med oppgaven spør seg selv hvilke grammatiske konstruksjoner som er akseptable og uakseptable, gjerne ved å lage setninger eller fraser som man så smaker litt på. Introspeksjon er primært nødvendig når formålet er å vurdere yttergrensen for hva grammatikken tillater, samt når man må ha en vurdering av strukturell flertydighet (Johannessen 2003: 140). I og med at jeg skal samle inn eksempler fra et tekstkorpus for å skrive dem om til splitt-konstruksjoner tenker jeg å bruke introspeksjon en hel del.

Å bruke introspeksjon er likevel på noen måter problematisk. Fra et vitenskapelig synspunkt feiler metoden nærmest på alle punkter: a) Det er umulig for andre forskere å etterprøve dataene, b) siden forskeren strengt tatt bare bruker data fra sin egen ideolekt, blir det meningsløst å argumentere mot riktigheten av dataene, c) det er vanskelig å si hvor generelle hypotesene og teoriene som er dannet på grunnlag av dataene kan være, d) forskeren går lett i den fellen at han eller hun er farget av sitt teoretiske ståsted, e) mange, også forskere, har en feilaktig oppfatning av hvordan ens egen språkbruk egentlig er, f) mangelen på input fra andre gjør at man overser andre relevante data (Johannessen 2003: 139).

Jeg velger å avgrense oppgaven min gjennom å bruke et skriftlig tekstkorpus, dermed vil det være mulig for andre å etterprøve dataene. Jeg vil ikke bruke data fra min egen idiolekt

i oppgaven, men vil i stedet hente inn et skriftlig korpus som baserer seg på eksempler fra en roman, dermed blir det ikke plausibelt å argumentere mot riktigheten av dataene. En fare i denne sammenhengen er at jeg benytter meg av feil metode for innsamling av data, at dataene er feil eller at jeg ikke svarer på den oppstilte oppgaven. Sprouse og Almeida (2011) viser at selv små mengder data kan være like relevante som store mengder, og derfor benytter jeg meg av et avgrenset tekstkorpus for å samle inn relevante mengder data. I og med at dette er en masteroppgave, vil jeg forholde meg til enda en informant (veileder) for å unngå å bli farget av mitt eget teoretiske ståsted, noe jeg også vil gjøre for å be om input fra andre, for eksempel fra medstudenter.

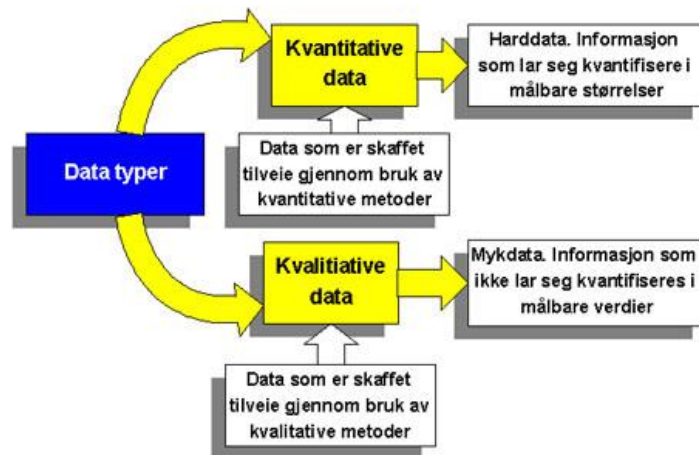
2.8 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet er det samme som pålitelighet (Ringdal 2013: 500). Det er tre ulike måter man kan vurdere dataenes reliabilitet på. Den første er basert på allmenn kildekritikk, det andre måten å vurdere reliabilitet på er «test-retest-teknikken» og den tredje måten er avgrenset til indekser i tverrsnittsdata (Ringdal 2013: 97). Jeg vil kort kommentere de ulike måtene å vurdere reliabilitet sett opp mot mitt korpus. Med hensyn til mine primærkilder innebærer dette at jeg må ha nøyaktighet i dataregistreringen og se etter mulige feil, og eventuelt foreta en retting av disse. Jeg vil teste/reteste dataene gjennom å foreta en omskriving av attributive sperringer. I denne forbindelse må jeg sjekke ut om preposisjonsfrasen har tilknytning til nomenkjernen, adjektivet eller til både nomenkjernen og adjektivet. Jeg vil ikke benytte meg av tverrsnittsdata, da tverrsnittsundersøkelser gir informasjon om et tverrsnitt «av populasjonen på ett tidspunkt» (Ringdal 2001: 259).

«Mens reliabilitet går på egenskaper ved de målte indikatorene, går validitet på relasjonene mellom indikatorene og det teoretiske begrepet (Ringdal 2013: 98). Validitet er et uttrykk for at de opplysningene vi har samlet inn, virkelig er relevante for problemstillingen i undersøkelsen, det handler om at «en faktisk måler det en vil måle» (Ringdal 2013: 504). For å vurdere validiteten må jeg derfor foreta en avgrensning av om dataene mine faktisk er et uttrykk for det jeg ønsker å måle gjennom å skrive om eksempler på attributiv sperring til splittkonstruksjoner.

Triangulering brukes for å avdekke skjevheter, partiskhet og feil i forskningen gjennom å kombinere teori, metoder eller data fra ulike kilder (http://www.concept.ntnu.no/attachments/093_04_phdsemanr_Samset_forskningsmetode%20web.pdf nedlastet 22. juli 2014). Gjennom triangulering bruker forskeren enten flere

metoder, ulike datakilder eller flere ulike forskere for å styrke undersøkelsens troverdighet (Dalen, Monica powerpoint nedlastet 22. juli 2014), samt «å kombinere kvalitative og kvantitative data» (Ringdal 2001: 96). Metodetriangulering innebærer dermed at man angriper et perspektiv fra minst to forskjellige perspektiver for å finne et tredje (<http://kunnskapssenteret.com/metodetriangulering/>). Her vist gjennom en formell figur fra Kunnskapssenteret (nedlastet 07.08-2014):

Gjennom denne oppgaven vil jeg bruke teoriene til ulike språkforskere i tilknytning til attributiv sperring og splittkonstruksjoner, deriblant Venås (1980), Vinje (2002) og Faarlund et al. (1997). Jeg vil benytte meg av en kvalitativ forskningsmetode, selv om jeg foretar en opptelling av mine eksempler. Mine data er registrert som tekst, og derfor benytter jeg meg av to primærkilder i forbindelse med mitt korpus. I denne forbindelse bruker jeg to forskningsmetoder på de ulike kildene. *Selberg (1999)* er et korpus som inneholder et allerede innsamlet korpus med eksempler på attributiv sperring. *Min kamp Første bind* er en roman. Her må jeg lese meg gjennom boken for å se om jeg finner relevante eksempler på attributiv sperring. I tillegg benytter jeg min egen introspeksjon, dette gjelder både når jeg leter etter relevante eksempler fra Knausgård (2009), og når jeg konstruerer mine egendefinerte eksempler.

2.9 Variasjon i syntaktiske strukturer

Et sentralt begrep i generativ grammatikk er flytting. Mye av oppgaven består i finne frem til prinsipper som styrer flytting og dermed splitting av adjektivfrasene. Vi kan ta utgangspunkt i DP-frasen:

- (12) Et **steckt** egg **på begge sider** (Faarlund et al 1997: 274)
- (13) Et egg **steckt på begge sider** (min omskriving)
- (14) Et **på begge sider steckt** egg (min omskriving)
- (15) *Et **steckt på begge sider** egg (min omskriving)

Frasene i eksemplene (12) til (15) har i utgangspunkt samme mening - at egget er steckt på begge sidene. Frasestrukturen er derimot forskjellig. I eksempel (12) er adjektivfrasen splittet og inneholder et attributivt adjektiv som etterfølges av et substantiv, som deretter etterfølges av en preposisjonsfrase. I eksempel (13) etterfølges det samme substantivet av et adjektiv som etterfølges av en preposisjonsfrase, adjektivet og substantivet har dermed byttet plassering i frasen sett i forhold til eksempel (12). I eksempel (14) er preposisjonsfrasen flyttet til plassen mellom artikkelen og det attributive adjektivet, mens eksempel (15) har en attributiv adjektivfrase hvor adjektivet [*steckt*] bygger ut komplementet sitt til høyre og blir ugrammatikalsk.

I eksemplene (12) til (15) ser vi hvordan flytting kan fungere innad i en frase. Splittkonstruksjoner innebærer for vår del at en kompleks adjektivfrase splittes slik at en del av beskriverleddet kommer før og en del etter nomenkjernen (Faarlund et al. 1997: 274). Vinje skriver i *Moderne norsk, En veiledning i skriftlig framstilling – morfologiske og syntaktiske vanskeligheter* om denne konstruksjonen at en adjektival bestemmelse, som etterfølges av et substantiv ikke tåler en adverbial bestemmelse mellom adjektiv og substantiv slik det er vist i (15). Likevel kan adverbialet få plass foran adjektivattributtet i formell stil (14) (Vinje 2002: 277). Uttrykk som i (12) er i mange tilfeller normalspråklige og kan derfor ikke avvises på et generelt grunnlag. Men når konstruksjoner skiller ledd som hører tett sammen, virker de påfallende og bør unngås. «I tilfeller der uttrykkstypen gir en tvetydig formulering, får den anses som ukorrekt» (Vinje 2002: 279). Sentrale begreper i forbindelse med å finne variasjoner i syntaktisk struktur i denne oppgaven vil derfor være flytting og kategorisering av data.

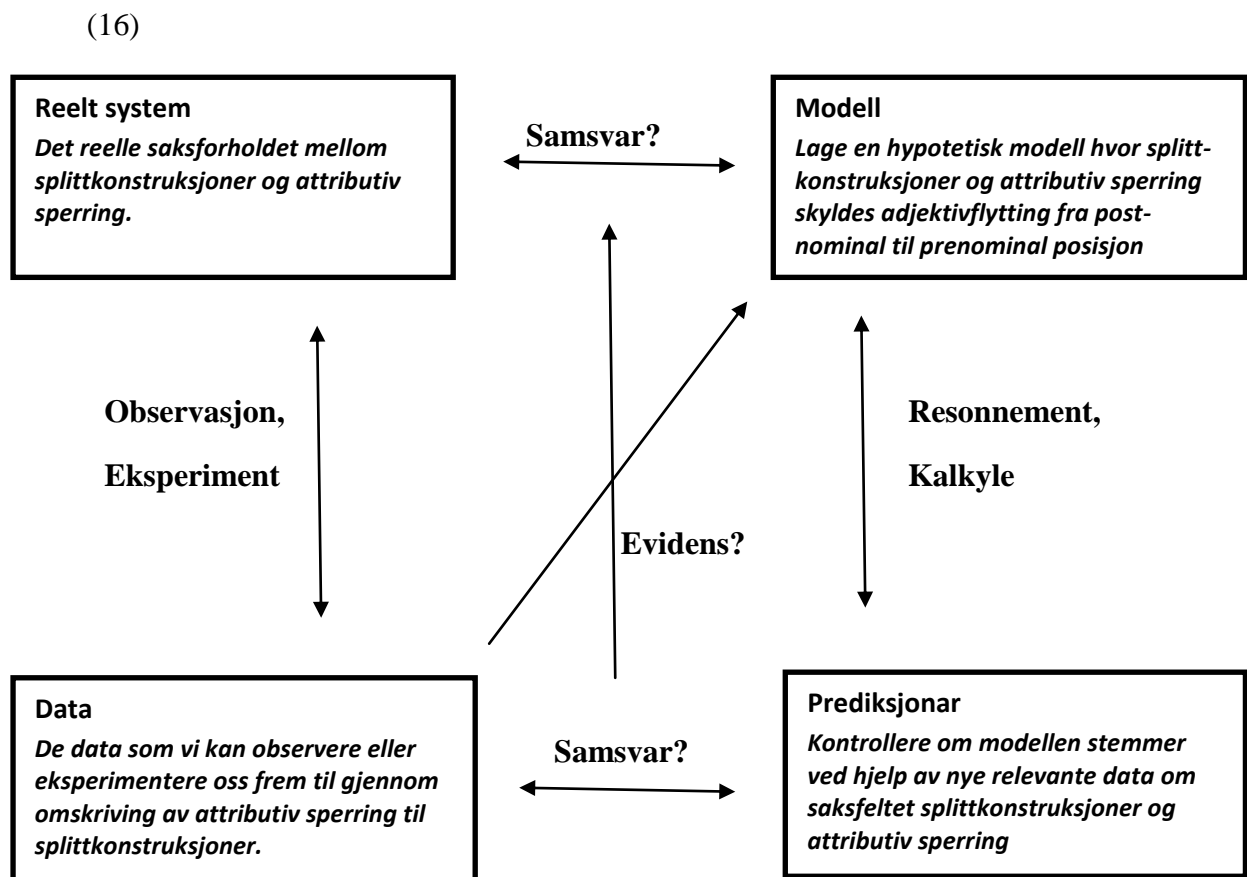
2.10 Bruk av modeller

I forbindelse med masteravhandlingen vil jeg utarbeide en modell av hva en splittkonstruksjon er, og hvordan attributiv sperring kan modelleres. Dersom man skal greie å forstå den internaliserte grammatikken, er det avgjørende at modelleringen, teoretiseringen og

analysene er restriktive (Åfarli 2000: 98). I en grammatisk sammenheng kan vi dermed lage en teoretisk modell av hvordan den underliggende grammatiske strukturen er strukturert.

Vi kan illustrere problemstillingen med teoretiske modeller opp mot generativ grammatikk. Generativ grammatikk ser på den strukturen man finner i språket som noe som avspeiler en mental eller kognitiv grammatisk kompetanse som den enkelte språkbrukeren har i sinnet. En generativ tilnærming vil beskrive den strukturen språket har, men generativ grammatikk har også en eksplanatorisk tilnærming for å forklare hvordan det er mulig å lære et språk, og hvorfor språkets struktur er som det er (Åfarli & Eide 2003: 16).

Strukturen i modellkonstruksjonen og hypotetisk modellering kan illustreres ved hjelp av et diagram. Her vist gjennom et diagram om forholdet mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring (16). Diagrammet er fra Giere (1997) etter Åfarli (2000):

I boksen øverst til høyre ser vi at det er det reelle forholdet mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring som er problemstillingen som skal beskrives gjennom det reelle systemet. Boksen nederst til venstre er de data som vi kan observere eller eksperimentere oss frem til

gjennom dette systemet. Disse dataene er den relevante empirien dersom vi skal klare å forstå det underliggende systemet i splittkonstruksjoner og attributiv sperring. Denne empirien gir oss igjen grunnlag for å formulere et bilde av det reelle systemet, det vil si lage en hypotetisk modell av forholdet mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring, noe vi ser i boksen øverst til høyre. En viktig mekanisme i modellkonstruksjonen er induksjon med utgangspunkt i denne empirien (Åfarli 2000: 83). Når vi har etablert en hypotetisk modell med utgangspunkt i data og empiri, tester vi ut om modellen faktisk samsvarer med det reelle systemet. Dette skjer gjennom at vi utleder prediksjoner fra modellen. Disse prediksjonene sjekker vi opp mot nye relevante data som har sin årsak i det reelle systemet (Åfarli 2000: 83).

Generativ grammatikk gir oss et rammeverk for å kunne definere de observerte referanseforholdene på et mer teoretisk plan, det vil si innenfor en hypotetisk modell, slik at vi kan forklare problemstillingen og finne årsaken til den. Uten å ha et teoretisk rammeverk fremstår de observerte referanseforholdene som vi allerede har som arbitrære (vilkårlige), de representerer dermed et mysterium som er umulig for oss å løse. Motstykket til de arbitrære referanseforholdene er de non-arbitrære. Det betyr at fenomenet har sitt opphav i ulike andre forhold som gjør at fenomenet ikke arter seg tilfeldig eller vilkårlig (Åfarli 2000: 99). Her har vi dermed rimelig håp om å kunne finne årsaken til et definerbart problem. Her vist med eksempler på splittkonstruksjoner (17) og (18) og attributive sperringe (19) og (20):

- (17) En *brukbar* løsning *for alle* (Faarlund et al. 1997: 275)
- (18) En *rømt* fange *fra Bergen* (Faarlund et al. 1997: 275)
- (19) En *for alle brukbar* løsning (Min omskriving)
- (20) En *fra Bergen rømt* fange (min omskriving)

I eksempel (17) gir begge omskrivninger mening «en løsning som er brukbar for alle» og «en løsning for alle som er brukbar» «[...] (og betyr i praksis det samme), og dermed virker ikke konstruksjonen avvikende» (Faarlund et al. 1997: 275). Når to slike omskrivninger gir to ulike betydninger, blir uttrykksmåten med splittet adjektivfrase mindre brukbar. Eksempel (18) er normal uttrykksmåte dersom fangen er fra Bergen og [**fra Bergen**] står som adledd til selve substantivet. Men hvis fangen har rømt fra Bergen, det vil si at [**fra Bergen**] er adledd til [**rømt**] blir konstruksjonen mindre brukbar (Faarlund et al. 1997: 275). Dette på grunn av at det semantiske innholdet i frasene blir ulikt. Gjennom en omskriving av splittkonstruksjonene til attributiv sperring ser vi at preposisjonsfrasen [**for alle**] og [**fra Bergen**] blir stående som

en beskriver til det attributive adjektivet, alternativt kan adjektivfrasen(e) stå som et etterstilt adledd til substantivet, her vist med basisstrukturen til en nominalfrase hvor adjektivfrasen står som et etterstilt adledd til nomenkjernen:

- (21) En løsning *brukbar for alle* (min omskriving)
- (22) En fange *rømt fra Bergen* (min omskriving)

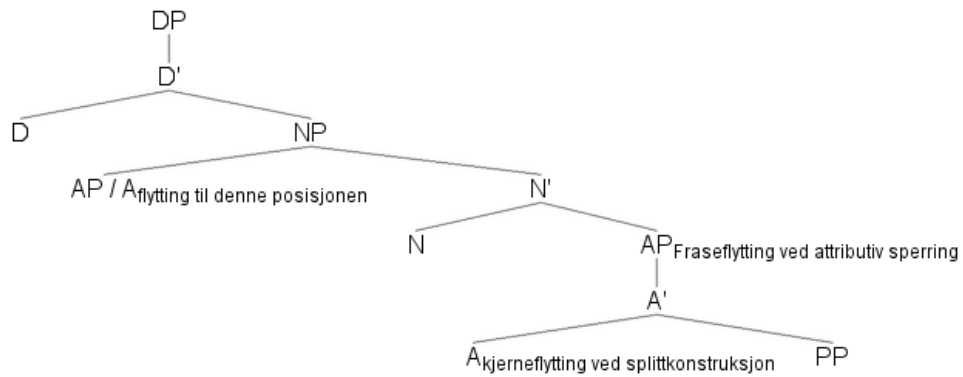
Dersom vi sammenligner eksemplene (21) og (22) med (17) og (18), ser vi at adjektivfrasen er splittet i de to sistnevnte eksemplene, mens adjektivet i (19) og (20) har fått lov til å bygge ut komplementet sitt til venstre i attributiv sperring.

I en deskriptiv grammatikk er det vanlig å stoppe ved slike generaliseringer, i eksemplene (17) og (18) er dette muntlige ordstillingsmønstre, men i eksplanatorisk grammatikk er det slike generaliseringer som trenger en forklaring (Åfarli 2000: 106). Det er i slike sammenhenger at teoretiske modeller kan brukes i språkforskningen, gjennom å regne steget fra taksonomi av data som om de er arbitrære til å behandle dem som om de er non-arbitrære. Det er den grammatiske realiteten, den internaliserte grammatikken som holder de grammatiske fenomenene sammen, og som gjør at de må behandles som non-arbitrære (Åfarli 2000: 106). Det grammatiske fenomenet som jeg tar for meg i denne oppgaven er adjektivflytting. Dermed må modellen min ta utgangspunkt i den grammatiske realiteten som splittkonstruksjonene og attributiv sperring representerer.

MÅL: Lage en hypotetisk modell hvor splittkonstruksjoner og attributiv sperring er relatert til adjektivflytting fra postnominal til prenominal posisjon.

En hypotetisk modell vil forsøke å fremstille skjulte mekanismer «[...] the word ‘model’ is used, be regarded as attempted description of these hidden mechanisms» (Åfarli 2000: 82 etter Alexander [1963] 1992). For å lage en modell må jeg derfor ta utgangspunkt i at det er skjulte mekanismer med hensyn til adjektivflytting innebygd i strukturene. Frasestrukturteori utelukker flytting nedover i strukturen (Åfarli & Eide 2003: 114), derfor må jeg ta utgangspunkt i at adjektivfrasen opprinnelig står til høyre for nomenkjernen, men er derivert gjennom flytting til høyre. En mulig modell som skal testes mot empiri blir dermed som i (23):

(23)

Jeg vil kort kommentere strukturen i (23). I (23) har vi en nominalfrase som består av en [DP], som har en [NP] som komplement. [NP] står dermed høyere i frasestrukturen enn [AP], det vil si at [NP] får bygge videre ut til høyre. Adjektivfrasen, som står som komplement til [NP], har selv etterstilte adledd i form av en preposisjonsfrase, det vil si at adjektivfrasen får bygge ut komplementet sitt videre til høyre. Når vi får en splittkonstruksjon, skyldes dette at adjektivkjernen flyttes fra en postnominal til en prenominal posisjon, noe som innebærer at adjektivet flyttet til en posisjon mellom [DP] og [NP], mens preposisjonsfrasen blir stående igjen i en postnominal posisjon. Når vi har en attributiv sperring skjer det neste steget i flyttingen. Da flytter også den postnominale [PP] til en posisjon hvor den blir stående foran adjektivet i frasen. Dette innebærer at det flyttede adjektivet får bygge ut komplementet sitt videre til venstre. Da har hele adjektivfrasen flyttet fra en postnominal til en prenominal posisjon, men samtidig stokket om på den opprinnelige rekkefølgen.

2.11 Oppsummering

Helt til slutt kommer den beskrivelsen som gir en løsning på problemet. Denne kan sies å utgjøre en teori eller en hypotese på den aktuelle problemstillingen. Teoriene er vitenskapens svar på de vitenskapelige problemer. «Teorierna har til oppgift att göra mångtydiga observationer, att reducera oregelbundenheter til regelbundenheter, att visa att det som sker på något sätt er begripligt og förutsägbart. (Platzack 1988: 48).

Jeg vil gi min oppsummering av metodebruken ut fra sitatet til Platzack (1988), og jeg vil først gi en kommentar til teoriene. I forhold til teoriene i denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av nyere teori om DP-struktur. Min hovedkilde er først og fremst Julien (2005), videre er Åfarli & Eide (2003) og Åfarli & Sakshaug (2006) benyttet. I tillegg vil Faarlund et

al. (1997) bli brukt som en viktig kilde med tanke på oppbyggingen av de ulike typene med strukturer som vi finner i nominalfraser, nomenfraser, adjektivfraser og preposisjonsfraser. Gjennom å ta utgangspunkt i disse teoriene vil jeg skaffe gode og relevante eksempler til mitt korpus i forbindelse med denne oppgaven. De fleste eksemplene fra mitt korpus er hentet fra en hovedkilde, Selberg (1999). Hans eksempler er i stor grad hentet fra perioden 1961 til 1995, med noen få eksempler som er av eldre dato. For å sikre mangetydige observasjoner har jeg valgt å benytte meg av *Min kamp Første bind* som er en roman som første gang ble utgitt i 2009. Gjennom valg av flere kilder for å sikre meg et relevant korpus, og i forbindelse med valg av teori om frasestruktur har jeg sikret meg et stort nok utvalg til å gjøre mangetydige observasjoner.

For å redusere uregelmessigheter til regelmessigheter har jeg valgt å snevre inn problemstillingen i oppgaven min. Jeg har derfor valgt å ikke gi en analyse av alle kategoriene av attributiv sperring og splittkonstruksjoner som vi finner i norsk. Jeg har i stedet valgt å gi en analyse av splittkonstruksjoner og attributiv sperring som innledes med en DP-frase eller hvor det inngår et preposisjonsledd i de relevante eksemplene. Fordelene med en slik fremgangsmåte er at jeg vil få et avgrenset korpus, og korpuset vil være relevant for oppgaven min. Dermed vil jeg vise at det som skjer i forhold til frasestruktur er begripelig og forutsigbart.

3. Teori

3.1 Innledning

Jeg vil nå gå gjennom relevant syntaktisk teori for problemstillingen min. Av kilder i forbindelse med valg av syntaktisk teori velger jeg i stor grad å benytte meg av Næs (1972), Faarlund et al. (1997), Åfarli (2003), Afarli & Eide (2003), Julien (2005), Lundquist (2008) og Haider (2010). For nærmere beskrivelse av attributiv sperring velger jeg å benytte meg av Venås (1980), mens jeg for splittkonstruksjoner gjengir det som er beskrevet i Vinje (2002).

Med nominalfraser mener vi fraser som kan fungere substantivisk i en setning. Substantiviske ledd i norske setninger er for eksempel subjekt, direkte og indirekte objekt og utfylling til preposisjoner. En nominalfrase trenger ikke å bestå av et enkelt nomen, frasen kan også inneholde andre elementer som for eksempel adjektiv og determinativer:

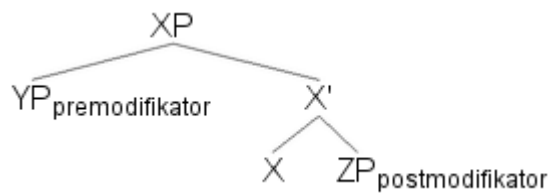
(24) et [*stekt*] egg (mitt omskriving av Faarlund et al. 1997)

Nominalfrasen i (24) består av en ubestemt artikkel [*et*], et adjektiv [*stekt*] og helt til slutt kommer substantivet [*egg*]. Syntaktiske regler fungerer på den måten at de ulike frasene blir organisert i en hierarkisk struktur. Utfordringen blir derfor å finne frem til hvilke syntaktiske regler som gjelder i hvert enkelt tilfelle.

I generativ grammatikk regner man med at alle fraser er endosentriske, det vil si at de har en kjerne som sitt sentrale element. En frase blir alltid kategorisert etter ordklassen til ordet som danner kjernen i frasen. Dersom vi tar utgangspunkt i eksempel (24) danner substantivet [*egg*] kjernen i en nomenfrase. Foran kjernen i nomenfrasen står en adjektivfrase [*stekt*], mens en determinativ [*Et*], står som bestemmer til nomenfrasen. Adjektivet [*stekt*] er kjerne i denne AP-en, som er en modifikator til nomenkjernen [*egg*]. En modifikator er dermed en frase som er en del av en overordnet frase og som modifierer kjernen i den overordnede frasen. Modifikatoren kan stå til venstre for kjernen (premodifikasjon) eller til høyre for kjernen (postmodifikasjon). Nomenet [*egg*] utgjør nomenkjernen, og sammen med adjektivfrasen [*stekt*] og artikkelen [*et*], utgjør de DP-frasen *et stekt egg*, og denne frasen er bygd opp etter kjerne-modifikatorprinsippet.

I generativ grammatikk legger man til grunn at alle fraser er bygd opp etter kjerne-modifikatorprinsippet (Åfarli & Sakshaug 2006: 74). Ifølge dette prinsippet har alle fraser har en binær struktur, det vil si en struktur hvor vært forgreningspunkt har maksimalt to grener. Visuelt kan dette beskrives med en frasestruktur (Åfarli & Sakshaug 2006: 76):

(25)

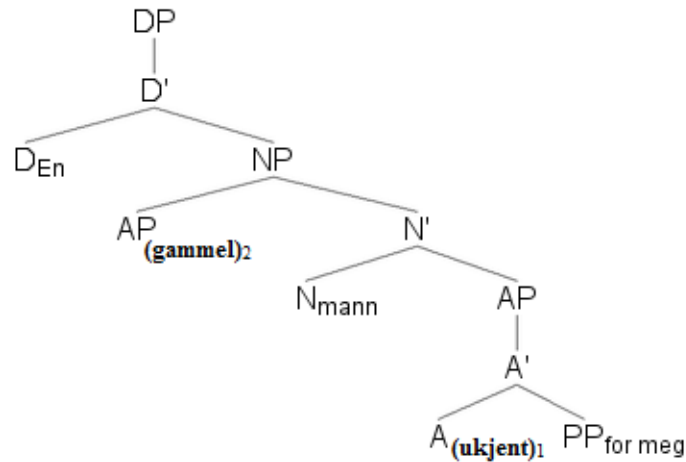
YP fungerer i denne frasen som premodifikator til X, mens ZP fungerer som postmodifikator til X. «Dette skal vi generalisere slik at ein postmodifikator normalt blir «lagd til» kjernen først, deretter kjem premodifikatoren» (Åfarli & Sakshaug 2006: 75). Fraser bygges dermed ut etter et generelt system hvor kjernen først får bygge ut komplementet sitt til høyre, og deretter blir premodifikatoren lagt til gjennom at kjernen får bygge ut frasen sin til venstre. Eksempel (26) inneholder to adjektivfraser som står til nomenkjernen:

(26) En [*gammel*]₂ mann [*ukjent for meg*]₁ (min omskriving av Knausgård 2009)

Dersom vi tar utgangspunkt i modellen for frasestrukturen i (25), og benytter den på eksemplet i (26), vil substantivet [*mann*], som er kjernen i nomenfrasen, først bygges ut til høyre med en adjektivfrase [*ukjent for meg*], hvor adjektivkjernen [*ukjent*] selv har etterstilte adledd i form av preposisjonsfrasen [*for meg*]. Deretter bygger nominalfrasen [**En mann ukjent for meg**] ut spesifikatoren sin til venstre gjennom å legge til det attributive adjektivet [*gammel*] i «trinn 2»⁶. Her illustrert gjennom frasestrukturen i (27):

⁶ Med hensyn til eksempel (26) og (27) kan et av adjektivene utelates → *En gammel mann for meg* / *En mann ukjent for meg*, men dette endrer det semantiske innholdet i frasene betraktelig. Det er også mulig å utelate begge adjektivene, *En mann for meg* (min omskriving), men i dette tilfellet står preposisjonsfrasen som et adledd til nomenkjernen og ikke til adjektivet, og betydningen blir helt annerledes.

(27)

Som vi ser i eksempel (27) blir de to adjektivene [*ukjent*] og [*gammel*] lagt til i en bestemt rekkefølge. Det første adjektivet som blir lagt til i frasen er det postnominale adjektivet [*ukjent*], deretter blir det prenominalt adjektivet [*gammel*] lagt til. Frasen i (27) kan også skrives om til en splittkonstruksjon (28) eller til en attributiv sperring (29):

(28) En *gammel*, [*ukjent*] mann [*for meg*] (min omskriving av Knausgård 2009)

(29) En *gammel*, [*for meg ukjent*] mann (Knausgård 2009: 117)

I eksempel (28) ser vi at adjektivet [*ukjent*], som står postnominalt i (26), opptrer i en posisjon mellom det attributive adjektivet [*gammel*] og nomenkjernen [*mann*]. Preposisjonsfrasen [*for meg*] i (28) står fortsatt i en postnominal posisjon, men fremstår i dette tilfellet som en postmodifikator til nomenkjernen, mens den betydningsmessig står til adjektivet [*ukjent*]. I (29) opptrer hele adjektivfrasen [*ukjent for meg*] i en prenominal posisjon, men dette innebærer også at preposisjonsfrasen får en ny plassering. I (29) står preposisjonsfrasen som en foranstilt beskriver til adjektivet, mens den i eksemplet i (26) stod etterstilt.

3.2 Rekkeprinsippet og kontaktprinsippet

Forholdet mellom leddene vises på forskjellige måter i de ulike språkene. Alle setninger har et grunnmønster, det vil si at hoveddelene er knyttet til visse plasseringer eller felter i en bestemt

rekkefølge. Vi sier at språket er lineært, ordstillingen er derfor en viktig del av språkets struktur og rekkefølgen er absolutt ikke regelløs. I grove trekk betyr dette at ordstillingen kan være den samme i språk som står langt fra hverandre. For eksempel er rekkefølgen subjekt – predikat, objekt - verbal eller verbal – objekt utbredt (Næs 1972: 247). Rekkeprinsippet, som viser de syntagmatiske⁷ relasjonene mellom leddene, kan vi omforme til et kontaktpri­nsipp. Denne strukturregelen sier at ord som henger sammen semantisk også skal stå sammen syntaktisk (Næs 1972: 248). Her vist gjennom en relativsetning, en DP-frase som er en omskriving av en attributiv sperring fra Knausgård (2009)

(30) det bekkefaret som er [**tildekket av snø**] (min omskriving av Knausgård 2009)

Eksemplet i (30) inneholder et determinativ [*det*] som står som bestemmer for nomenet [*bekkefaret*]. Etter nomenet kommer en relativsetning som inneholder en adjektivfrase [*tildekket av snø*] helt til slutt. De teoretiske mulighetene for hvordan ord og fraser kan konstrueres er mange, likevel kan man bare «utnytte en forsvinnende del av mulighetene for omstilling av ordene. Det alt overveiende antall er og må være forbudt» (Næs 1972: 247). Vi kan observere at det ikke er mulig å flytte adjektivfrasen i (30) til en posisjon hvor den står som premodifikator til nomenkjernen:

(31) * det [**tildekkede av snø**] bekkefaret (min omskriving av Knausgård 2009)

Norsk, som alle andre språk, disponerer over et begrenset antall setningsmønstre, «og disse rekkefølgene må ha til felles at de viser *de syntagmatiske relasjonene mellom leddene*. Dermed faller syntaksen langt på vei sammen med læren om ordstillingen» (Næs 1972: 247). I norsk er det mulig å flytte preposisjonsfrasen [*av snø*] til en posisjon hvor den blir en premodifikator til adjektivet / partisippet. Her vist gjennom et autentisk eksempel fra mitt korpus:

(32) det [**av snø tildekkede**] bekkefaret (Knausgård 2009: 68).

⁷ Med syntagmatiske relasjoner menes forholdet mellom leddene i setningen.

Konstruksjonen i (32) kalles attributiv sperring (se også forrige kapittel) og innebærer at en preposisjonsfrase flyttes inn i beskriverleddet. Videre kan vi dele opp adjektivfrasen i (32) slik at en del av beskriverleddet kommer før og en del etter nomenkjernen, da får vi en splittkonstruksjon (33):

(33) ?det [**tildekkede**] bekkefaret [**av snø**] (min omskriving av Knausgård 2009).

Eksempelet i (33) bryter kontaktprinsippet som sier at ord som semantisk hører sammen, også skal stå sammen syntaktisk. Både adjektivet [**tildekkede**] og preposisjonsuttrykket [**av snø**] beskriver nomenkjernen [**bekkefaret**] i nominalfrasen. I eksempel (33) står preposisjonsfrasen [**av snø**] til adjektivet [**tildekkede**] som igjen står til nomenkjernen [**bekkefaret**]. Det er heller ikke mulig å la frasen stå uten et adjektiv hvor bare preposisjonsuttrykket står som beskriverledd til nomenet (34), og heller ikke at preposisjonsfrasen står foranstilt til nomenkjernen (35):

(34) *det bekkefaret [**av snø**] (min omskriving av Knausgård 2009)

(35) *det [**av snø**] bekkefaret (min omskriving av Knausgård 2009)

Eksempel (34) og (35) viser at preposisjonsfrasen er semantisk og syntaktisk avhengig av adjektivet. Derimot er det mulig å bare beholde det attributive adjektivet, men det fører også til at frasen mister mye av sitt semantiske innhold og det er ikke enkelt å si hva bekkefaret er dekket med (36):

(36) det **tildekkede** bekkefaret (min omskriving av Knausgård 2009)

3.3 Bestemte og ubestemte nominalfraser

I skandinavisk skilles det mellom bestemte nominalfraser og ubestemt nominalfraser. Ubestemt form av substantivet får vi etter ubestemt artikkel. Den ubestemte artikkelen i bokmål er *en* i maskulinum, *ei* i femininum og *et* i nøytrum⁸. Her vist i eksempel (37) hvor substantivet [**bil**], som er et hankjønnsord, har en foranstilt ubestemt artikkel [**En**]. Ubestemt

⁸ I tillegg kan vi få ubestemt substantiv etter forskjellige grupper av kvantorer, substantiver med genitivs-s, ulike demonstrativer og spørreord (Faarlund et. al 1997: 298-300).

form av substantivet har vi også i flertall, i (38) er dette vist med at substantivet får tillagt suffikset [*er*] og en prenominal spesifikator i form av determinativet [*flere*]:

(37) En [bil] (mitt eksempel)

(38) Flere [bil - **er**] (mitt eksempel)

Når vi har bestemte nominalfraser, kan dette komme til uttrykk som et suffiks på selve substantivet. Bestemthetskategorien kan bygges ut videre gjennom å gi nomenet en prenominal spesifikator, for eksempel gjennom determinativet [*den*] i maskulinum og femininum, og [*det*] i nøytrum, her vist gjennom eksempel (39) hvor nomenkjernen står i bestemt form (enkel bestemthet), og (40) hvor nomenet har fått en prenominal spesifikator i form av et determinativ. I sistnevnte tilfelle snakker vi om dobbel bestemthet⁹:

(39) [Bil – **en**] (mitt eksempel)

(40) **Den** fine [bil – **en**] (mitt eksempel)

Videre kan substantivet også stå i bestemt form flertall gjennom å legge til suffikset [*ene*]:

(41) De fine [bil - **ene**] (mitt eksempel)

Et substantiv i en nominalfrase som står i bestemt form, trenger ikke nødvendigvis å inneholde et etterstilt suffiks på nomenkjernen. Som Julien (2005) påpeker kan suffikset på nomenet utelates i en nominalfrase dersom frasen inneholder en prenominal determinativ (42), den tilsvarende frasen kan også ha dobbel bestemthet (43):

(42) Olje kalles iblant det sorte gull (Julien 2005: 38)

(43) Olje kalles iblant det sorte gull – **et** (min omskriving av Julien 2005)

I eksempel (42) utelates bestemthetssuffikset [*-et*] på nomenkjernen [*gull*], mens suffikset kommer til uttrykk i (43) «In Norwegian, the suffixed article can be left out in a definite

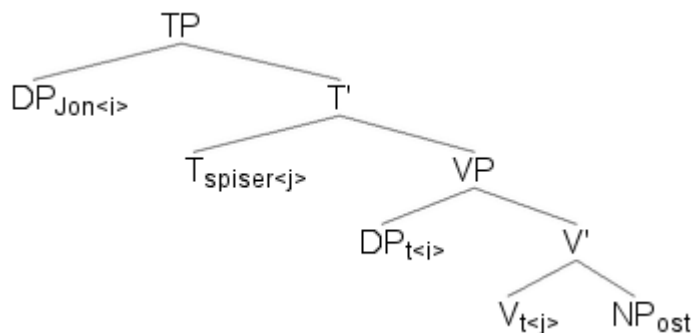
⁹ Dobbelt bestemthet innebærer at selve substantivet har bestemt form, selv om substantivfrasen også inneholder andre bestemmerledd som gir substantivfrasen unik referanse (Faarlund et al. 1997: 296). I eksempel (40) er dette determinativet [*den*]. Dobbelt bestemthet er mest vanlig i bruk når vi har en premodifikator foran nomenet, som for eksempel et adjektiv: *Den gule bilen* (mitt eksempel), eller en kvantor: *alle bilene* (mitt eksempel).

nominal phrase if the phrase gets a non-specific reading and a prenominal determiner is present (Julien 2005: 38). I eksempel (42) får dermed frasen en intensjonal betydning, det vil si at det ikke blir vist til noen spesifikt gull. I (43) blir tolkningen at det eksisterer et spesifikt gull som er sort.

3.4 Extension Conditions

Det siste temaet som vil bli berørt i dette delkapitlet er «Extension Conditions», noe som regnes som en forutsetning for flytting. «The Extension Condition requires that all movement operations extend the root of the structure that they apply to» (Roberts u.d: 6). Når du spleiser noe inn i et syntaktisk tre er det rotnoden som er målet for operasjonen, og rotnoden er det øverste laget av den trestrukturen som står der fra før. Det elementet i trestrukturen som flytter, skal dermed utvide den allerede eksisterende strukturen. Dette kan forklares med utgangspunkt i (44):

(44)

I (44) har det foregått en flytting oppover i strukturen, og jeg vil i dette tilfellet først kommentere flyttingen av subjektet **[Jon]**. Når subjektet flytter til **[Spec TP]**, da er det øverste laget av det som er bygd fra før **[T']**, og dermed er **[T']** rotnoden for subjektet. Lengre ned i strukturen står projeksjonene **[VP]** og **[T]**. Verbet **[spiser]** flytter til **[T]**, som er adjungert til **[T']**, og **[T]** er posisjonen som verbet flytter til for å få tildelt tempustrekket¹⁰. Både verbflyttingen og subjektsflyttingen utvider dermed det eksisterende treet¹¹.

¹⁰ I minimalismen regner man med at tempus blir generert under T, men verbet blir tatt inn i syntaksen og plassert i V-posisjonen i sin ferdig bøyde form. For at verbet skal få sitt tempustrekk godkjent, må det sjekkes mot tempustrekket i T, og dersom de er identiske, vil trekket bli godkjent (Åfarli & Eide 2003: 81).

¹¹ Når en postnominal preposisjonsfrase flytter til en prenominal posisjon og blir en foranstilt beskriver til et adjektiv i en attributiv sperring innebærer dette at den ikke utvider treet, det vil si at den ikke har rotsonden som

3.5 Adjektiv og partisipper

3.5.1 Adjektivenes bøyingskategorier

Det som er det morfologiske kriteriet for ordklassen adjektiv er komparasjon eller gradbøying (Åfarli & Sakshaug 2006: 191). I tillegg har vi kongruensbøying av adjektivene, noe som innebærer at adjektivet blir bøyd i henhold til bestemthet, genus og tall. Jeg vil derfor kommentere adjektivenes bøyingskategorier.

De fleste adjektiv kan gradbøyes. De tre gradene som eksisterer i grammatisk norsk er positiv, komparativ og superlativ. De angir nøytral grad, sterkere grad og sterkeste grad. Det er to hovedformer for gradbøying av norske adjektiv. Den første formen er ved et suffiks på selve adjektivet, den andre formen er ved at adjektivet ikke kan få endelse, men i stedet får [*mer*] og [*mest*] plassert foran selve adjektivet i komparativ og superlativ (Faarlund et al. 1997: 351). Strengt tatt er det bare gradbøying med endelse som kalles bøyning i egentlig forstand, men ettersom [*mer* + adjektiv] og [*mest* + adjektiv] har samme funksjon som den tilsvarende endelsen, blir begge deler vanligvis kalt gradbøying. Ved flere adjektiver blir også begge typer brukt uten forskjell i betydning eller kommunikativ funksjon (Faarlund et al. 1997: 351). Bøying av adjektiv er vist i (45):

(45)

Positiv	Komparativ	Supperlativ
Rik	Rikere	Rikest
Sterk	Sterkere	Sterkest
Vanskelig	Mer vanskelig	Mest vanskelig

Når nominalfrasen står i henholdsvis bestemt og ubestemt form har vi også tilsvarende svak og sterk bøyning av adjektivet, noe som innebærer at adjektivet kongruerer med et annet element i frasen. Svak form av adjektivet finnes når det står attributivt i kombinasjon med en

mål. Dermed får vi et brudd på *Extension Condition*. Dette er et problem som angår for eksempel alle former for kjerneadjungering, for eksempel når verbet flytter til T.

bestemt nominalfrase. I (46) har vi en nominalfrase, hvor nomenkjernen [*gull-et*] står i bestemt form og et determinativ [*det*] står foran adjektivet [*sort-e*]:

(46) **Det** [sort - e] [gull - et] (min omskrivning av Julien 2005)

I forbindelse med svak adjektivbøyning brukes bøyningssuffikset [e] på selve adjektivet, og i dette tilfellet bøyes adjektivet i samsvar med bestemthetskategorien til determinativet i frasen. Dette ser vi dersom vi utelater bestemthetssuffikset på nomenet. Da får vi kategorien enkel bestemthet, noe som innebærer at determinativet [*Det*] står i bestemt form og nomenkjernen [*gull*] står i ubestemt form, her vist i (47):

(47) **Det** [sort – e] gull (min omskrivning etter Julien 2005)

I (47) har adjektivet bøyningssuffikset [- e], og dermed kongruerer adjektivet med determinativet i frasen.

Når vi har nominalfraser som står i ubestemt form, eller når adjektivet står predikativt, får adjektivet sterk bøyning. Adjektiv i sterk form positiv blir bøyd i samsvar med substantivet. Bøyning i kjønn utgår i flertallsform av substantivet, og sammenfaller ofte også når substantivet står i hankjønn eller hunkjønn (Haugen 2012: 4). Bøyning i sterk form gjelder derfor i stor grad i forbindelse med substantiv i ubestemt form entall, nøytrum. Her vist i eksempel (48), med sterk og svak form av adjektivet med et substantiv i maskulinum, og (49) med de tilsvarende formene i nøytrum.

- (48) a) En [**fin**] gutt
b) Den [**fin - e**] gutten
- (49) a) Et [**fin - t**] hus
b) Det [**fin - e**] huset

Adjektivet i (48a) har sterk form, noe vi ser gjennom at det ikke er lagt til et bøyningssuffiks på adjektivet [*fin*], mens den svake formen av adjektivet i (48b) får et svakt bøyningssuffiks. I (49) har vi i a-versjonen av adjektivet lagt til bøyningssuffikset [-t] i sterk form, mens bøyningssuffikset på adjektivet i b-versjonen har det faste suffikset for svak adjektivbøyning [-e].

Når et ord bøyes, får det tilført et nytt betydningselement. Når substantivet [*nudist*] endrer form til [*nudister*] endres betydningen av nomenet fra entall til flertall. I eksempel (50) har vi en ubestemt nominalfrase med et attributivt adjektiv i entall (50a), denne kan skrives om til en nominalfrase i flertall, og adjektivet kongruerer da med de øvrige elementene i frasen (20b):

- (50) a) En [**berytet**] nudist (min omskriving av Knausgård 2009)
b) Flere [**berytete**] nudister (min omskriving av Knausgård 2009)

Dersom vi tar utgangspunkt i (50a), hvor en ubestemt artikkel [*En*] står foran nomenkjernen [*nudist*], slik at vi får DP-frasen [*En nudist*], innebærer dette at nominalfrasen står i entall. Når vi tilføyer adjektivet [*berytet*], og vi får DP-frasen [*En berytet nudist*], bidrar ikke adjektivets bøyning til at det blir tilføyd et nytt betydningselement ved substantivet i frasen. I stedet blir et betydningselement som er uttrykt ved substantivet, gjentatt. I (50a) står adjektivet også i entall, og tallbøyningen ved nomenkjernen blir gjentatt, slik at adjektivet kongruerer med nomenkjernen i frasen. I (50b), hvor den ubestemte artikkelen [*Flere*] og nomenkjernen [*nudister*] står i flertall, står også adjektivet [*berytete*] i flertall og gjentar betydningselementet til nomenkjernen.

3.5.2 Adjektiv og partisipper

En ordklasse som har mye felles med adjektivene, er partisippformene av verbet; vi snakker i denne forbindelse om verbets adjektiviske former. Vi har to typer partisipper i norsk, presens partisipp og perfektum partisipp. «Presens partisipp er egentlig avledet av verb med suffikset –ende / -ande [...], og blir ofte regnet som en av verbets infinitte former» (Faarlund et al. 1997: 472), men presens partisipp inngår ikke i verbale kategorier som tempus eller modus, og derfor «finner vi ikke grunnlag for å generelt å klassifisere presens partisipp som en verbform» (Faarlund et al. 1997: 472).¹² I denne oppgaven vil presens partisipp derfor bli behandlet som et adjektiv. Presens partisipp dannes til presensverbstammen og får ikke kongruensbøyning, her vist i (51):

¹² Konstruksjoner hvor det er en klarere verbal bruk av presens partisipp finnes for eksempel etter hjelpeverbet [*bli*] i konstruksjoner som har kontinuativt aspekt (Faarlund et al. 1997: 472): «Hun [*ble gående*] for seg selv (Faarlund et al. 1997: 472). Partisippet har i denne konstruksjonen et verbalt innhold, men siden bruken av partisippet knytter seg til en enkelt syntaktisk konstruksjon, finner man ikke grunnlag for å generelt kategorisere presens partisipp som en verbform.

- (51) a) en [**løpende**] mann (mitt eksempel)
b) flere [**løpende**] menn (mitt eksempel)

Som vi ser av eksemplet i (51) endrer ikke partisippet [**løpende**] i entall (51a) form i flertall (51b), dermed er presens partisipp ubøyd. Likevel kan presens partisipp opptre i de samme syntaktiske posisjonene som andre adjektiver, det vil si som adledd til substantivfraser og som predikativer.

Den andre partisippformen av verbet er perfektum partisipp. Denne formen dannes ved hjelp av suffiksene [-**et**](kastet), [-**d**](bygd), [-**t**](kjøpt), [-**dd**](nådd) og [-**tt**](sett). Det kan bøyes som andre adjektiver (52) og kan ofte kompareres ved hjelp av omskriving (53). Det kan også stå som attributiv premodifikator til et substantiv:

- (52) a) en [**skreven**] lov (mitt eksempel)
b) et [**skrevet**] brev (mitt eksempel)
c) flere [**skrevne**] brev (mitt eksempel)
- (53) a) et [**mer elsket**] barn (mitt eksempel)
b) det [**mest elskede**] barnet (mitt eksempel)
c) de [**mest elskede**] barna (mitt eksempel)

Genus- og tallbøying ved adjektiver som er avledet av perfektum partisipp, er til dels annerledes enn ved «egentlige adjektiver». I bokmål blir adjektivet i prinsippet kongruensbøyd, mens partisippet vanligvis ikke får slik bøying. Vi kan dermed skille mellom egentlige adjektiver og adjektiv avledet av perfektum partisipp (Faarlund et al. 1997: 345-346):

«I denne framstillinga regner vi med at perfektum partisipp, som er en form av verbet, inngår i verbale konstruksjoner som perfektum (*har slått, er gått*) og omskrevet passiv (*er funnet, ble sagt, vart funni*). Når tilsvarende ord står som adledd i substantivfraser regner vi dem som adjektiver (*en nylig funnet grav, ei låst dør, oppsagte arbeidere, skrivne bøker*) På bokmål får slike adjektiver tallbøying som andre adjektiver (*låste dører, *låst dører*), mens de etter *være* og *bli*, dvs. i perfektum og passiv, ikke blir kongruensbøyd (*dørene er låst*). På bokmål blir altså adjektivet i prinsippet kongruensbøyd, mens partisippet ikke får slik bøying. [...]. Når bokmål har kongruensbøying etter *være* og *bli*, har vi adjektiv, ikke partisipp, f.eks. i *dere er velkomne, de var som besatte* (Faarlund et al. 1997: 345).

Forholdet mellom adjektiv og perfektum partisipp er komplisert og noe omstridt. Jeg vil derfor kort kommentere forholdet mellom perfektum partisipp og adjektiv. Adjektiv kan kun stå som etterstilte beskrivere til nomenkjernen dersom det selv har egne adledd. «Hit kan vi også regne etterstilte partisippkonstruksjoner» (Faarlund et al. 1997: 268). I eksempel (54) har partisippet [*bekreftet*] etterstilte adledd, nemlig preposisjonsfrasen [*med ed*]¹³, og blir dermed i henhold til definisjonen regnet som et adjektiv og ikke et verb:

(54) Et løfte [**bekreftet med ed**] (min omskriving av Selberg 1999)

Noen partisippformer er så løsrevet fra verbfunksjonen at de regnes som selvstendige adjektiv¹⁴, disse er predikativ når de står etter kopulaverb. Når andre perfektum partisippformer står etter verbet *være* eller *bli*, har vi passiv (Faarlund et al. 1997: 736). Forskjellen på et partisipp som predikativt adjektiv og et partisipp som hovedverb i passiv kan være flytende, men et viktig skille er at partisippformer kan brukes i setninger med formelt subjekt, det kan ikke adjektiv (Faarlund et al. 1997: 736):

(55) a) Tønner er **full av vann** (mitt eksempel)

b) *Det er **full en tønne av vann** (predikativ) (mitt eksempel)

(56) a) Løftet er **bekreftet med ed** (min omskriving av Selberg 1999)

b) Det er **bekreftet et løfte med ed** (passiv) (min omskriving)

I eksempel (55a) står adjektivet [*full*] som et predikativledd til prediksjonsbasen som i dette tilfellet er nomenet [*Tønner*]. Adjektivet kan ikke brukes i en setning med formelt subjekt i passiv (55b), en setning som blir ugrammatisk. Derimot kan partisippet [*bekreftet*] brukes som et hovedverb i passiv i (56). I (56b) har partisippet funksjon som et verb, noe som gir en grammatisk, norsk setning, og dermed regnes partisippet [*bekreftet*] i (32b) som et verb og ikke som et adjektiv.

Wasow (1977) benytter ulike tester for å skille adjektiviske partisipper og verbale partisipper (Lundquist 2008: 37). For det første kan bare adjektiviske partisipper opptre i komplementet til løftingsverb¹⁵ - *Løftet synes [**bekreftet**] / Tønner synes [**full**]*, for det andre

¹³ Preposisjonsfrasen [*med ed*] er en agensfrase og kan dermed også opptre ved passiv.

¹⁴ Disse adjektivene er blant annet *voksen*, *sliten*, *interessert* og *opptatt* (Faarlund et al. 1997: 736).

¹⁵ Løftingsverb er verb som ikke stiller noen semantiske eller syntaktiske krav til subjektet sitt (Åfarli & Eide 2003: 136).

kan bare adjektiviske partisipper brukes attributivt *Et [bekreftet] løfte / En [full] tønne*, for det tredje tillater bare adjektiviske partisipper *un-prefixation*¹⁶ *[ubekreftet] løfte* (adjektiv) / **[ubortkjørt] bil* (verb) og for det fjerde er det bare verbale partisipper som kan ta et småsetnings- eller et DP-komplement *Det er [skutt] en elg* (verb) / **Det er [full] en tønne* (adjektiv) (Lundquist 2008: 37). Lundquist (2008) sine tester av partisippene – om de er adjektiv eller verb – er ikke veldig relevante for meg i denne oppgaven. Dette på grunn av at denne oppgaven ikke handler om partisippenes egenskaper i frasestrukturen, men handler om partisipper som fungerer adjektivisk i splittkonstruksjoner og attributiv sperring. Jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på disse her.

3.6 Adledd som bestemmer og beskriver

En nominalfrase kan bestå av kun en kjerne¹⁷, eller kjernen kan ha foranstilte og / eller etterstilte adledd. Disse adleddene kan ha en funksjon som henholdsvis beskriver eller bestemmer, og jeg vil ta en kort gjennomgang av dem.

Bestemmere er ledd som er bestemmende for referansen til kjernen i substantivfrasen. Ordklasser som i all hovedsak fungerer som foranstilte bestemmere er determinativer, substantiv med genitivs-s eller med *sin*, ulike substantiv og adjektiv som fungerer som kvantorer og pronomener (Faarlund et al. 1997: 243). Som etterstilte bestemmere har vi først og fremst possessiver, preposisjonsfraser med possessiv funksjon og ordene *nok* og *flest* (Faarlund et al. 1997: 261). Temaet i denne oppgaven er forholdet mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring, derfor vil jeg bare kort kommentere foranstilte bestemmere, da dette er relevant for min problemstilling.

Determinativer er den ordklassen som mest brukes som foranstilte bestemmere, dette gjelder både i ubestemt (57) og bestemt form (58). Også andre demonstrativer (59) kan benyttes og er avgjørende for referansen til nominalfrasen:

- (57) **En** stor eske (mitt eksempel)
- (58) **Den** store esken (mitt eksempel)
- (59) **Dette** store øyeblikk (mitt eksempel)

¹⁶ På norsk blir prefikset *u-*.

¹⁷ Kjernen i substantivfrasen er som regel enten et appellativ eller et proprium (Faarlund et al. 1997: 235).

Beskrivere spesialiserer eller innsnevrer referansen til substantivfrasen ved at de beskriver eller angir en egenskap ved nomenkjernen (Faarlund et al. 1997: 234). Adjektivfraser er den vanligste typen foranstilt beskriver (Faarlund et al. 1997: 249). Ulike typer fraser, som for eksempel adjektivfraser¹⁸, kan fungere som etterstilte beskrivere, men når en adjektivfrase står som en etterstilt beskriver til nomenkjernen krever den at adjektivet selv har etterstilte adledd¹⁹ (60). Foranstilte adjektivfraser kan inneholde flere adjektiv. Det blir dermed mulig å sideordne adjektivene (61) og rekkefølgen er ofte valgfri (Faarlund et al. 1997: 250), eller for eksempel en preposisjonsfrase kan skytes inn i beskriverleddet, slik som det er i konstruksjonen vi kjenner som attributiv sperring (62):

(60) En tønne **breddfull** [*av vann*] (mitt eksempel)

(61) Et **grunnere, mindre** område (min omskriving av Selberg 1999)²⁰

(62) En [*av vann*] **breddfull** tønne (min omskriving av eget eksempel)

3.7 Ulike typer splittkonstruksjoner og attributiv sperring

3.7.1 Splittkonstruksjoner

Splittkonstruksjoner – splittet adjektivfrase som beskriver – innebærer at en kompleks adjektivfrase splittes slik at en del av beskriverleddet kommer før og en del etter nomenkjernen (Faarlund et al. 1997: 274). Her vist gjennom eksempel (63), hvor preposisjonsfrasen står klart til adjektivet, og (64) hvor preposisjonsfrasen enten står til adjektivet – *En nudist som er [beryktet i Kristiansand]*, eller til substantivet *En nudist i Kristiansand som er [beryktet]*:

(63) Et **bekreftet** løfte [*med ed*] (min omskriving av Selberg 1999)

¹⁸ Som andre etterstilte beskrivere fungerer blant annet preposisjonsfraser, relativsetninger og infinitivkonstruksjoner (Faarlund et al. 1997: 266). I frasen *En kjole i gult* (Faarlund et al. 1997: 266) beskriver / innsnevrer preposisjonsfrasen [*i gult*] en egenskap ved nomenkjernen [*kjole*]. Rekkefølgen mellom de ulike beskriverleddene er ofte ganske fri, særlig gjelder dette i forbindelse med rekkefølgen til preposisjonsfraser (Faarlund et al. 1997: 266).

¹⁹ Adjektiv kan ikke stå alene som etterstilt beskriver til et nomen ***et hus [grønt]** (mitt eksempel) Til denne kategorien kan man også regne etterstilte partisippkonstruksjoner (Faarlund et al. 1997: 268) * **en fortelling levende** (mitt eksempel). Likevel kan utfyllingene til adjektivet noen ganger mangle helt, slik at bare adjektivet blir etterstilt **en kasse full** (mitt eksempel), men i slike tilfeller vil det fremgå av konteksten hvilke utfyllinger som mangler (Faarlund et al. 1997: 268).

²⁰ Videre kan adjektivene sidestilles gjennom å legge til en konjunksjon *Et grunnere, større eller mindre område* (mitt omskriving).

(64) En *berytet* nudist [*i Kristiansand*] (min omskriving av Knausgård 2009)

Vi finner også splittet adjektivfrase i andre konstruksjoner, blant annet i årsaksuttrykk (65), adjektivfraser som inneholder en infinitivkonstruksjon som utfylling (66), i konstruksjoner med *så* + *adjektiv* + *leddseting med at/som* (67), adjektivfraser hvor vi har en sammenligningssetning som adledd (68), og som regel når vi har en utfylling som uttrykker grad (69)²¹ (Faarlund et al. 1997: 275-276):

(65) En *sølete* vei [*fordi det har regnet*] (Faarlund et al. 1997: 275)

(66) En *tung* båt [*å ro*] (Faarlund et al. 1997: 275)

(67) Jeg hadde *så stor oppakning* [*at jeg ikke klarte å gå lenger*] (Faarlund et al. 1997: 275).

(68) Ho fekk *like gode* karakterar [*som eg fekk*] (Faarlund et al. 1997: 276).

(69) En *større* mann [*enn du*] (Faarlund et al. 1997: 276).

Når adjektivfrasen inneholder en sammenligning mellom to ulike dimensjoner, er splittet adjektivfrase mulig, se (70a), men i disse tilfellene er det mer naturlig med foranstilling av hele adjektivfrasen (70b) eller som et etterstilt beskriver til nomenkjernen (70c):

(70) a) En *mer følelsesfull* tale *enn egentlig saklig* (Faarlund et al. 1997: 276)

b) En *mer følelsesfull enn egentlig saklig* tale (Faarlund et al. 1997: 277)

c) En tale, (som er) *mer følelsesfull enn egentlig saklig* (Faarlund et al. 1997: 277)

Splittkonstruksjoner bryter med kontaktprinsippet (se kapittel 3.1), da ord som semantisk hører sammen med adjektivet, splittes slik at en del av beskriverleddet kommer før og en del etter nomenkjernen, dette gjelder om beskriverleddet er et adjektiv (71), et presens partisipp (72) eller et prefektum partisipp (73). Eksemplene (71) – (73) hvor adjektivfrasene er splittet,

²¹ Når en utfylling uttrykker grad, er det unntak i forhold til splittkonstruksjoner når adjektivet er *mye*, *lite*, *mange*, *få* og utfyllingen uttrykker mål, i disse tilfellene er splittet adjektivfrase mulig, men mindre vanlig: *så mye bananer som 10 kg* (Faarlund et al. 1997: 276). Mer vanlig er det at nomenkjernen står sist: *så mye som 10 kg bananer* (Faarlund et al. 1997: 276). Ved *mer enn nok* er ikke splittet adjektivfrase mulig: *meir enn nok mat*/**meir mat enn nok* (Faarlund et al. 1997: 276).

blir gjerne kritisert av normative grammatikere som Vinje (2002), i og med at de etablerer en form for funksjonell forbindelse over nomenkjernen og dermed bryter kontaktprinsippet.

:

- (71) En [**breddfull**] tønne [**av vann**] (Mitt eksempel)
- (72) Det [**krevende**] skjærgårdsfarvann [**for ubåter**] (Min omskriving)
- (73) Et [**stekt**] egg [**på begge sider**] (Vinje 2002: 277)

3.7.2 Attributiv sperring

Som vi så i eksemplene (63) til (73) i kapittel 3.6.1 eksisterer det ulike typer splittkonstruksjoner. De aller fleste av disse innledes med enten en bestemt eller en ubestemt artikkel. For å avgrense oppgaven vil jeg derfor ta en tilsvarende gjennomgang av attributiv sperring, med hovedvekt på innledende ord i attributiv sperring. Den mest brukte kategorien som kan innlede attributiv sperring er ubestemt artikkel (74), determinativ (75) og andre demonstrativer (76):

- (74) [**En**] i matematikken ofte anvendt måte (Selberg 1999)
- (75) [**Den**] for dagens musiker nokså selvfølgelige kjensgjerning (Selberg 1999)
- (76) [**Denne**] for ham fullstendig likegyldige kritikken (mitt eksempel)

Vi finner også attributiv sperring som har andre kategorier med innledere, for eksempel possessiver (77), substantiv i genitiv (78) og andre ord som fungerer som determinativer (79). Vi har også muligheter for å utvide det attributive adjektivet i konstruksjoner som mangler en determinativ (80):

- (77) [**min**] den gang lille danske kusine (Venås 1980: 72)
- (78) [**Sigrid Undsets**] for de fleste ubegripelige overgang til katolisismen (Selberg 1999)
- (79) [**Vedlagte**] meget velskrevne innlegg (Venås 1980: 75)
- (80) [**Tidligere**] ikke spesifiserte grunner (Venås 1980: 76)

3.7.3 Avgrensning av splittkonstruksjoner og attributiv sperring

Gjennom denne oppgaven vil jeg ikke gi en analyse av alle typer splittkonstruksjoner som er nevnt i Faarlund (1997) eller alle de ulike typene attributiv sperring som er nevnt i Venås

(1980). For å avgrense oppgaven vil jeg primært gi en analyse av splittkonstruksjoner og attributiv sperring som inneholder et adjektiv og en preposisjonsfrase. I disse tilfellene snakker vi om et et prenominalt adjektiv eller et partisipp som igjen blir modifisert av en preposisjonsfrase som står etter nomenkjernen i en splittkonstruksjon, mens den i en tilsvarende attributiv sperring står som en foranstilt beskriver til adjektivet / partisippet

3.7.4 Fellestrekk mellom attributiv sperring og splittkonstruksjoner

En egenhet i skandinaviske språk er at prenominalt attributive adjektiv kan dele ut argumenter på en lignende måte som kjernenomenet. Et prenominalt adjektiv har sin syntaktiske plassering mellom et demonstrativ / ubestemt artikkel²² og et substantiv. Når et attributivt adjektiv deler ut rolle til argumenter, innebærer dette gjerne at det attributive adjektivet får bygge ut komplementet sitt mot venstre til en attributiv sperring, med for eksempel en [PP] (81) eller en [DP] (82):

(81) En [*av Gud* ← [*forutfattet*]] plan (Selberg 1999)

(82) Denne [*ham* ← [*likegyldige*]] kritikken (mitt eksempel)

«Berulfsen characterized the structure as the “placement of the complement” [*i.e.* the prepositional phrase] before an attributive constituent” [...]» (her sitert etter Venås 1980). «Preposisjonsfrasen fungerer som adverbial i en tilsvarende relativsetning [...], men er flyttet inn i adjektivfrasen som et foranstilt adledd» (Faarlund et al. 1997: 250). Når adjektivet bygger ut komplementet sitt i en relativsetning, er det to muligheter. Dersom adjektivfrasen inneholder en preposisjonsfrase som beskriver, bygger den ut komplementet sitt mot høyre, slik det er vist i (83). Dersom adjektivfrasen i relativsetningen inneholder en DP-frase som beskriver til adjektivet, bygger ut komplementet sitt mot venstre, slik det er vist i (84):

(83) En plan som er [[*forutfattet*] → [*av Gud*]] (min omskriving av Selberg 1999)

(84) Denne kritikken som er [[*ham*] ← [*likegyldig*]] (min omskriving av eget eksempel)

²² Ubestemt artikkel i norsk har som tidligere nevnt formene [**en**] [**ei**] eller [**et**] i henholdsvis hankjønn, hunkjønn og intetkjønn i bokmål. Den bestemte artikkelen er et suffiks som kommer til uttrykk i entall i formene [**-en**] i maskulinum, [**-a**] i femininum og [**-et**] i nøytrum (Faarlund et al. 1997). En annen artikkel som kan innlede attributiv sperring er determinativer, særlig i tilknytning til demonstrativet [**den** / **det**]. Attributiv sperring kan derfor også innledes med en bestemt artikkel.

Venås siterer etter Vinje «[...], a Norwegian will probably soon come across instances of this construction that seem strange to him. In Norwegian the ideas would, he feels, have been expressed by other linguistic means» (Venås 1980: 61). Western behandler konstruksjonen under overskriften *Norsk uttryksmaate* (1915) hvor han karakteriserer konstruksjonen som «artikkel eller pronomen og et adjektiv eller adjektivisk brukt partisipp». Han tilrår at man i stedet bruker en høyreorientert uttrykksmåte hvor man bruker en relativsetning (Western 1915: 58).

Attributiv sperring er en utvidet nominalfrase (Venås 1980: 64). På samme måte som andre nominalfraser, kan konstruksjonen fungere som et subjekt, objekt, et predikativkomplement eller som utfylling til en preposisjon (Venås 1980: 64). Ifølge *Landslaget for språklig samling* regnes attributiv sperring som kansellistiske språktrekk som man bør være forsiktig med. De beskriver konstruksjonen som lange tillegg, især preposisjonsuttrykk foran et partisipp (<http://samnorsk.no/bokmaal/aa-skrive/konsekvens-og-stil/> nedlastet 23.11.2013).

Den norske språkforskeren Kjell Venås mener at attributtet både kan være en partisippform av verbet og et adjektiv. «[...], at least there does not seem to be any functional reason for distinguishing between examples containing a participle and those having an adjective proper as their attributive element» (Venås 1980: 63). Både presens partisipp og perfektum partisipp kan settes inn for adjektiv i denne typen konstruksjon, forutsatt at de gjør det samme i andre bruksområder. «The self-evident inference from the close correspondence that exists between participle and adjectives proper must needs be that we are justified in including both categories in our analysis without making any functional or semantic distinction between them» (Venås 1980: 63).

Venås peker på to alternativer til attributiv sperring. Den første muligheten er å gjøre om konstruksjonen til en etterstilt relativsetning. Her med utgangspunkt i en attributiv sperring (85) og den tilsvarende relativsetningen i (86):

(85) [...] en **av vann breddfull** tønne (mitt eksempel)

(86) [...] En tønne som er **breddfull av vann** (min omskriving av eget eksempel)

I eksempel (86) fører bruken av det relative pronomenet [**som**], sammen med kopulaverbet [**er**], til at adjektivet får lov til å bygge ut komplementet sitt til høyre, i motsetning til den

attributive sperringen i (85), hvor adjektivet bygger ut komplementet til venstre. Relativsetningen i (86) er «[...] closer to the deep semantic structure of the language, the left-branched expanded noun phrase representing a transformation of the right-branched one» (Venås 1980: 65). I eksempel (85) ser vi at de ulike delene av den tilsvarende relativsetningen (86) føyes sammen til en DP-frase. I (86) trer enkelthetene frem tydelig og selvstendig, og vi gjør oss ferdig med ett og ett moment om gangen. Frasen innledes med nominalfrasen [**En tønne**], deretter bygges den ut videre mot høyre i setningen gjennom relativpronomenet [**som**] og kopulaverbet [**er**]. Deretter legger man til adjektivet [**breddfull**], og helt til slutt har adjektivet selv etterstilte adledd i form av preposisjonsfrasen [**av vann**], som innsnevrer referansen for adjektivet [**breddfull**].

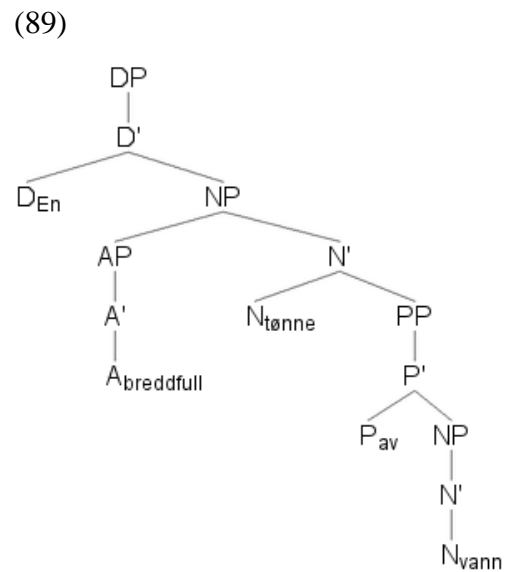
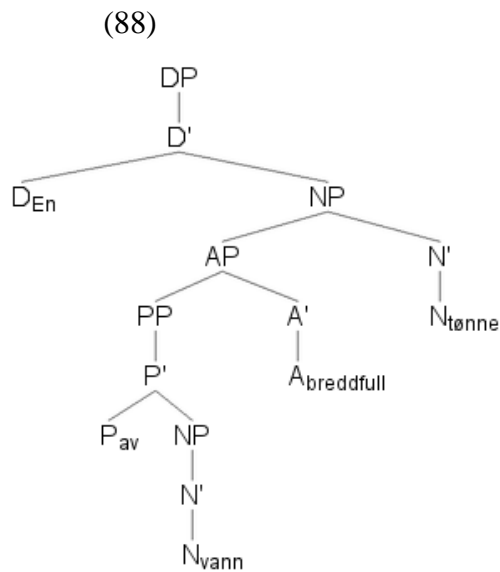
Styringsforholdet i en utvidet nominalfrase, som i (85), orienterer seg alltid i en retning, mot kjernen. «Når vi i moderne norsk helst unngår attributiv sperring og i stedet sprer bestemmelsene til substantivet ut i høyreretning [...], da er det i tråd med den generelle tendens til analytisk i stedet for syntetisk uttrykksmåte» (Vinje 2002: 284). I en syntetisk uttrykksmåte føyes delene tettere sammen i mer kompliserte strukturer (Vinje 2002: 284)²³.

Det andre alternativet som Venås (1980) skisserer som en mulighet for å unngå attributiv sperring, er å flytte preposisjonsfrasen i (85) over til høyre side av nomenkjernen (87):

(87) En **breddfull** tønne **av vann** (min omskriving).

I (87) er det fortsatt slik at preposisjonsfrasen [**av vann**] står semantisk til adjektivet [**breddfull**]. Eksemplet i (87) er en omskriving av relativsetningen i (86), og vi får en splittkonstruksjon hvor preposisjonsfrasen står til det attributive adjektivet. Mitt foreløpige forslag til frasestruktur for attributiv sperring med utgangspunkt i eksempel (85) er vist i (88), og som splittkonstruksjonen i (87) er her vist i (89):

²³ Skillet mellom syntetiske og analytiske språk går på at syntetiske språk har relativt mye morfologi og uttrykker grammatiske elementer ved hjelp av morfologiske elementer og har relativt fri ordstilling (Åfarli & Sakshaug 2006: 282), mens analytiske språk har en relativt fast ordstilling, lite morfologi og grammatiske forhold blir uttrykt ved hjelp av selvstendige grammatiske ord. I analytiske språk består de fleste ordformer av en enkelt morf (Åfarli & Sakshaug 2005: 273).

I (88) hvor adjektivet [*breddfull*] får bygge ut komplementet sitt til venstre med preposisjonsfrasen [*av vann*] oppfylles kontaktprinsippet gjennom at ledd som hører semantisk også skal stå sammen syntaktisk. Preposisjonsfrasen innsnevrer referansen til adjektivet gjennom at vi får en beskrivelse av hva tønne er fylt med. I (89) står preposisjonsfrasen [*av vann*] som et etterstilt adledd til nomenkjernen [*tønne*]. Dersom man legger kontaktprinsippet til grunn, blir den semantiske betydningen av frasen en tønne som er laget av vann og denne tønne er breddfull, mens meningen med frasen egentlig er at det er en tønne som er breddfull av vann.

Julien (2005) foreslår en alternativ frasestruktur til konstruksjonene i (88) og (89), hvor hun argumenterer for at konstruksjonene skyldes flytting av adjektivfrasen fra en postnominal til en prenominal posisjon. Dette vil bli inngående drøftet i 4.8.

3.8 Strukturen til splittkonstruksjoner og attributiv sperring

3.8.1 Attributiv sperring gammeldags og arkaisk språk

«Owing its existence to German influence this construction is infrequent in Norwegian to-day, and grammarians have characterized it as completely obsolete» (Venås 1980: 59). Som Venås (1980) påpeker har mange norske språkforskere meninger om konstruksjonen vi kjenner som attributiv sperring, og Venås selv karakteriserer den som et resultat av tysk innflytelse i språket, en tradisjon han følger opp fra tidligere språkforskere: «Tysk konstruksjon er

anbringelse av komplementet foran et attributivt ledd» (Berulfsen 1967: 176), han mener videre at attributiv sperring er helt foreldet språk (Berulfsen 1967). «Den konstruksjonen [...], var ikke uvanlig i eldre dansk-norsk skriftmål, men opptrer sjeldnere i nyere språk (Vinje 2002: 282). Her med et eksempel fra Vinje (2002):

(90) En *av fylkesmannen* [*nedsatt*] komite (Vinje 2002: 282)

I *Norsk referansegrammatikk* beskrives attributiv sperring som til dels å ha et skriftspråklig preg, og refererer til komprimerte konstruksjoner som særlig brukes i offentlig og administrativt språk, men også i annen sakprosa og av og til i skjønnlitterært språk (Faarlund et al. 1997: 250). I et stortingsforslag om endring av språket i Grunnloven, foreslått i stortingssesjonen 2011-2012, ble det anført om attributiv sperring:

«[...]uttrykkstypen er meget alminnelig i 1800-tallets lovspråk og juridisk-administrativ prosa. I nåtidnorsk er den kommet noe i bakgrunnen og blir ofte erstattet av en analytisk uttrykkstype (helst med relativsetning). Konstruksjonen bærer et skriftspråklig stilpreg, men har det udiskutable fortrinn at den komprimerer et komplekst betydningsinnhold og således er en egnet uttrykkstype i fortettet lovprosa» (stortingets nettsider publisert 27.09.2012, nedlastet 20.10.2014, <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Grunnlovsforslag/2011-2012/dok12-201112-021/?lvl=0#a1.10>).

Forslagsstillerne antyder at dette er en uttrykksmåte som særlig har et skriftspråklig preg, og egner seg i lovttekster. Jeg vil derfor diskutere påstandene om at attributiv sperring er gammeldags, er et lovspråk og best egner seg som kanselispråk. Dette vil jeg sette opp mot mine funn i en skjønnlitterær roman.

Verken Venås (1980), Faarlund et al. (1997) eller Vinje (2002) foretar en særskilt gjennomgang av hvilke sjangre attributiv sperring forekommer i. Vinje (1988) viser til en undersøkelse han gjennomførte om hyppigheten av attributiv sperring i Dagbladet. Dette ble gjennomført ved at han tok utgangspunkt i avisartikler for perioden 1869 – 1958. Artikkelsamlingen Vinje undersøkte bestod av 80 000 ord. I dette tilfellet fant han 25 eksempler på attributiv sperring, av disse stod 18 i artikler fra perioden 1869 – 1927, av disse igjen stod 7 av artiklene i perioden før 1900. Deretter regnet han ut frekvensen for attributiv sperring per 1000 ord – noe som gav en frekvens på 0,3 for hele materialet, 0,45 for perioden 1869-1927 og 0,15 for perioden 1927-1958 (Vinje 1988: 82 nedlastet 20.10.2014).

Som Vinje (1988) påpeker har det blitt mindre bruk av attributiv sperring i perioden 1869 – 1927. Ut fra tallmaterialet til Vinje (1988), kan det se ut som om konstruksjonen ikke

er like hyppig i norsk språk i dag, men dersom jeg tar utgangspunkt i Knausgård (2009) har jeg funnet flere eksempler på bruk av attributiv sperring i nyere norsk:

- (91) Det [*stadig*] *over ansiktet* [*fallende*] hårets dal (Knausgård 2009: 82)
- (92) En *i Kristiansand* [*beryktet*] nudist (Knausgård 2009: 76)
- (93) Den *for ham* [*så karakteristiske*] måte (Knausgård 2009: 70)

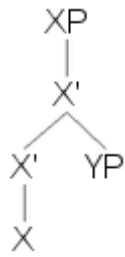
Eksempelene på attributiv sperring i (91) til (93) er altså hentet fra en norsk roman av nyere dato. Det er heller ikke slik at dette er en syntaktisk form som særlig forekommer i lovtekster. Vinje (1988) har selv brukt avisartikler for å finne sine eksempler på attributiv sperring (gjennom en undersøkelse av tekster frem til 1958). I eksemplene (91) til (93) har jeg dermed funnet evidens for at konstruksjonen ikke bare blir brukt i lovtekster, den er i det minste ikke helt foreldet, og den kan gjerne bli brukt i litterære tekster.

3.8.2 Strukturen til attributiv sperring i tysk og norsk

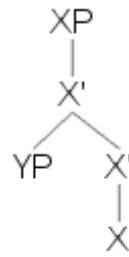
Kjell Venås hevder at attributiv sperring knytter seg til tysk innflytelse i språket (Venås 1980: 59). Derfor vil jeg diskutere denne påstanden opp mot teoriene til professor ved universitetet i Salzburg, Hubert Haider. Han hevder at splittfenomenet er et særskilt trekk for kjerneinitiale fraser. «As for other major lexical categories, phrases headed by A° are *head final*, but the other phrases are *head initial* in German (Haider 2000: 6). I Haiders teori kan man dermed si at adjektiver er skapt slik fra naturens side at de tar sin utfylling til venstre.

I norsk knytter dette seg dermed til argumenter som står i en VP eller en NP. I tysk knytter det seg bare til nominalfraser siden bare NP er kjerneinitiale fraser (Haider p.k. 7. september 2012). I en tysk setningsstruktur tar verb og adjektiv argumenter til venstre i strukturen, noe som også innebærer at de tar argumenter oppover i frasestrukturen. Fordoblingen skjer ved at det blir lagt til en ny knute i treet, og at det legges til en kopi av det elementet som blir fordoblet, og det kan adjungeres både til høyre og til venstre. Vi snakker derfor om høyreadjungering (94) og venstreadjungering (95):

(94)

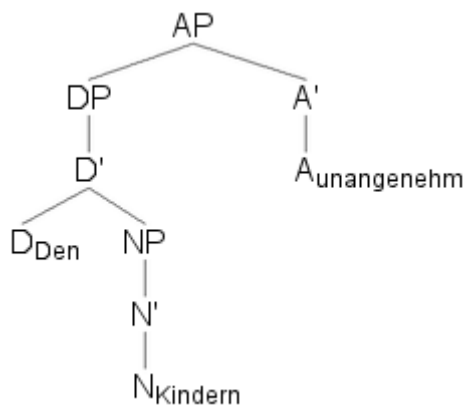

(95)

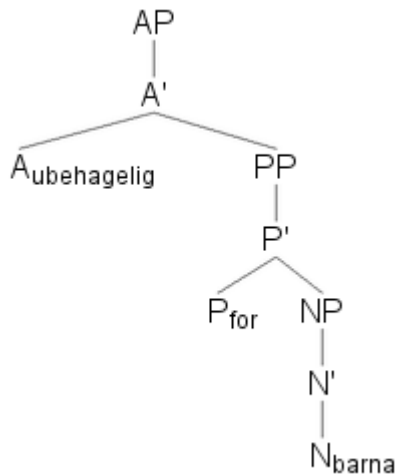
I forbindelse med adjektiv knytter Haiders teori seg til at adjektiv tar sin utfylling til venstre. Det vil si at adjektiv som er kjernefinale fraser tar sin utfylling oppover i frasestrukturen. Dette kan vi illustrere gjennom eksemplet *den Kindern unangenehm / ubehagelig for barna*: Her med en tysk frasestruktur hvor adjektivet tar argumenter til venstre i frasestrukturen (96):

(95)

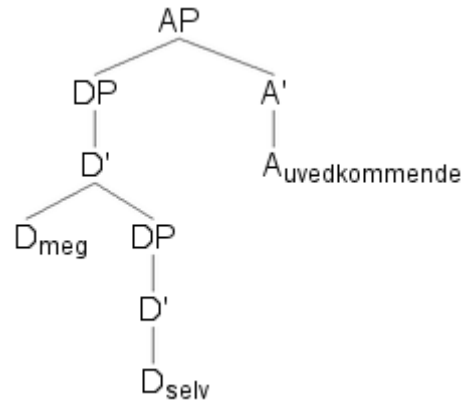

Adjektivfrasen består av en DP [**den Kindern**] (barna - dativ) og et adjektiv [**unangenehm**] (ubehagelig) Noe annet blir det dersom vi skal benytte oss av en norsk struktur på frasen, det vil si slik det vil fremstå i en relativsetning hvor adjektivet tar argumenter til høyre i strukturen (96), likevel har vi eksempler *som meg selv uvedkommende* hvor adjektivet bygger ut komplementet sitt til venstre (97), slik det også gjøres på tysk (se (95)):

(96)

(97)

Den norske adjektivfrasen i (96) skiller seg fra den tyske i (95), i at den inneholder en preposisjonsfrase [*for barna*] som står postmodifikator til selve adjektivet. Dette skiller også frase (96) fra frase (97) hvor en determinativfrase står som en premodifikator til adjektivet i det siste tilfellet. Dersom vi da skal knytte adjektivenes plassering i frasene opp mot en tysk setningsstruktur på en slik måte at adjektiv tar argumenter til venstre i frasene, kan vi skrive den om til en attributiv sperring (98):

(98) denne **for barna ubehagelige** påstand (mitt eksempel)

Det er, som før nevnt, også mulig at adjektivfrasen står som et etterstilt adledd til nomenkjernen. Da får nomenkjernen lov til å bygge ut komplementet sitt til høyre, dette gjelder både om adjektivfrasen selv har et etterstilt adledd i form av en preposisjonsfrase (99) og (101), eller et foranstilt adledd i form av en DP-frase (100):

(99) Denne påstanden, [*ubehagelig for barna*] (min omskriving)

(100) Denne saken, [*meg selv uvedkommende*] (min omskriving)

(101) Denne saken, [*uvedkommende for meg selv*] (min omskriving)

Til tross for at den norske frasen innledes med en preposisjon i stedet for et determinativ, tar adjektivet argumenter til venstre når det går inn i konstruksjonen vi kjenner som attributiv sperring. Dette er den samme argumentstrukturen som adjektiv har i tysk. Noe annet skjer

dersom vi skriver om den norske adjektivfrasen som en etterstilt relativsetning og beholder en tysk frasestruktur. Da får vi en ugrammatiskalsk frase (102):

(102) *Denne påstanden som er [**for barna ubehagelig**] (min omskriving)

Eksempel (102) viser at predikative adjektiv i norsk ikke kan ta sin utfylling til venstre i frasestrukturen dersom leddet som modifierer adjektivet er en preposisjonsfrase. I attributiv posisjon kan derimot adjektiv bygge ut komplementet sitt til venstre slik det er vist i eksempel (98). Vi kan også gjøre om frasen til en splitt-konstruksjon (103):

(103) Denne [**ubehagelige**] påstanden [**for barna**] (min omskriving)

Adjektivfraser som står i en attributiv sperring har tilsynelatende den samme argumentstrukturen som tyske adjektivfraser. Når adjektivfraser står postnominalt er det to muligheter. Dersom adjektivet tar argumenter i form av en preposisjonsfrase står denne som et etterstilt adledd til adjektivet. Dersom det postnominale adjektivet tar argumenter i form av en DP-frase står DP-en til venstre for adjektivet, det samme gjelder om adjektivet står i en relativsetning.

Om attributiv sperring skyldes tysk innflytelse i språket vil ikke bli berørt videre i denne oppgaven, men frasestrukturen til adjektivet i attributiv sperring ser ut til å være den samme strukturen som vi finner i tyske adjektivfraser, enten det er en preposisjonsfrase eller en DP-frase som står til adjektivet.

4. Analysekapittel

Dersom man skal skrive om en attributiv sperring som i (104) slik at frasen beholder sitt semantiske innhold, til en konstruksjon med et attributivt adjektiv, kan frasen gjerne inneholde en splittkonstruksjon (105). Alternativt kan frase (104) skrives om til en relativsetning hvor adjektivet får en predikativ funksjon (106). Den tredje muligheten er at adjektivet står som et etterstilt adledd til nomenkjernen (107). Både attributiv sperring, de tilsvarende relativsetningene og splittkonstruksjonene inneholder et attributivt adjektiv og et adverbialt ledd, og i eksemplene (104) til (107) står dette adverbiale leddet som preposisjonsfrasen [*av Gud*]. I mange tilfeller kan det attributive adjektivet utelates og det adverbiale leddet stå som et adledd til selve nomenkjernen (108), men dette endrer det semantiske innholdet i frasen hvor preposisjonsfrasen [*av Gud*] går fra å være semantisk og syntaktisk avhengig av adjektivet til å bli avhengig av nomenkjernen [*plan*]:

- (104) En **av Gud forutfattet** plan (Selberg 1999)
- (105) En **forutfattet** plan **av Gud** (min omskriving)
- (106) En plan som er **forutfattet av Gud** (min omskriving)
- (107) En plan **forutfattet av Gud** (min omskriving)
- (108) En plan **av Gud** (min omskriving)

En viktig problemstilling blir dermed å finne ut hva som semantisk lisensierer bruken av selve preposisjonsfrasen. Om vi har en attributiv sperring hvor preposisjonsfrasen står som et foranstilt adledd til adjektivet (104), eller en splittkonstruksjon (105) hvor preposisjonsfrasen står etter nomenkjernen, ser vi at i slike konstruksjoner er det adjektivet [*forutfattet*] som lisensierer preposisjonsfrasen [*av Gud*], mens dette ikke er tilfellet i (108).

Gjennom analysekapittelet vil jeg ta utgangspunkt i eksempler på nominalfraser som inneholder attributive sperringer for deretter å skrive dem om til splittkonstruksjoner, deretter vil jeg sammenligne konstruksjonene semantisk og syntaktisk.

4.1 Definisjon av attributiv sperring og splittkonstruksjoner

Det er tre lett synlige likheter mellom attributiv sperring og adjektiviske splittkonstruksjoner. For det første har begge disse syntaktiske konstruksjonene en foranstilt beskriver til

nomenkjernen i en prenominal posisjon i en nominalfrase. Her vist i eksempel (109) hvor det attributive adjektivet [*miskjente*] står foranstilt til nomenkjernen [*geni*]:

(109) Det [...] **miskjente** geni [...] (min omskriving)

Det andre som er en felles karakteristikk av de to konstruksjonene er at begge inneholder en preposisjonsfrase som står semantisk til selve adjektivet, og semantikken mellom disse konstruksjonene er lik selv om syntaksen er ulik. Når vi har en attributiv sperring, står preposisjonsfrasen som et foranstilt adledd til selve adjektivet, dette innebærer at adjektivet får bygge ut komplementet sitt med en preposisjonsfrase til venstre (110), mens i en splittkonstruksjon blir preposisjonsfrasen stående til høyre for nomenkjernen (111):

(110) Det [**av mange**] [**miskjente**] geni (Selberg 1999)

(111) Det [**miskjente**] geni [**av mange**] (min omskriving)

Den tredje synlige likheten mellom attributiv sperring og splittkonstruksjoner er at beskriverkjernen enten kan være et adjektiv, et presens partisipp eller et perfektum partisipp: Her vist i attributiv sperring med et adjektiv (112), presens partisipp (113) eller et perfektum partisipp (114):

(112) Den [*i formen*] **eneveldige** konge (Selberg 1999)

(113) Det [*for ubåter*] **krevende** skjærgårdsfarvann (Selberg 1999)

(114) En [*i Kristiansand*] **beryktet** nudist (Knausgård 2009: 76)

Ut fra dette vil jeg definere attributiv sperring som:

En nominalfrase hvor et adjektiv eller et partisipp lisensierer et foranstilt preposisjonsledd som modifikator til adjektivet / partisippet slik at DP får en grammatisk oppbygging i henhold til reglene for norsk. Nominalfrasen får samme semantiske innhold som i en tilsvarende splittkonstruksjon (min definisjon i denne oppgaven).

Når vi sammenligner attributiv sperring med splittkonstruksjoner, er forskjellen at når adjektivet i en splittkonstruksjon bygges ut, bygger det ikke ut komplementet sitt til venstre. Derimot blir preposisjonsfrasen bygd ut som et etterstilt adledd til høyre for nomenkjernen. Her med en omskriving av frasene i (112) til (114) vist som splittkonstruksjoner:

(115) Den **eneveldige** konge [*i formen*] (min omskriving)

(116) Det **krevende** skjærgårdsfarvann [*for ubåter*] (min omskriving)

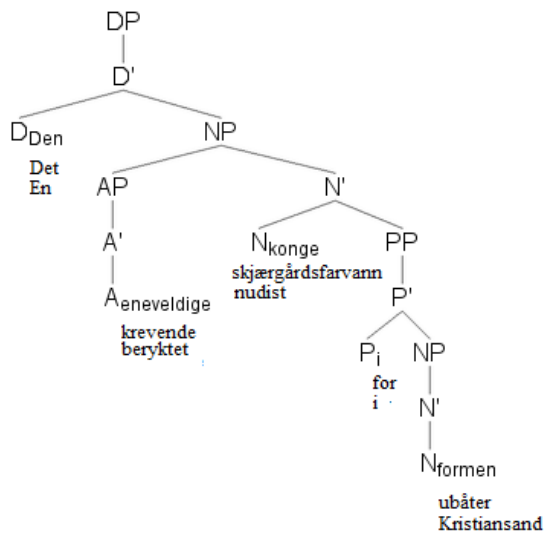
(117) En **beryktet** nudist [*i Kristiansand*] (min omskriving)

Min definisjon av splittkonstruksjoner blir dermed:

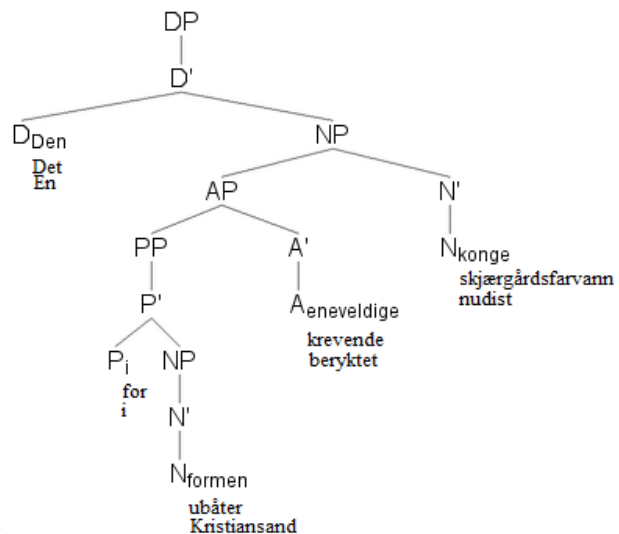
En adjektivfrase som splittes slik at adjektivet kommer før og preposisjonsfrasen kommer etter nomenkjernen. Adjektivfrasen lisensierer preposisjonsfrasen slik at den får samme semantiske innhold som i en tilsvarende attributiv sperring (min definisjon i denne oppgaven).

Ut fra frasestrukturen for frasene (115) til (117), her gjengitt i de foreløpige trestrukturene (118) og (119), ser vi at splittkonstruksjoner inneholder en adjektivfrase i attributiv posisjon (118). Frasestrukturen for attributiv sperring, eksempel (112) til (114), innebærer at det prenominale adjektivet får bygge ut komplementet sitt til venstre gjennom å legge til en preposisjonsfrase, se (119):

(118)

(119)

For splittkonstruksjonene er «[...] det vanligste [...] etterstilt beskriver (ev. i form av en relativsetning)» (Faarlund et al. 1997: 277), mens preposisjonsfrasen i attributiv sperring «fungerer som adverbial i en tilsvarende relativsetning» (Faarlund et al. 1997: 250). Dette er vist som en omskriving av nominalfrasene i (112) og (114), hvor preposisjonsfrasen står som adverbial i en tilsvarende relativsetning (120) og (121):

- (120) a) Den konge som er **enevelldig** [*i formen*] (min omskriving)
 b) Den konge som [*i formen*] er **enevelldig** (min omskriving)
- (121) a) En nudist som er **beryktet** [*i Kristiansand*] (min omskriving)
 b) En nudist som [*i Kristiansand*] er **beryktet** (min omskriving)

I (120) og (121) ser vi at preposisjonsfrasen står som et fritt adverbial til verbet, noe som innebærer at de modifierer hele predikatet. I a-eksemplene står preposisjonsfrasene [*i formen*] / [*i Kristiansand*] som et etterstilt adledd til adjektivkjernen i frasen [**enevelldig**] / [**beryktet**], mens preposisjonsfrasen i b-eksemplene har flyttet til en posisjon mellom relativpronomenet [**som**] og kopulaverbet [**er**], som er den kanoniske plasseringen til setningsadverbialet i en relativsetning. Preposisjonsfrasen i begge eksemplene er semantisk og syntaktisk avhengig av predikatet.

4.2 Attributiv sperring

Definisjonen på en attributiv sperring er:

En nominalfrase hvor et adjektiv eller et partisipp lisensierer et foranstilt preposisjonsledd som modifikator til adjektivet / partisippet slik at DP får en grammatikalsk oppbygging i henhold til reglene for norsk. Nominalfrasen får samme semantiske innhold som i en tilsvarende splittkonstruksjon (min definisjon i denne oppgaven).

«Konstruksjonen har i regelen denne oppbyggingen: artikkel eller annet bestemmerledd²⁴ + preposisjonsuttrykk + partisipp + ubestemt substantiv» (Vinje 2002: 282), som eksempel (122), som er hentet fra Vinje (2002). Selv om Vinje i innledningen bare nevner partisipp, påpeker han videre at det attributive elementet like gjerne kan være et adjektiv som utgjør det attributive elementet (Vinje 2002: 283). Jeg viser dessuten en nomenkjerne i bestemt form, slik det er vist i eksempel (123), som er hentet fra Venås (1980) for å vise at substantivet ikke må være ubestemt:

(122) de [*for arbeiderne*] *påtrengende* spørsmål (Vinje 2002: 282)

(123) denne [*på mange måter*] *historiske* turneringen (Venås 1980: 67)

Venås (1980: 67) viser til eksempel (123) for å få frem de ulike de syntaktiske og semantiske bindingene mellom de ulike kategoriene i frasestrukturen, eller «functional bonds» som han kaller dem. Nomenkjernen [*turneringen*] blir modifisert av det attributive adjektivet [*historiske*], og adjektivet blir modifisert av preposisjonsfrasen [*på mange måter*]. Uansett hvilket forhold det er mellom nomenkjernen og preposisjonsfrasen, blir den formidlet gjennom adjektivet, bindingen mellom nomenkjernen og preposisjonsfrasen er indirekte (Venås 1980: 67).

Den attributive sperringen i (123) kan skrives om til to ulike relativsetninger. Enten står preposisjonsfrasen [*på mange måter*] som en utfylling til adjektivet, noe som innebærer at adjektivet får bygge videre ut til høyre (124), og fungerer slik som predikatsadverbial. Eller den står i posisjon mellom relativpronomenet [*som*] og kopulaverbet [*er*] på den plasseringen som tilhører setningsadverbialer (125). Dette viser at preposisjonsfrasen enten kan fungere som et predikatsadverbial (124) eller et setningsadverbial (125):

²⁴ Med bestemmerledd mener Vinje artikler, tallord, genitiv og enkelte pronomen (Vinje 2002: 282).

(124) Denne turneringen som er *historisk på mange måter* (min omskriving av Venås (1980))

(125) Denne turneringen som *på mange måter er historisk* (Venås 1980: 67)

Det er en semantisk forskjell på (124) og (125). Når predikatsadverbialet [*på mange måter*] står som et etterstilt adledd til adjektivet [*historisk*] i (124), kan betydningen av adjektivfrasen være en turnering som på mange forskjellige måter er historisk, mens i (125), hvor setningsadverbialet modifierer nomenkjernen (som i dette tilfellet er synonymt med predikativkomplementet), blir betydningen en spesifikk turnering som er historisk blant mange andre tilsvarende turneringer.

Venås (1980) viser også til en annen mulighet for omskriving av en attributiv sperring, nemlig å flytte preposisjonsfrasen i (123) fra en prenominal til en postnominal posisjon. Da får vi en flytting nedover i strukturen og den attributive sperringen endres til en splittkonstruksjon:

(126) Denne [*e_i historiske*] turneringen [*på mange måter*]_i (min omskriving av Venås 1980).

I (126) er den tomme prenominal posisjonen for preposisjonsfrasen markert med [*e*]. Preposisjonsfrasen [*på mange måter*] er fremdeles knyttet til adjektivet [*historiske*], men da er det etablert en syntaktisk og semantisk forbindelse mellom adjektivet og preposisjonsfrasen som går «over» nomenkjernen.

Den semantiske betydningen av (126), er etter min mening den samme som for eksempel (124), hvor preposisjonsfrasen står som et etterstilt adledd til adjektivet i relativsetningen, og betydningen av (126) blir dermed «denne turneringen som er historisk på mange måter».

4.3. Attributiv sperring omskrevet til splittkonstruksjoner

4.3.1 Innledningen i attributiv sperring

Jeg vil først beskrive innledningen i attributiv sperring, og deretter skrive dem om til splittkonstruksjoner. Vinje hevder at attributiv sperring kan innledes med artikkel eller annet

bestemmerledd, slik det er vist i (127) og (128). Også andre demonstrativer kan benyttes, slik det er vist i eksempel (129), og i flertallsform (130). Dette gjelder også dersom vi har en splittkonstruksjon, slik det er vist i b-eksemplene:

- (127) a) [*En*] **i matematikken ofte anvendt** måte (Selberg 1999)
b) [*En*] **ofte anvendt** måte **i matematikken** (min omskriving)
- (128) a) [*Den*] **for dagens musiker nokså selvfølgelige** kjensgjerning (Selberg 1999)
b) [*Den*] **nokså selvfølgelige** kjensgjerning **for dagens musiker** (min omskriving)
- (129) a) [*Denne*] **for ham fullstendig likegyldige** kritikken (mitt eksempel)
b) [*Denne*] **fullstendig likegyldige** kritikken **for ham** (min omskriving)
- (130) a) [*De*] **for hans malerstil karakteristiske** fargeflater (Selberg 1999)
b) [*De*] **karakteristiske** fargeflater **for hans malerstil** (min omskriving)

4.3.2 Nomenkjernen i attributiv sperring

Vinje hevder at nomenkjernen i attributiv sperring som regel er et ubestemt substantiv (Vinje 2002: 282). I dette følger jeg ikke Vinje, da nomenkjernen også lett kan være bestemt og substantiv deles inn i to klasser. De kan være appellativer – fellesnavn, slik det er vist i eksempel (131), eller de kan være proprier - egennavn, slik det er vist i eksempel (132). Av mitt korpus på til sammen 57 eksempler har jeg funnet tre eksempler hvor nomenkjernen er et egennavn. Både fellesnavn og egennavn kan også benyttes i en splittkonstruksjon, slik det er vist i b-eksemplene:

- (131) a) Den **i 20-årene aktuelle** [*utgave*] (Selberg 1999)
b) Den **aktuelle** [*utgave*] **i 20-årene** (min omskriving)
- (132) a) Den **under krigen angiverstemplede** [*Astrid Døvre Dollis Dahlgren*] (Selberg 1999)
b) Den **angiverstemplede** [*Astrid Døvre Dollis Dahlgren*] **under krigen** (min omskriving)

Appellativer har bestemthetsbøyning i både entall og flertall. Som vist i eksempel (131a) kan nomenkjernen i attributiv sperring være et substantiv i ubestemt form, men frasen kan likevel

inneholde en bestemt artikkel som innleder i frasen, i dette tilfellet determinativet [*Den*], slik at vi får kategorien enkel bestemthet. Mitt korpus viser en klar overvekt av at nomenkjernen står i ubestemt form i forbindelse med attributiv sperring, i mitt korpus står 47 av 57 eksempler i ubestemt form. 7 av 57 eksempler på på attributive sperringer inneholder en nomenkjerne i bestemt form i henholdsvis entall (133a) og flertall (134a), noe som også er mulig dersom vi skriver frasene om til en splittkonstruksjon, slik det er vist i (133b) og (134b):

- (133) a) Det **av snø tildekkede** [*bekkefaret*] (Knausgård 2009: 68)
b) Det **tildekkede** [*bekkefaret*] **av snø** (min omskriving)
- (134) a) De **etter vår standard tungdrevne** [*boligene*] (Selberg 1999)
b) De **tungdrevne** [*boligene*] **etter vår standard** (min omskriving)

:

Nomenkjernen som den attributive adjektivfrasen beskriver, trenger heller ikke å være et enkelt nomen. I mitt korpus har jeg funnet evidens for at den attributive adjektivfrasen gjerne kan modifisere en hel nominalfrase når den står foranstilt i attributiv sperring (135a). Dersom man skriver om (135a) til en splittkonstruksjon (135b)²⁵ blir frasen etter min mening ugrammatikalsk:

- (135) a) En **for sin tid tolerant** [*humanisme og*] [*kamp for samvittigheten*] (Selberg 1999)
b) *En **tolerant** [*humanisme og kamp for samvittigheten*] **for sin tid** (min omskriving av Selberg 1999)

4.3.3 Det attributive element

Vinje (2002) skriver at det attributive elementet som regel er et partisipp. Men jeg har funnet evidens for at også adjektiv gjerne kan ta rollen som foranstilt beskriver i attributiv sperring²⁶, (136a) og (137a), dette gjelder også dersom vi har en splittkonstruksjon (136b) og (137b):

²⁵ I eksempel (135b) står preposisjonsfrasen *for samvittigheten* som et etterstilt adledd til nomenfrasen *kamp*, mens preposisjonsfrasen *for sin tid* står til adjektivet. I dette tilfellet er det ikke mulig med en valgfri rekkefølge mellom preposisjonsfrasene i en splittkonstruksjon, slik at vi får nomenfrasen * *En tolerant humanisme og kamp for sin tid for samvittigheten* (min omskriving).

²⁶ Dette gjelder både om nomenkjernen står i definitiv og indefinitiv form.

- (136) a) Den **i formen** [*eneveldige*] konge (Selberg 1999)
 b) Den [*eneveldige*] konge **i formen** (min omskriving)
- (137) a) Denne **for ham** [*fullstendig likegyldige*] kritikken (mitt eksempel)
 b) Denne [*fullstendig likegyldige*] kritikken **for ham** (min omskriving)

Det er likevel riktig som Vinje påpeker, at partisippformer av verbet lett kan fungere som foranstilt beskriver i attributiv sperring, her vist med eksempler som inneholder presens partisipp (138a) og (139a) og perfektum partisipp (140a) og (141a). De samme mulighetene har vi også ved splittkonstruksjoner, slik det er vist i (138b), (139b), (140b) og (141b):

- (138) a) Det **for ubåter** [*krevende*] skjærgårdsfarvann (Selberg 1999)
 b) Det [*krevende*] skjærgårdsfarvann **for ubåter** (min omskriving)
- (139) a) Denne **for meg** [*totalt uvedkommende*] saken (mitt eksempel)
 b) Denne [*totalt uvedkommende*] saken **for meg** (min omskriving)
- (140) a) Den **av dekanus** [*foreslåtte*] tekst (Selberg 1999)
 b) Den [*foreslåtte*] tekst **av dekanus** (min omskriving)
- (141) a) Et **på begge sider** [*stekt*] egg (Vinje 2002: 277)
 b) Et [*stekt*] egg **på begge sider** (Vinje 2002: 277)

Attributiv sperring trenger heller ikke å inneholde et alenestående adjektiv – i mitt korpus har jeg funnet evidens for at konstruksjonen gjerne kan bli lisensiert av en adjektivfrase, her med et eksempel som jeg har funnet i mitt materiale: *Ein* [[*for tilhøreren*] [*heilt ukjend*] *person*, vist i (142a). I dette tilfellet har adjektivet [*ukjend*] selv et foranstilt adledd i form av adverbet [*heilt*]. I disse tilfellene har adjektivet et annet modifierende element stilt foran seg, det gjelder både om vi har en attributiv sperring (142a) og (143a) eller en splittkonstruksjon (142b) og (143b):

- (142) a) Ein **for tilhøreren** [*heilt ukjend*] person (Selberg 1999)
 b) Ein [*heilt ukjend*] person **for tilhøreren** (min omskriving)
- (143) a) Den **for Danmark-Norge** [*så kritiske utenrikspolitiske*] situasjon (Selberg 1999)
 b) Den [*så kritiske utenrikspolitiske*] situasjon **for Danmark-Norge** (min omskriving)

I tillegg kan en og samme nomenfrase i attributiv sperring inneholde mer enn et adjektiv (144a). I disse tilfellene er den generelle regelen at attributiv sperring kommer til slutt (Venås 1980: 71)²⁷. Konstruksjonen kan også skrives om til en splittkonstruksjon (144b):

(144) a) et [*hvitt*] av blod [*gjennomtrukket*] tørkle (min omskriving av Knausgård 2009)

b) ? et [*hvitt, gjennomtrukket*] tørkle av blod (min omskriving).

4.3.4. De adverbiale ledd i attributiv sperring

Jeg vil nå ta for meg de adverbiale²⁸ leddene i attributiv sperring. Med de adverbiale ledd mener jeg de ledd som står semantisk (og syntaktisk) til adjektivet. Vinje (2002) hevder at de adverbiale leddene som regel er et preposisjonsuttrykk, slik det er vist i (145a). I dette følger jeg ikke Vinje slavisk, fordi at også andre ledd enn preposisjonsfraser med adverbial funksjon kan flyttes inn i adjektivfrasen som et foranstilt adledd, slik det er vist i eksempel (146a). I (146a) står DP-frasen [*sin herre*] som en foranstilt restriktiv beskriver til adjektivfrasen [*svært trofast*]. Derimot må det adverbiale leddet ha en foranstilt preposisjon dersom vi skal ha en tilsvarende splittkonstruksjon (146b):

(145) a) Den [*av ham*] **veldefinerte** alkoholist (Selberg 1999)

b) Den **veldefinerte** alkoholist [*av ham*] (min omskriving)

(146) a) En [*sin herre*] **svært trofast** hund (mitt eksempel)

b) *En **svært trofast** hund (**mot**) [*sin herre*] (min omskriving)

4.4 C-kommando og flytting

Et viktig stikkord i forbindelse med generativ grammatikk er flytting. Mye handler om å finne frem til prinsipper som styrer flytting, og sentrale begreper i denne problemstillingen er fraser

²⁷ Likevel er det slik at de to adjektivene i (144) kan bytte plass i forbindelse med attributiv sperring *et [gjennomtrukket] av blod [hvitt] tørkle* (min omskriving). De to adjektivfrasene kan også sideordnes: *Et [[for jødene] [velkjent]] [pedagogisk] virkemiddel* (Selberg 1999), med den tilsvarende relativsetningen: *et [pedagogisk] virkemiddel som er [[velkjent] for jødene]* (min omskriving av Selberg 1999), men de kan ikke stå omvendt i den tilsvarende relativsetningen: *Et [velkjent] virkemiddel som er [[pedagogisk] for jødene]* (min omskriving av Selberg 1999). I det siste eksemplet blir den semantiske meningen med frasen endret.

²⁸ Den syntaktiske funksjonen adverbial er formelt realisert enten som preposisjonsfrase, adjektivfrase, adverbfrase eller adverbial setning, eventuelt også som substantivfrase (Åfarli & Sakshaug 2006: 51).

og kjerner²⁹. En konstituent kan ikke flyttes hvor som helst i en setning, det eksisterer ganske strenge styringsregler for syntaktisk flytting. For det første er det et krav om at en flyttet konstituent må binde sporet sitt, dette utelukker flytting nedover i strukturen (Åfarli & Eide 2003: 115). For det andre flytter en konstituent bare til nærmeste relevante posisjon, det vil si at en kjernekategori bare kan flytte til andre kjerne kategorier, mens for eksempel DP-fraser bare kan flytte til andre fraseposisjoner. Jeg vil nå forfølge en ide om at attributiv sperring skyldes flytting av en adjektivfrase fra en postnominal til en prenominal posisjon. Dette kan vi illustrere gjennom bruk av frasen:

(147) En hund [*trofast mot sin herre*] (mitt omskriving av eget eksempel)

I (147) står adjektivfrasen [*trofast mot sin herre*] som et etterstilt adledd til nomenkjernen [*hund*]. Gjennom flytting kan frasen enten skrives om til en splittkonstruksjon (148a), eller til en attributiv sperring (148b):

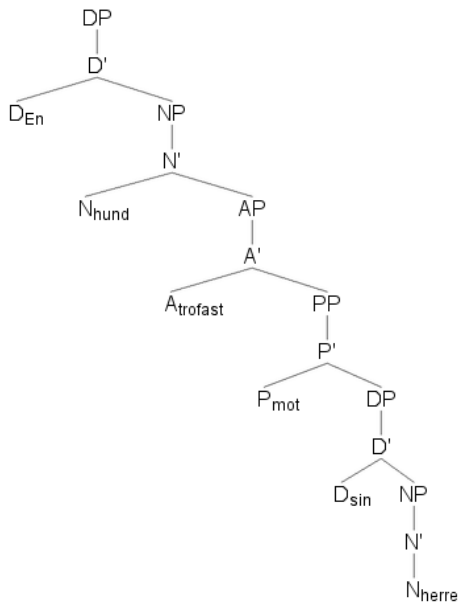
(148) a) En [*trofast*] hund [*mot sin herre*] (min omskriving)

b) En [*mot sin herre trofast*] hund (mitt eksempel)

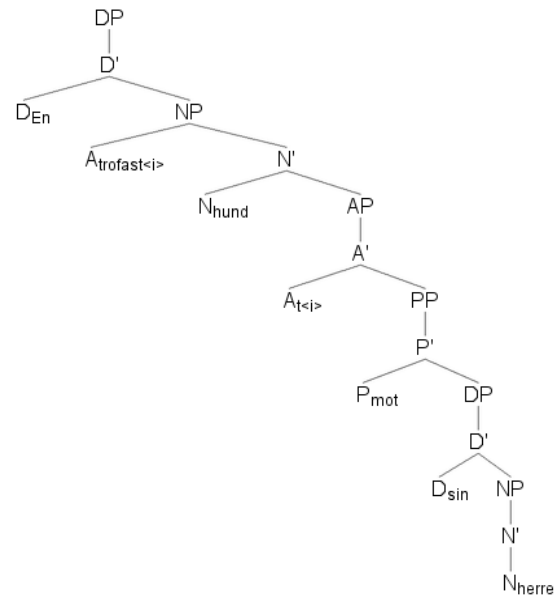
For å vise hvordan flyttingsprinsippene fungerer i praksis vil jeg vise den foreløpige trestrukturen til frase (147), her vist i (149), og frase (148a), slik det er vist i eksempel (150):

²⁹ En frase er en syntaktisk enhet som er større enn et ord, men mindre enn en setning. En frase kan være en maksimal kategori (XP) eller en mellomliggende kategori (X') (Åfarli & Eide 2003: 360). Det sentrale ordet i en frase er kjernen, den bestemmer distribusjonen til frasen og hvilken formkategori frasen tilhører (Åfarli & Sakshaug 2006: 277).

(149)

(150)

I eksempel (149) står adjektivkjernen [*trofast*] som et etterstilt adledd til nomenet, og preposisjonsfrasen [*mot sin herre*] er en del av adjektivfrasen og står dermed som et etterstilt adledd til det postnominale adjektivet, mens adjektivkjernen i (150) er flyttet fra en postnominal til en prenominal posisjon.

Sentrale begreper i forbindelse med flytting er binding og c-kommando. Binding innebærer at et element i en setning får sitt innhold fra et annet element (Faarlund et al. 1997: 1152). C-kommando er styringsregler internt i en frase. «Generelt kan vi si at en konstituent som har en søsterkonstituent c-kommanderer denne søsterkonstituenten, pluss alt denne søsterkonstituenten dominerer, men ikke sine egne døtre» (Åfarli & Eide 2003: 114). Et flyttet element må derfor binde sporet sitt og dessuten må antesedenten³⁰ c-kommandere dette sporet.

Jeg vil derfor gi en kort kommentar med hensyn til c-kommando og flyttingsregler i frasene i (149) og (150). For å ta c-kommandokravet først: I begge frasene c-kommanderer knute *D* hele NP-frasen [*hund trofast mot sin herre*]. Knute *A* c-kommanderer preposisjonsfrasen og alle underliggende knuter til denne. Knute *D'* c-kommanderer ingenting, men er likevel viktig i analysen da det innenfor teorien om c-kommando er slik at

³⁰ Det flyttede elementet.

knute D' (i dette tilfellet) er den første forgrenede knuten som både dominerer *knute D* og *knute NP*. I forhold til c-kommandokravet ser dermed flyttingen i (150) lovlig ut.

Det er flere krav enn c-kommando som må oppfylles for at vi skal ha en lovlig flytting. Det er ikke slik at en konstituent kan flytte hvor som helst i en frase. Det eksisterer ganske strenge vilkår for syntaktisk flytting (Åfarli & Eide 2003: 114). For det første er det en regel om at en kjernekategori bare kan flytte til andre kjerne kategorier, mens en frase bare kan flytte til andre fraseposisjoner. For det andre flytter en konstituent alltid til nærmeste relevante posisjon. Disse to prinsippene utgjør prinsippet om Relativisert Minimalitet (Åfarli & Eide 2003: 114). I (150) flytter adjektivkjernen [*trofast*] til en fraseposisjon som står mellom en ubestemt artikkel [*En*] og nomenkjernen [*hund*]. Adjektivkjernen i (150) flytter dermed til en posisjon som tilhører attributive adjektiv, og attributive adjektiv realiseres kun som en adjektivfrase. Dermed er det foretatt en ulovlig flytting av adjektivet i (150).

Det neste spørsmålet er om eksemplet i (147) oppfyller kravet til binding. Dersom vi skriver om nominalfrasen i (147) til en attributiv sperring, som vist i (151), er spørsmålet om DP-frasen i (151) oppfyller kravet til binding. Med hensyn til c-kommandokravet krever binding at binderen er høyere i strukturen enn anaforen³¹ sin:

(151) En [*mot sin_i herre*] trofast [*hund_i*] (min omskriving)

I eksempel (151) står preposisjonsfrasen [*mot sin herre*], en PP som ikke kan ha en selvstendig referanse, høyere i strukturen enn binderen, som er nomenkjernen [*hund*]. Attributiv sperring oppfyller ikke kravet om anaforbinding, og attributiv sperring representerer dermed et brudd på bindingsreglene. Dette fordi at PP-frasen [*mot sin herre*] i dette eksemplet viser til *hunden_i sin_i herre*, noe som krever at anaforen står lengre ned i strukturen enn binderen sin. Dersom frasestrukturen i (151) skulle oppfylt kravet om binding må anaforen stå lavere enn binderen, slik som vi så i eksempel (147) her gjentatt som (152):

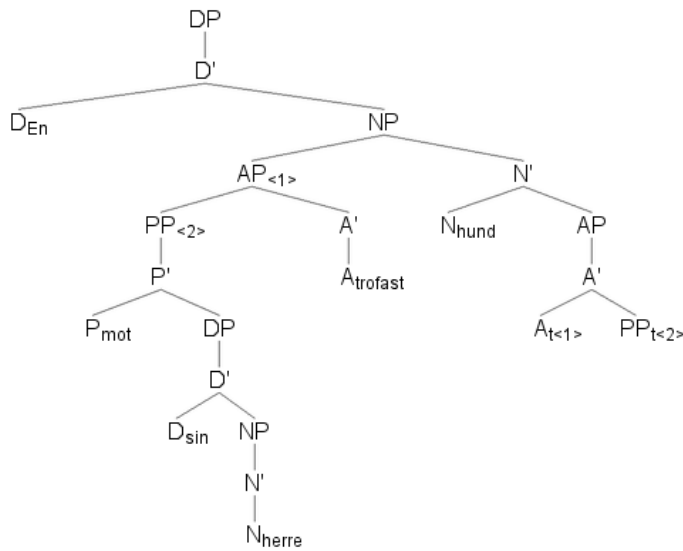
(152) En [*hund_i*] trofast [*mot sin_i herre*] (min omskriving)

Julien (2005) mener at eksemplet i (152) er utgangspunktet for både splittkonstruksjoner og attributiv sperring. I den tilsvarende splittkonstruksjonen for (152) – *En trofast hund mot sin*

³¹ Anaforer er fraser av typen *sin, seg selv og hverandre* (Åfarli & Eide 2003: 123)

herre – representerer flyttingen av det postnominale adjektivet [*trofast*], til en prenominal posisjon, første steget i flyttingen av hele den postnominale adjektivfrasen [*trofast mot sin herre*], og at attributiv sperring representerer en flytting som foregår i to trinn, og dermed brytes «Extension Conditions» (kapittel 3.3) gjennom at den flyttede preposisjonsfrasen ikke utvider treet. Dette kan vi illustrere gjennom frasestrukturen i (153):

(153)

Den første flyttingen som skjer i (153) er flytting av det postnominale adjektivet [*trofast*] til en prenominal posisjon slik at vi får splittkonstruksjonen *En trofast hund mot sin herre*. I dette steget av flyttingen starter utbyggingen av den prenominal adjektivfrasen i (153), dermed er det ikke bare adjektivkjerne som flytter, men flyttingen representerer starten på flytting av en hel adjektivfrase³². Den andre flyttingen som skjer i (153) er flytting av PP-frasen [*mot sin herre*], som står postnominalt til adjektivet, til en posisjon hvor PP-frasen står som en foranstilt beskriver til adjektivet i en tilsvarende attributiv sperring. Jeg vil gå dypere inn i dette videre i denne oppgaven.

³² I *Bare Phrase Structure* (Chomsky 1995) åpner Chomsky for at et element kan være både en frase og en kjerne samtidig, noe som innebærer at når et postnominalt adjektiv forlater sin baseposisjon er det en kjerne, men når det flytter til en fraseposisjon lisensierer det en frase. Dette vil bli lagt til grunn i oppgaven videre i oppgaven. Se for øvrig eksempler i kapittel 4.8.

4.5 Frasestrukturteori

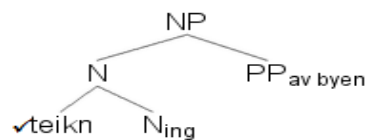
I boken *Nominal Phrases from a Scandinavian Perspective* (2005) tar Marit Julien for seg oppbyggingen av skandinaviske nominalfraser, og jeg vil nå se nærmere på hennes teorier. Her med utgangspunkt i Juliens eget eksempel:

(154) dei to gamle teikningane mine av byen (Julien 2005: 1)

Nominalfrasen i (154) består av et determinativ [*dei*], et tallord [*to*], et attributivt adjektiv [*gamle*], kjernenomenet [*teikningane*], en possessiv [*mine*] og en preposisjonsfrase [*av byen*]. Med unntak av muligheten for å ha flere enn et adjektiv, er den eneste muligheten for å sette sammen en nominalfrase som inneholder elementene i (154) er å ha dem i akkurat denne rekkefølgen (Julien 2005: 1-2).

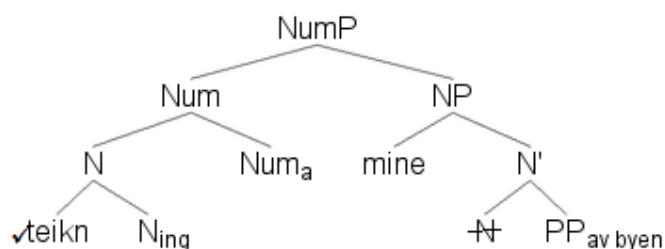
Julien tar utgangspunkt i at syntaktiske konstruksjoner bygges nedenfra og oppover, og at bare to elementer kan kombineres av gangen. Det mest naturlige er å starte derivasjonen av setningen med at man bygger den nominale kjernen, *teikning*, som er hovednomenet i frasen. Her starter man å bygge frasen med roten *teikn* og suffikset *ing* sammen med preposisjonsfrasen *av byen*, slik at vi får en NP-frase:

(155)

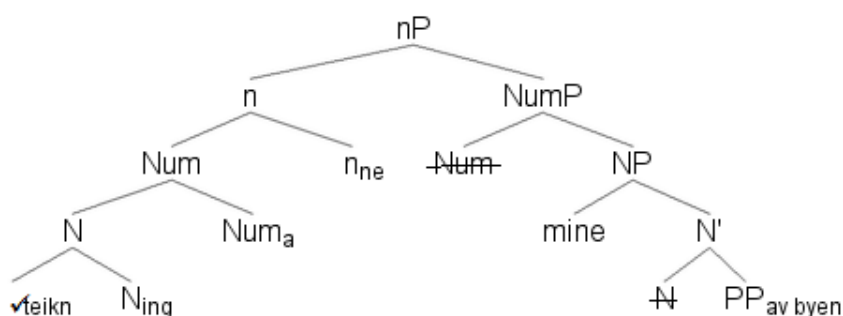
Neste steg i Juliens analyse er å finne ut hvordan hovednomenet får numerus. Julien hevder NP må kombineres med Num(ber)-kjernen og at numerustrekket er generert inne i denne kjernen og deles ut som numerusmarkering. Dette innebærer at N flytter til Num for å få numerus (Julien 2005: 2 etter Julien 2002b):

(156)

Ifølge Julien (2005) er possessiven *mine* generert i [**Spec NP**], som er spesifikatorposisjonen til [**N**]. Julien mener at det også må finnes en kjerne mellom adjektivet og [**Num**], som [**Num**] + [**N**] flytter til. Julien (2005) velger å kalle denne for [**n**]. Dette er plasseringen hvor nomenet får tildelt trekket definitthet:

(157)

Jeg vil ikke ta for meg plasseringen av adjektivet i denne omgang, men nevne at det er assosiert med en projeksjon som Julien velger å kalle [**αP**], som er projeksjonen over [**nP**]. Jeg vil i stedet først gi en kort kommentar knyttet til de øvrige projeksjonene i frasestrukturen i frasen:

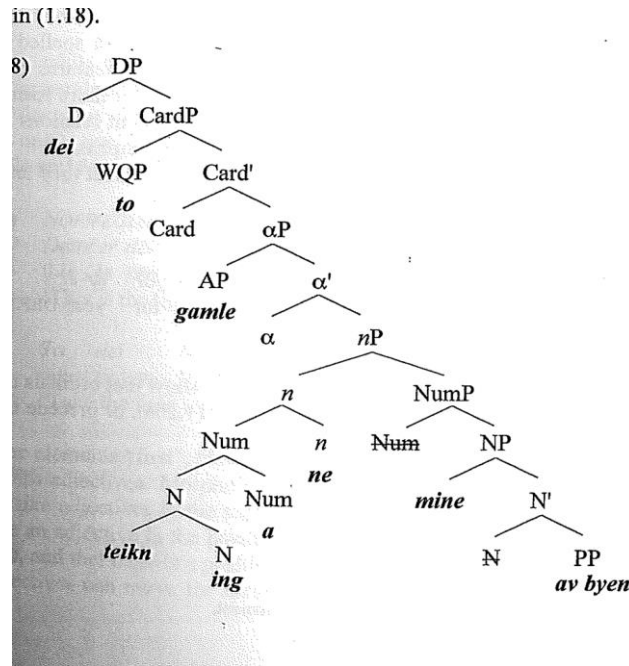
Foran adjektivet står tallord og andre svake kvantorer³³. Projeksjonen som inneholder disse velger Julien (2005) å kalle [**CardP**]. Den står mellom [**DP**], som er øverste projeksjon i substantivfrasen, og [**αP**]. Av projeksjonene i modellen mener Julien at [**NP**], [**NumP**], [**nP**] og [**DP**] er obligatoriske i alle skandinaviske nominalfraser. Disse fire projeksjonene

³³ Kvantorer er determinativer som uttrykker mengde eller kvantitet av ulike slag (Faarlund et al. 1997: 216). Kvantorer kan deles inn i to grupper, bøyde og ubøyde. Bøyde kvantorer er for eksempel *ingen* og *en*, mens svake kvantorer er for eksempel grunntall. Som svake kvantorer regnes også de ubøyde kvantorene.

inneholder trekk som gjør det mulig for frasen i sin helhet å være referensiell, mens [*CardP*] og [*αP*] bare blir bygget ut når de inneholder leksikalsk materiale (Julien 2005: 12).

Dette kan vi illustrere med utgangspunkt i eksempel (158), tatt fra Julien (2005:11):

(158)

Hvert element i strukturen vil kongruere (samsvare) med de øvrige elementene som allerede er der. Når [*n*] settes inn i strukturen i (158) bidrar den med definitthet og arver alle trekkene fra [*Num*]. Når [*α*] settes inn i strukturen arver den alle trekk fra *n* samtidig som den selv bidrar med sitt semantiske innhold. Derfor vil adjektivet i [*Spec αP*] kongruere med [*Num*] og [*n*], fordi det kongruerer med sin kjerne [*α*] som i sin tur har arvet alle relevante trekk fra resten av strukturen.

I Julien (2005) er dette implementert som en sonde-mål-relasjon (probe-goal). Kjernen i en frase er sonden (probe) med uvaluerte trekk som søker etter et mål (goal) for å evaluere trekkene sine. Dersom sonden ikke får valuert alle trekkene sine ved det første elementet den møter i strukturen, vil sonden fortsette nedover mot det neste elementet i strukturen for å få valuert disse trekkene. Dersom vi knytter denne teorien opp mot adjektivkjernen [*gamle*] i (158) og har behov for å få valuert disse trekkene, vil adjektivkjernen lete nedover i frasestrukturen til nomenkjernen [*teikningane*]. Kongruens krever dermed ikke alltid flytting, men kan derfor like gjerne skje med samstemthet med et annet element i frasen. «They are established with the probe and the goal in their base positions» (Julien 2005: 12)

4.6 Adjektivfrasen

Adjektivet er kjerne i adjektivfrasen. Adjektivfrasen er som oftest predikativ i setningen [Huset er **fint**] eller adledd i en substantivfrase [Et **fint** hus] (Faarlund et al. 1997: 345). Når adjektivet står som adledd i en nominalfrase er det to muligheter for dypstrukturen i frasen. Enten står adjektivet foran nomenkjernen – *et [gult] hus*. I slike tilfeller snakker vi om attributive adjektiv, slik at vi får rekkefølgen determinativ, adjektiv og substantiv. Den andre muligheten for plasseringen av adjektivet i en nominalfrase er at adjektivfrasen står postnominalt, men som vi har sett tidligere krever dette at adjektivfrasen selv har etterstilte adledd.

Når et adjektiv står som et adledd i en nominalfrase kommer det nærmere nomenkjernen enn noen annen syntaktisk kategori. Tidligere undersøkelser av skandinaviske nominalfraser antar at adjektivene er kjerner lokalisert mellom D og N i frasestrukturen (ifølge Julien 2005 gjelder dette blant annet Abney (1987) og Vangsnes (1999)). Som Julien påpeker er det problemer med denne analysen, blant annet fordi i skandinavisk kan attributive adjektiv ta argumenter³⁴:

(159) Denne [[*meg*] [*uvedkommende*]] saken (mitt eksempel)

(160) En [[*sin herre*] [*trofast*]] hund (mitt eksempel)

I (159) og (160) tar adjektivene [*uvedkommende*] og [*trofast*] argumenter i form av en DP-frase, [*meg*] og [*sin herre*], noe som innebærer at adjektivet bygger ut komplementet sitt mot venstre. Argumenter må få rollen sin lokalt, det vil si fra en kjerne i samme projeksjon, og i (159) og (160) er kjernen som argumentene står til adjektivkjernene [*uvedkommende*] og [*trofast*]. DP-frasene [*meg*] og [*sin herre*] står internt i adjektivfrasen, slik at den fullt utbygde adjektivfrasen i de attributive sperringene i (159) og (160), blir [*meg uvedkommende*] i (159) og [*sin herre trofast*] i (160).

Spørsmålet blir dermed om DP-frasene er argumenter som har stått lengre ned i strukturen tidligere, for eksempel helt til slutt i en nominalfrase. «In fact, there exist constructions that suggest quite strongly that prenominal adjectives can belong underlyingly with material that follows the noun. That is, they are somehow related to a postnominal position» (Julien 2005: 7).

³⁴ Argumenter i skandinaviske språk er nomen eller pronomen (Åfarli & Eide 2003).

I kapittel 4.4 så vi at attributiv sperring ikke oppfyller c-kommandokravet fordi at en postnominal adjektivkjerne flytter til en prenominal fraseposisjon, derimot representerte en splittkonstruksjon starten på flyttingen av en hel postnominal adjektivfrase til en prenominal posisjon. I trestrukturen i eksempel (153), her gjentatt som nominalfrasene (161a-c), så vi at attributiv sperring representerte flytting av en postnominal adjektivfrase i to trinn. I (161b-c) er denne tomme postnominale posisjonen markert med [t]:

- (161) a) En hund [*trofast mot sin herre*] (min omskriving)
 b) En [*trofast*_i] hund [[t_i] [*mot sin herre*]] (min omskriving)
 c) En [[*mot sin herre*]_j] [*trofast*_i] hund [[t_i] [t_j]] (mitt eksempel)

I (161a) står både adjektivet [*trofast*] og preposisjonsfrasen [*mot sin herre*] postnominalt, mens i splittkonstruksjonen i (161b) har det postnominale adjektivet flyttet til en prenominal posisjon. Om vi sammenligner den attributive sperringen i (161c) med eksemplet i (160), ser vi at adjektivet [*trofast*] i (161c) tar argumenter i form av preposisjonsfrasen [*mot sin herre*], mens adjektivet i (160) tok argumenter i form av DP-frasen [*sin herre*]. Dersom DP-frasen [*sin herre*] i (160), og preposisjonsfrasen [*mot sin herre*] i (161c), er semantisk og syntaktisk knyttet til nomenkjernen [*hund*], hadde dette krevd at anaforen står lavere i strukturen enn binderen, og dersom reflexiven [*sin*] i (160) og (161a-c) hadde vært knyttet til [*hund*], hadde binderen vært nomenkjernen, og eksemplene vist til *hunden sin herre*. Argumentene som adjektivet tar i (161b-c), må derfor komme fra et sted lengre ned i strukturen, se eksemplene i kapitlene 4.8.1 til 4.8.3.

Julien (2005) mener løsningen på strukturene i (160) og (161a-c), skyldes at adjektiv er fraser som er generert i spesifikatorposisjonen til en spesiell type funksjonelle kjerner som Julien velger å kalle α -kjerner (alfakjerner). Alfakjernene lisensierer adjektivene og er ikke obligatoriske i nominalfrasen – de er bare der når det er bruk for dem. «I will not go into this discussion here, however, and for simplicity I will continue to refer to the adjective-related heads as α -heads»³⁵ (Julien 2005: 9-10). :

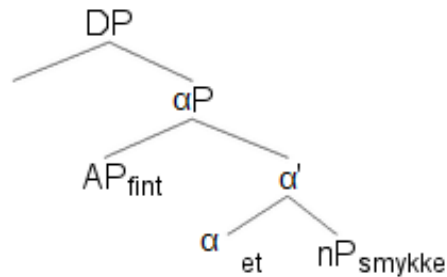
- (162) eit stor-t [*eit*] styg-t [*eit*] hus (Julien 2005: 9)

³⁵ Diskusjonen Julien (2005) viser til handler om hvorvidt det er en differensiering av de ulike α -kjernene, det vil si om α -kjernene tillater adjektiv av en eller flere forskjellige semantiske klasser (Julien 2005: 9).

(163) så fin-t [*et*] smykke (mitt eksempel)

De ubestemte artiklene i klammer i eksemplene (162) og (163) representerer ikke adjektivkongruens, da kongruens blir delt ut som et suffiks på selve adjektivet, Adjektivfrasen [*fin*t] i (60) inneholder ikke den ubestemte artikkelen [*et*]. Den ubestemte artikkelen er derimot realisering av α -kjerne som har adjektivfrasen i sin spesifikatorposisjon, ifølge Julien (2005):

(164)

I eksempel (164) er det bygd ut en α -frase under DP-projeksjonen. Julien (2005) tar utgangspunkt i at syntaktiske strukturer bygges nedenfra og oppover, og at når adjektiv opptrer inne i en DP har adjektivet et abstrakt kongruensmorfem som bærer alle trekkene av [α]. Disse trekkene er identiske med trekkene av alle leddene lengre nede i trestrukturen. I (164) bygges først nP-frasen [*smykke*], deretter kommer α -kjernen [*et*], som har adjektivfrasen [*fin*t] i sin spesifikatorposisjon. Dermed må adjektivene i en nominalfrase være fraser (Julien 2005: 8), dette på grunn av at α -kjernen i α -frasen er opptatt av morfemet [*et*]³⁶.

Et viktig spørsmål i analysen av splittkonstruksjoner og attributiv sperring er om ordstillingen skyldes flytting av postnominale adjektiv og om [*aP*] lages selv om AP er generert etter N, eller om det er et adjektiv som allerede er lisensiert i [*Spec aP*]. Som Julien (2005) påpeker kan prenominal adjektiv modifiseres av gradselementer:

(165) [*altfor* *heit*] sterk kaffe (Julien 2005: 8)

³⁶ Dette innebærer ikke at α -kjerne alltid er synlig realisert, bare at de kan være det.

I eksempel (165) modifierer adverbialet [*altfor*] adjektivet [*heit*], noe som fører til at modifikatoren og det første adjektivet³⁷ i frasen utgjør adjektivfrasen [*altfor heit*]. Oppbyggingen av frasestrukturen til denne adjektivfrasen i (165) innebærer at adjektivet som står i spesifikatorposisjonen til [*Spec αP*] får bygge ut komplementet sitt til venstre når det modifieres av et adverbial.

Som vi så i eksempel (161c), her gjentatt som (166), kan en postnominal adjektivfrase som har flyttet til en prenominal posisjon ta argumenter i form av en preposisjonsfrase, og at attributiv sperring skyldes flytting av en hel adjektivfrase fra postnominal til prenominal posisjon:

(166) En [[*mot sin herre*_j] [*trofast*_i]] hund [[*t*_i] [*t*_j]] (mitt eksempel)

I (166) står preposisjonsfrasen [*mot sin herre*] etterstilt til adjektivet [*trofast*] når adjektivet står postnominalt, men dersom vi har en attributiv sperring står den samme preposisjonsfrasen som en foranstilt beskriver til adjektivet, slik at adjektivfrasen blir [*mot sin herre trofast*], og preposisjonsfrasen modifierer dermed adjektivet. Spørsmålet er dermed om αP lages selv om AP er generert etter nomenkjernen.

Julien (2005) tar utgangspunkt i at syntaktiske strukturer bygges nedenfra og oppover, og at de øvrige elementene i frasen kongruerer med leddene lengre ned i strukturen. Med utgangspunkt i (167), og basert på Julien (2005), bygges først nominalfrasen [*hund trofast mot sin herre*], deretter legges den ubestemte artikkelen [*En*] til øverst i frasen, slik at vi får basiskonstruksjonen i (167a), hvor adjektivfrasen står etterstilt til nomenkjernen:

- (167) a) En hund [*trofast mot sin herre*] (min omskriving)
 b) En [*trofast*_i] hund [[*t*_i] [*mot sin herre*]] (min omskriving)
 c) En [[*mot sin herre*_j] [*trofast*_i]] hund [[*t*_i] [*t*_j]] (mitt eksempel)

Når vi har en splittkonstruksjon (167b) flytter adjektivet fra en postnominal til en prenominal posisjon, dermed lisensieres alfakjernen, som igjen genererer αP, som har adjektivfrasen i sin spesifikatorposisjon. Preposisjonsfrasen blir fortsatt stående etterstilt til nomenkjernen [*hund*]. Når vi har en attributiv sperring (167c) skjer det neste steget i flyttingen. Preposisjonsfrasen

³⁷ Dersom de to adjektivene skal sidestilles og adverbialet skal modifierer begge adjektivene i frasen må de benytte en konjunksjon mellom adjektivene slik at vi får frasen *altfor heit og sterk kaffe* (Julien 2005: 8).

følger etter adjektivet, og går fra å være etterstilt til adjektivet i en postnominal posisjon, til å bli en foranstilt beskriver til adjektivet i en prenominal posisjon. I og med at Julien (2005) tar utgangspunkt i at syntaktiske strukturer bygges nedenfra og oppover, og at de øvrige elementene i frasen kongruerer med lengre ned i strukturen skjer flyttingen av adjektivfrasen i (167b-c) før [DP] bygges ut. Først flytter adjektivet (og eventuelt preposisjonsfrasen) til [*Spec αP*], og deretter bygges [DP]. Den videre strukturen i splittkonstruksjoner og attributiv sperring og rollen til αP vil bli drøftet i kapitlene 4.7 og 4.8.

4.7 Splittkonstruksjoner

4.7.1 Utdyping av definisjonen og avgrensning

Definisjonen jeg anvender i denne oppgaven på en relevant splittkonstruksjon er:

En adjektivfrase som splittes slik at adjektivet kommer før og preposisjonsfrasen kommer etter nomenkjernen. Adjektivfrasen lisensierer preposisjonsfrasen slik at den får samme semantiske innhold som i en tilsvarende attributiv sperring (min definisjon i denne oppgaven).

Splittkonstruksjoner – splittet adjektivfrase som beskriver i en NP – innebærer at en kompleks adjektivfrase splittes slik at en del av beskriverleddet kommer før og en del etter nomenkjernen (Faarlund et al. 1997: 274), mens i en attributiv sperring står preposisjonsfrasen som en foranstilt beskriver til et prenominalt adjektiv. Som nevnt i teorikapittelet, finnes det også andre varianter av splittkonstruksjoner og attributiv sperring. For å avgrense oppgaven, har jeg kun benyttet meg av eksempler på attributiv sperring som inneholder adjektivfraser eller partisipper, samt preposisjonsfraser (eventuelt andre adverbielle tillegg/argument) i forbindelse med innsamling av mitt korpus av denne syntaktiske konstruksjonen. I dette delkapitlet vil jeg først vise hvordan splittkonstruksjoner og attributiv sperring blir lisensiert i αP , deretter vil jeg gå gjennom ulike typer splittkonstruksjoner som inneholder adjektivfraser og preposisjonsfraser. Helt til slutt i delkapitlet vil jeg gi en analyse av ekte og falsk attributiv sperring.

4.7.2 Splittkonstruksjoner og attributiv sperring

Julien (2005) mener at attributiv sperring skyldes flytting av en prenominal adjektivfrase, og at denne flyttingen skjer i to trinn. Først flyttes adjektivet fra en postnominal til en prenominal posisjon, og da får vi en splittkonstruksjon. Andre trinn i flyttingen er at preposisjonsfrasen flytter etter adjektivet, og vi får en attributiv sperring. I (168) står det prenominale adjektivet [*stekt*] i spesifikatorposisjon til α -kjernen, men har sin opprinnelige kanoniske plassering som et etterstilt adledd til nomenkjernen (169). Adjektivet har fått lov til å bygge ut komplementet sitt videre til venstre med en preposisjonsfrase. Men både adjektivet og preposisjonsfrasen har sin opprinnelige kanoniske plassering som et etterstilt adledd til nomenkjernen (169):

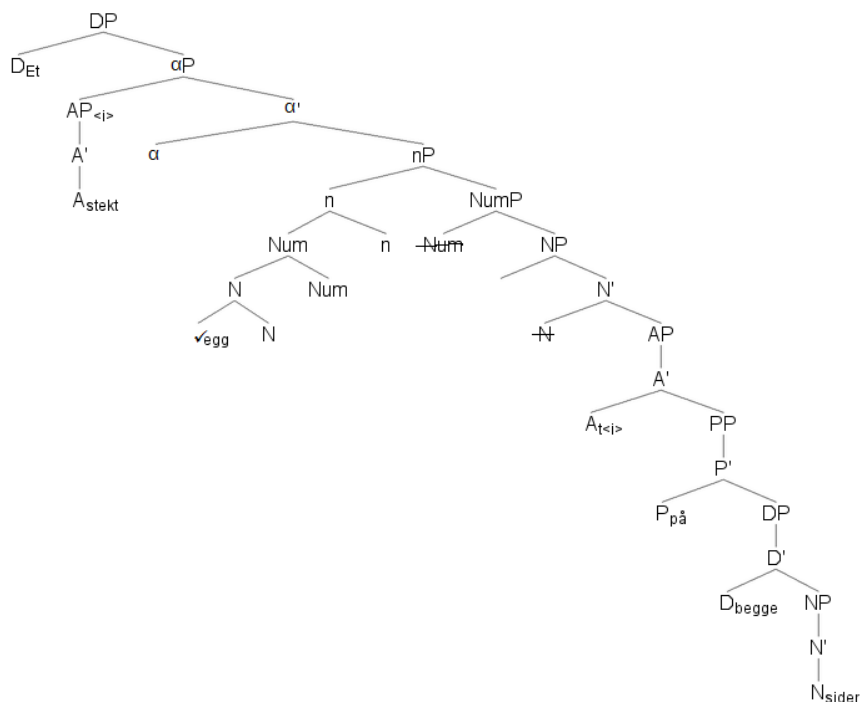
(168) Et [[*på begge sider*]] [*stekt*] egg (min omskriving av Faarlund et al. 1997)

(169) Et egg [[*stekt*] [*på begge sider*]] (min omskriving)

Dersom vi skal skrive om den adjektivfrasen [*stekt på begge sider*] i (169) til en splittkonstruksjon, flytter adjektivet [*stekt*] fra postnominal til en prenominal posisjon, og da får vi frasen i (170), med frasestrukturen i (171) dersom vi tar utgangspunkt i Julien (2005). Adjektivets tomme postnominale posisjon er markert med [*e*]:

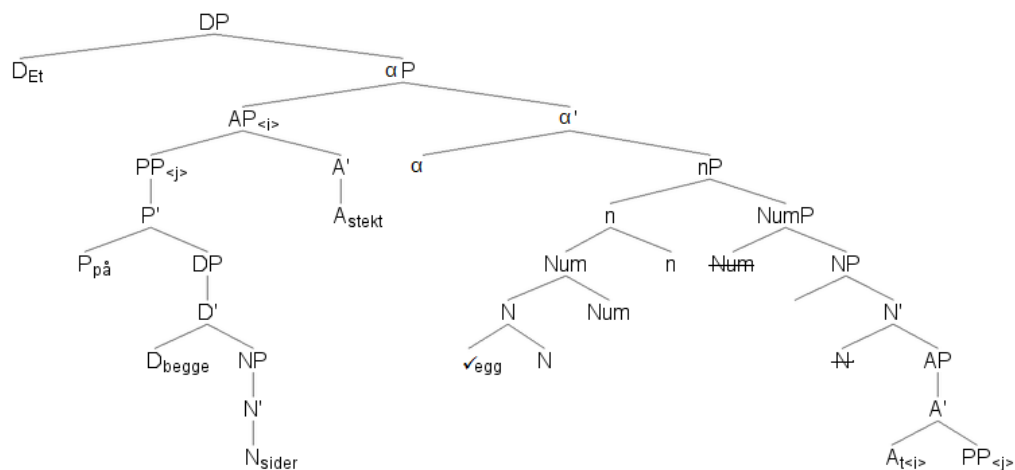
(170) Et [*stekt_i*] egg [*e_i på begge sider*] (min omskriving)

(171)

I og med at Julien (2005) tar utgangspunkt i at $[NP]$, $[NumP]$, $[nP]$ og $[DP]$ eksisterer i alle nominalfraser, mens at $[aP]$ og $[CardP]$ bare blir bygd ut når det er bruk for dem, samtidig som at alle frasestrukturer bygges nedenfra og oppover foregår oppbyggingen av frasen på denne måten: Først bygges nP -frasen, som også inneholder NP , $NumP$ og AP , og deretter bygges DP . Den prenominal adjektivfrasen inneholder en preposisjonsfrase som står som et etterstilt adledd til adjektivet. Flyttingen av denne adjektivfrasen skjer i to trinn. Først trinn er at det postnominale adjektivet [*stekt*] flytter til en prenominal posisjon, noe som krever at aP bygges ut. Når aP bygges krever denne at adjektivet flytter til [*Spec aP*], hvor en adjektivfrase blir lisensiert, og dermed får vi en splittkonstruksjon. Andre trinn i flyttingen er at preposisjonsfrasen flytter fra en postnominal posisjon til en posisjon foran det prenominal adjektivet og dermed får vi en attributiv sperring, slik det her er vist i (172):

(172)

4.7.3 Ulike typer splittkonstruksjoner

Finn-Erik Vinje (2002) hevder at det er flere mulige forklaringer på splittkonstruksjoner. Den første muligheten er at preposisjonsfrasen kan dobbel tilknytning, og den andre muligheten er at preposisjonsvalget blir avgjort av den foranstilte bestemmelsen. Jeg vil derfor ta en gjennomgang av dem.

4.7.3.1 Splittkonstruksjoner med dobbel tilknytning

Preposisjonsfraser med dobbel tilknytning har tilknytning til både nomenkjernen og adjektivet (Vinje 2002: 277). Når en preposisjonsfrase har dobbel tilknytning, innebærer dette at

adjektivet kan utelates i frasen og vi får en grammatikalsk norsk frase, men da blir det semantiske innholdet i frasen noe redusert, fordi preposisjonsfrasen dermed blir semantisk og syntaktisk knyttet til nomenkjernen. Om vi tar utgangspunkt i frase (173), ser vi at det attributive adjektivet kan utelates, og preposisjonsfrasen blir stående som et etterstilt adledd til bare nomenkjernen (174), eller den kan stå som et etterstilt adledd til et postnominalt adjektiv (175). I frase (173) og (174) ser vi at både nomenkjernen [*nudist*] og adjektivet [*berytet*] kan forbindes via preposisjonen [*i*]: [*nudist i*], [*berytet i*] «og formuleringen er ikke støtende» (Vinje 2002: 278):

(173) En *berytet* nudist *i Kristiansand* (min omskriving)

(174) En nudist *i Kristiansand* (min omskriving)

(175) En nudist *berytet i Kristiansand* (min omskriving)

Dersom vi legger til et beskrivende adjektiv i (174), kan vi lage en relativsetning slik den er vist i (176), mens den tilsvarende relativsetningen for (175) blir som i (177). Men dersom vi skal ha en ekte splittkonstruksjon, må preposisjonsfrasen tolkes slik at den står som etterstilt adledd til adjektivet i den tilsvarende relativsetningen, slik det er vist i eksempel (177), og dersom både adjektivet og modifikatoren skal stå prenominalt, får vi en ekte attributiv sperring slik det er vist i (178):

(176) En nudist *i Kristiansand* som er *berytet* (min omskriving)

(177) En nudist som er *berytet i Kristiansand* (min omskriving)

(178) En *i Kristiansand berytet* nudist (Knausgård 2009: 76)

Det semantiske innholdet i relativsetningene (176) og (177) er ulikt, (176) betyr en spesifikk nudist i Kristiansand som er berytet, mens (177) betyr en spesifikk nudist som er berytet i Kristiansand. I eksempel (178) ser vi at både (176) og (177) kan få samme ordstilling som i attributiv sperring, men på samme måte som når vi har en ekte splittkonstruksjon, er det kun i eksempel (177), hvor det postnominale adjektivet får bygge ut komplementet sitt til høyre, at vi får en ekte attributiv sperring (se kapittel 4.7.4).

4.7.3.2 Splittkonstruksjoner i tilknytning til den foranstilte bestemmelsen

Den andre muligheten Vinje (2002) nevner, er at preposisjonsvalget blir avgjort av den foranstilte bestemmelsen, noe som i så fall innebærer at valget av preposisjon blir bestemt av det prenominale adjektivet³⁸ (Vinje 2002: 278). Den foranstilte bestemmelsen til preposisjonsfrasen [*med ed*] i (179) er [*bekreftet*], som preposisjonsfrasen semantisk hører sammen med, og står i en prenominal posisjon:

(179) Et *bekreftet* løfte *med ed* (min omskriving)

Det er ikke mulig å utelate adjektivet i (179), slik det er vist i (180). Derimot er det mulig å lage en postnominal adjektivfrase, hvor preposisjonsfrasen står som et etterstilt adledd til adjektivet (181), noe som innebærer at adjektivet får bygge ut komplementet sitt mot høyre:

(180) * Et løfte *med ed* (min omskriving)

(181) Et løfte *bekreftet med ed* (min omskriving)

Den foranstilte bestemmelsen til preposisjonsfrasen [*med ed*] er adjektivet [*bekreftet*], og det er dette adjektivet som lisensierer preposisjonsfrasen, og dermed har preposisjonsfrasen kun tilknytning til adjektivet, mens en tilknytning til nomenkjernen [*løfte*] fører til at frasen blir ugrammatisk, slik det er vist i (180). Vi får også samme resultat dersom vi tilføyer et adjektiv i frase (180), og skriver den om til en relativsetning (182), mens den tilsvarende relativsetningen for (181), her vist i (183), gir en grammatisk norsk frase:

(182) * Et løfte *med ed* som er *bekreftet* (min omskriving)

(183) Et løfte som er *bekreftet med ed* (min omskriving)

Semantisk får også denne typen splittkonstruksjoner samme semantiske innhold dersom vi har en ekte attributiv sperring (184):

(184) Et *med ed bekreftet* løfte (Selberg 1999)

³⁸ Vinje viser blant annet til frasen *Norge er et fattig land på underholdningsskribenter* (jf. *Et land (som er) fattig på underholdningsskribenter*) (Vinje 2002: 278). Her blir preposisjonsvalget avgjort av adjektivattributtet, selv om forbindelsen knyttes over nomenet land, «noe som kan virke forstyrrende på lesningen» (Vinje 2002: 278). Adjektivattributtet i frasen er *fattig*.

4.7.4 Ekte eller falsk attributiv sperring

Den siste avgrensningen som må gjøres i analysen av splittkonstruksjoner er om det eksisterer to ulike typer attributiv sperring, og det avgjørende kriteriet er i så fall om preposisjonsuttrykket er semantisk knyttet til nomenkjernen, eller om preposisjonsfrasen er semantisk knyttet til adjektivet. Som Julien påpeker: «In this connection, [...] even in Norwegian, [...] the normal position for a PP complement of the noun is after the noun, [...], it is possible for such PPs to appear in front of the numeral» (Julien 2005: 68). Julien (2005) viser til eksemplet i (185a), hvor preposisjonsfrasen blir flyttet foran tallordet i (185b)³⁹:

- (185) a) de to nye [*beskrivelsene av København*] (Julien 2005: 69)
b) de [*av København*] to nye [*beskrivelsene*] (Julien 2005: 69)

Som vi så i eksempel (173), her gjentatt som (186), kan en preposisjonsfrase potensielt ha dobbel tilknytning:

- (186) En [*berytet*] nudist [*i Kristiansand*] (min omskriving)
(187) En berytet [*nudist i Kristiansand*] (min omskriving)

I eksempel (186) er preposisjonsfrasen [*i Kristiansand*] semantisk knyttet til det prenominale adjektivet [*berytet*], mens den samme preposisjonsfrasen i (187) står som et etterstilt adledd til nomenkjernen [*nudist*]. Dersom preposisjonsfrasen [*i Kristiansand*] i (186) og (187) flytter til en plassering før adjektivet får vi i begge tilfellene frasen i (188):

- (188) En [*i Kristiansand*] *berytet* nudist (Knausgård 2009: 76)

For å vise forskjellen på ekte og falsk attributiv sperring vil jeg benytte meg av et minimalt par. Om vi tar utgangspunkt i eksempel (185b) – her gjentatt som (190), og benytter oss av et

³⁹ Dette er også mulig dersom tallordet blir utelatt, eller eksemplet i (185) står i entall: *De nye beskrivelsene av København* (min omskriving) / *En ny beskrivelse av København* (min omskriving). De tilsvarende relativsetningene er: *De beskrivelsene av København som er nye* (min omskriving) / *En beskrivelse av København som er ny* (min omskriving). Preposisjonsfrasen [*i København*] står i dette tilfellet som en etterstilt beskrivelse til nomenkjernen [*beskrivelsene*] / [*beskrivelsen*]. Dersom preposisjonsfrasen står som et etterstilt adledd til adjektivet blir de tilsvarende relativsetningene ugrammatikalske: * *De beskrivelsene som er nye av København* (min omskriving) / * *En beskrivelse som er ny av København* (min omskriving)

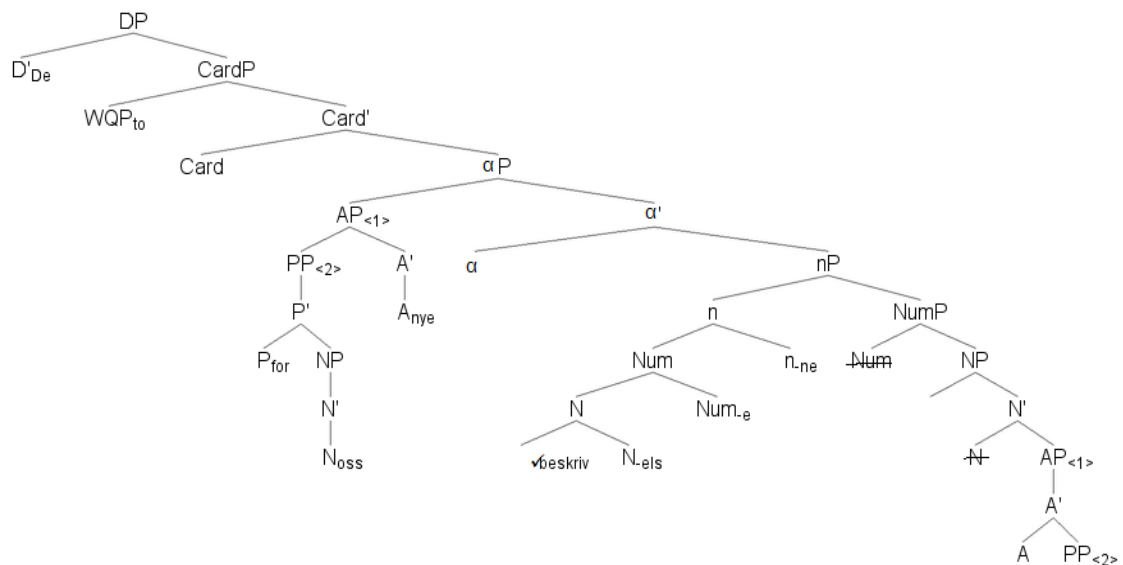
nesten tilsvarende eksempel hvor preposisjonsfrasen står i beskriverleddet, det vil si i en ekte attributiv sperring (189):

(189) De to [*for oss nye*] beskrivelsene (mitt eksempel)

(190) De [*av København*] to nye [*beskrivelsene*] (Julien 2005:69)

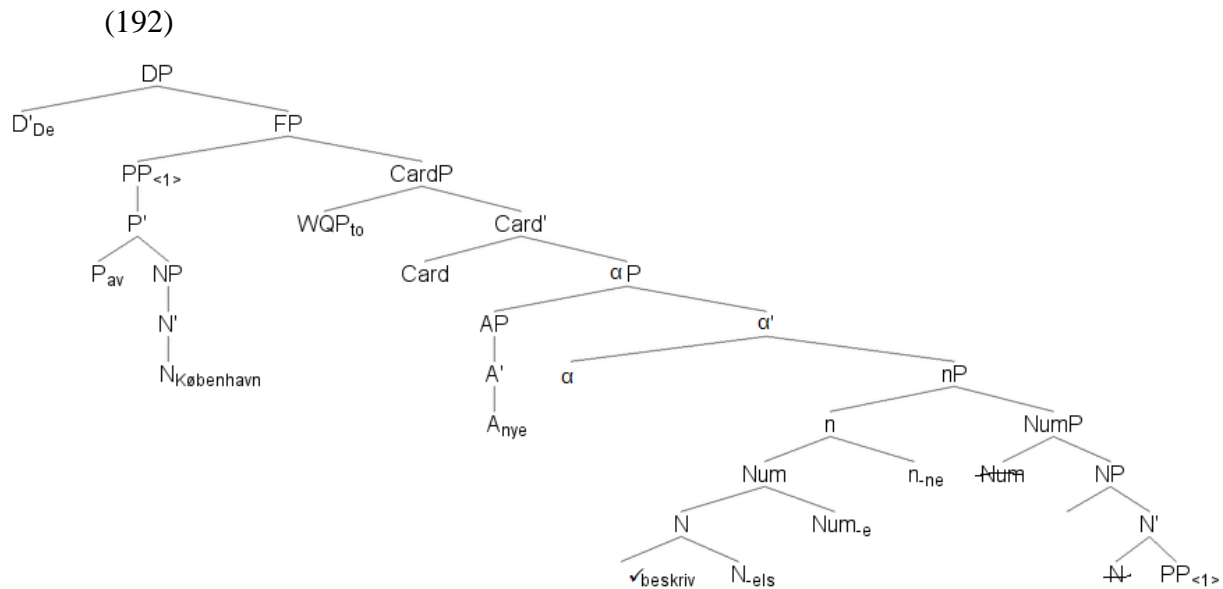
Eksempel (191) viser den syntaktiske strukturen til en ekte attributiv sperring basert på frase (189). I dette tilfellet har adjektivfrasen sin kanoniske plassering før flytting som et etterstilt adledd til nomenkjernen. Den attributive sperringen blir bygd gjennom to flyttinger. Først flytter det postnominale adjektivet [*nye*] til en prenominal posisjon hvor adjektivfrasen bygges ut i [*Spec aP*], dette er en splittkonstruksjon. Den andre flyttingen i frasestrukturen skjer ved at preposisjonsfrasen [*for oss*] flytter til en posisjon hvor den står i spesifikatorleddet til adjektivfrasen, noe som innebærer at adjektivet får bygge ut komplementet sitt videre til venstre, og vi har en ekte attributiv sperring:

(191)

Dersom preposisjonsfrasen [*av København*] i (190) står i et semantisk forhold til nomenkjernen [*beskrivelsene*], er det ikke adjektivet som får bygge ut komplementet sitt videre til venstre. I (192) er adjektivet [*nye*] et attributivt adjektiv, noe som gjør at adjektivfrasen ikke kan deriveres ved flytting fra en postnominal posisjon. «[...] there appears to be a landing site for moved constituents below D but above CardP. [...] I will therefore hypothesise that PP complements of nouns can move to this position [...]» (Julien 2005: 69). I

dette tilfellet flytter preposisjonsfrasen, som er et etterstilt adledd til nomenkjernen, fra en postnominal posisjon til en plassering mellom *DP* og *αP* basert på Julien (2005). Jeg vil derfor teste ut denne hypotesen gjennom å legge til en knute mellom [**DP**] og [**αP**] i en trestruktur. Jeg velger å kalle denne knuten for (FP)⁴⁰:

I (192) flytter preposisjonsfrasen [*av København*] til [**FP**], mens adjektivet [*nye*], som er en attributiv adjektivfrase står i [**Spec αP**]. Dersom vi sammenligner strukturene i (191) og (192), ser vi for det første at både adjektivfraser som er derivert ved flytting fra en postnominal posisjon, og at adjektiv som har prenominal posisjon som baseposisjon, kan stå i [**Spec αP**]. For det andre kan tallordet i [**WQP**] brukes for å avgrense de to syntaktiske konstruksjonene. De tilsvarende relativsetningene for (191) og (192) er: *De to beskrivelsene som er nye for oss / De to beskrivelsene av København som er nye* (mine omskrivninger). Attributiv sperring, som i (191) innebærer at en preposisjonsfrase skytes inn i beskriverleddet, noe som gjør at adjektivet må bygge ut komplementet sitt til venstre, det vil si til høyre for tallordet. Preposisjonsfrasen i (192) flytter til en egen posisjon som verken semantisk eller syntaktisk står i noe forhold til adjektivfrasen, og denne posisjonen [**FP**], står til venstre for tallordet. Det er ikke adjektivet som bygger ut komplementet sitt med en preposisjonsfrase i (192). Adjektivet er et attributivt adjektiv som står lisensiert i [**Spec αP**], mens

⁴⁰ Funksjonell projeksjon.

preposisjonsfrasen, før flytting, står som et etterstilt adledd til nomenkjernen, og vi får en falsk attributiv sperring.

Ut fra den syntaktiske strukturen vist i (191) og (192) kan det være grunn til å anta at også preposisjonsfraser kan flytte fra en postnominal til en prenominal posisjon. Dersom preposisjonsfrasen står semantisk og syntaktisk til adjektivet, får vi en ekte attributiv sperring, og da får adjektivet lov til å bygge ut komplementet sitt til venstre slik det er vist i (191). Dersom preposisjonsfrasen står som et etterstilt adledd til nomenkjernen, er den semantisk og syntaktisk uavhengig av adjektivet og frasestrukturen blir som i (192). Da får vi en falsk attributiv sperring.

4.8 Analyse av adjektiv og partisipp

Et hittil uavklart spørsmål i analysen av splittkonstruksjonene er om adjektivet i konstruksjonene er et attributivt adjektiv, eller om det er et adjektiv som er flyttet fra en postnominal posisjon. Dette gjelder både om det attributive elementet er et adjektiv, eller om det er et partisipp. Her vil jeg benytte meg av analysen Julien (2005) gir av splittkonstruksjonene, noe som innebærer at adjektivfrasen først står postnominalt og deretter flytter til spesifikatorposisjonen til α -kjernen.

4.8.1 Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med adjektiv

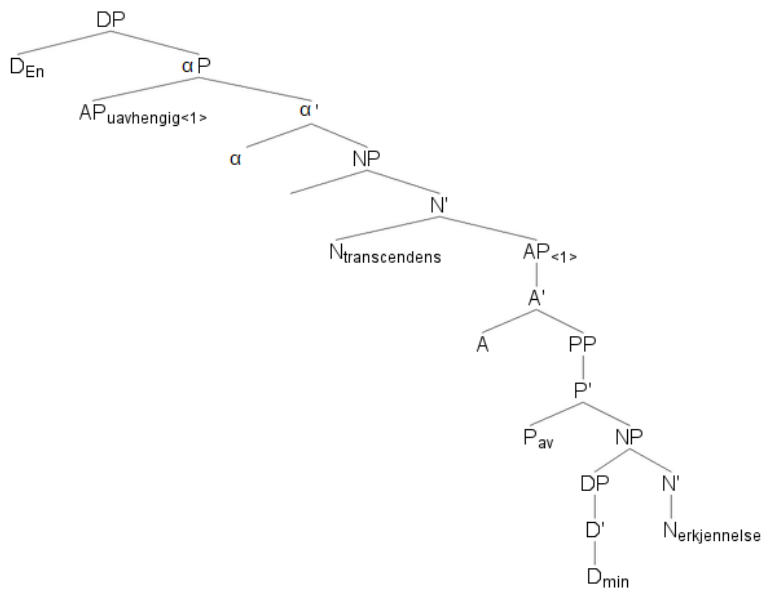
Jeg vil først foreta en analyse av splittkonstruksjoner som inneholder et adjektiv og en preposisjonsfrase. I dette tilfellet vil jeg foreta en omskriving av frasen *en av min erkjennelse uavhengig transcendens* (Selberg 1999) til en splittkonstruksjon, her vist med basisstrukturen hvor adjektivfrasen står postnominalt i (193) og som splittkonstruksjon i (194):

(193) En transcendens *uavhengig av min erkjennelse* (min omskriving)

(194) En **uavhengig** transcendens [*av min erkjennelse*] (min omskriving)

Den tilsvarende trestrukturen for (193) og (194) etter Julien (2005) blir dermed slik det er vist i (195):

(195)

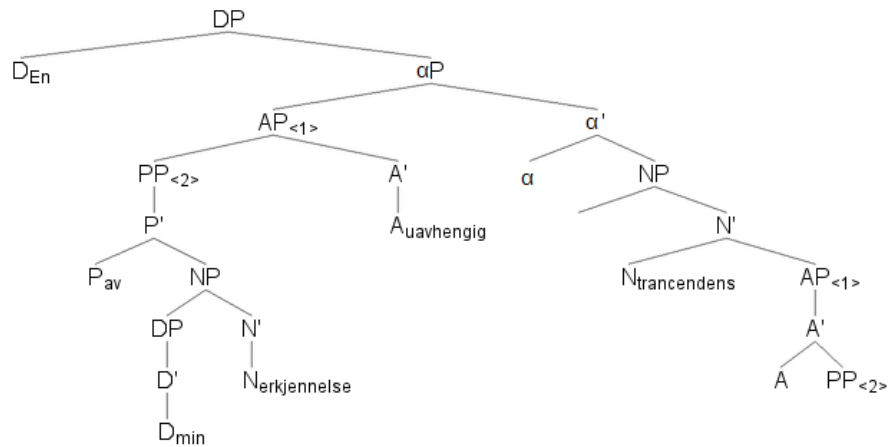
Julien (2005) tar utgangspunkt i at syntaktiske strukturer blir bygd nedenfra og oppover, nomenkjernen [*transcendens*] og adjektivfrasen [*uavhengig av min erkjennelse*] blir derfor først bygd ut til NP-frasen [*transcendens uavhengig av min erkjennelse*]. Helt til slutt tilføres den ubestemte artikkelen [*En*].

For å få en splittkonstruksjon gjennomføres det en flytting i nominalfrasen, adjektivet [*uavhengig*] flytter fra en postnominal posisjon, hvor adjektivet står til høyre for nomenkjernen, til en prenominal posisjon mellom determinativet [*En*] og nomenkjernen [*transcendens*], mens preposisjonsfrasen [*av min erkjennelse*] blir stående igjen som et etterstilt adledd til nomenkjernen. Flyttingen av adjektivet lisensierer α -kjernen, som igjen genererer αP , som har adjektivfrasen i sin spesifikatorposisjon. Flyttingen av adjektivfrasen skjer enten før den øverste projeksjonen i trestrukturen - [**DP**] - bygges ut, eller om [**DP**] blir bygd først. I og med at Julien (2005) bygger på at syntaktiske strukturer blir bygd nedenfra og oppover, og at de øvrige elementene i frasen kongruerer med leddene lengre ned i strukturen, blir adjektivet først flyttet fra en postnominal posisjon til [**Spec αP**], og deretter bygges [**DP**].

Når vi har en attributiv sperring har det skjedd enda et trinn i flyttingen, det vil si før [**DP**] bygges. Preposisjonsfrasen følger etter adjektivet, og går fra være etterstilt til adjektivet i en postnominal posisjon, til å bli en foranstilt beskriver til adjektivet i en prenominal posisjon. Dette innebærer at adjektivfrasen i [**Spec αP**] får bygge ut komplementet sitt til venstre og vi får en attributiv sperring slik det er vist i (196), og den deriverte strukturen for attributiv sperring i (197):

(196) En *av min erkjennelse uavhengig* transcendens (Selberg 1999)

(197)

I eksempel (197) ser vi at både dypstrukturen og overflatestrukturen til frasen er grammatikalsk. Adjektivet har etterstilte adledd når det står postnominalt og foranstilte adledd når det står prenominalt.

4.8.2 Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med presens partisipp

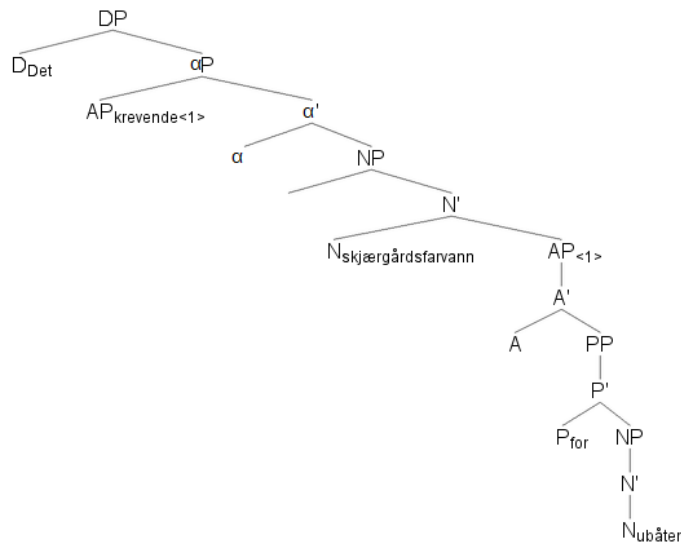
Jeg vil nå vise et eksempel på splittkonstruksjoner som inneholder et presens partisipp. I dette tilfellet vil jeg foreta en omskriving av frasen *det for ubåter krevende skjærgårdsfarvann* (Selberg 1999) til en splittkonstruksjon. Her med eksempel på når adjektivet står postnominalt (198) og den tilsvarende splittkonstruksjonen i (199):

(198) Det skjærgårdsfarvann *krevende for ubåter* (min omskriving)

(199) Det **krevende** skjærgårdsfarvann [*for ubåter*] (min omskriving)

Den tilsvarende trestrukturen etter Julien (2005) blir som i (200):

(200)

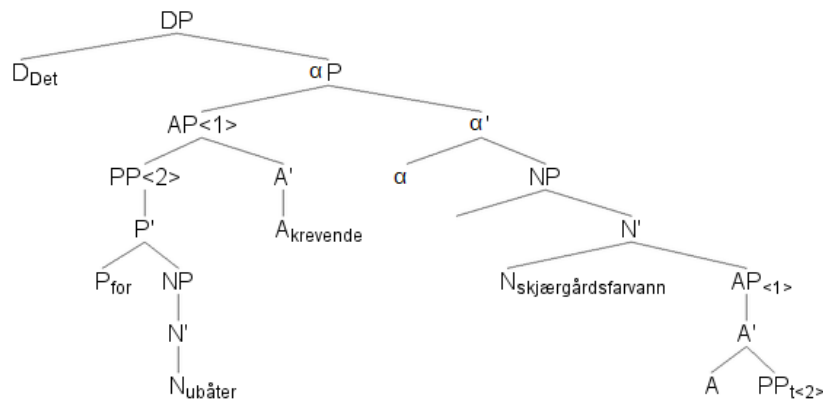

Etter Julien (2005) bygges først nomenkjernen [*skjærgårdsfarvann*] i (200) sammen med adjektivfrasen [*krevende for ubåter*] slik at vi får nominalfrasen [*skjærgårdsfarvann krevende for ubåter*]. Splittkonstruksjonen oppstår før [DP] bygges ut, det vil si når partisippet [*krevende*] flytter fra en postnominal posisjon. Ved flyttingen lisensieres α -kjernen som har adjektivfrasen i sin spesifikatorposisjon, og adjektivet kongruerer dermed med de lavere elementene i frasen når adjektivet står i [Spec α P]. Etter denne flyttingen bygges [DP] gjennom at determinativet [*Det*] blir tilføyd øverst i frasestrukturen.

For å få en attributiv sperring lisensieres det neste trinnet i flyttingen, det vil si før vi bygger [DP]. Preposisjonsfrasen [*for ubåter*] flytter fra å stå som et etterstilt adledd til adjektivet til en plassering mellom determinativet [*Det*] og adjektivet [*krevende*]. Da får vi en attributiv sperring slik det er vist i (201), og den syntaktiske trestrukturen slik det er vist i (202):

(201) Det *for ubåter* [*krevende*] skjærgårdsfarvann (Selberg 1999).

(202)

Som vi ser i eksempel (202) får adjektivet bygge ut komplementet sitt til venstre, og attributiv sperring er en grammatisk norsk frase.

4.8.3 Splittkonstruksjoner og attributiv sperring med perfektum partisipp

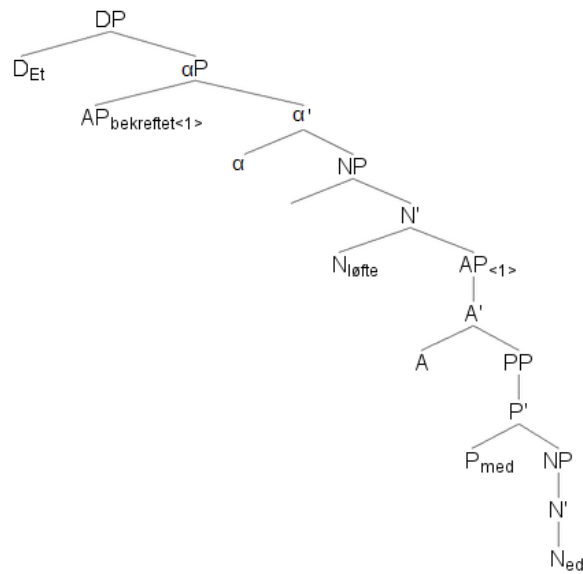
Jeg vil nå vise en analyse av en splittkonstruksjon som inneholder et perfektum partisipp. Dette vil jeg gjøre gjennom en omskriving av frasen *et med ed bekreftet løfte* (Selberg 1999) til en splittkonstruksjon. Her vist i (203) hvor adjektivfrasen står postnominalt til nomenkjernen og (204) hvor frasen står som en splittkonstruksjon:

(203) Et løfte *bekreftet med ed* (min omskriving)

(204) Et **bekreftet** løfte [*med ed*] (min omskriving)

I (203) bygges først nomenkjernen [*løfte*] sammen med adjektivfrasen [*bekreftet med ed*], da får vi nominalfrasen [*løfte bekreftet med ed*]. Deretter bygges den ubestemte artikkelen [*Et*]. For å få splittkonstruksjonen i (204) flytter adjektivet, før utbyggingen av [**DP**], fra en postnominal til en prenominal posisjon, α -kjernen bygges ut med adjektivfrasen stående i sin spesifikatorposisjon, her vist i (205):

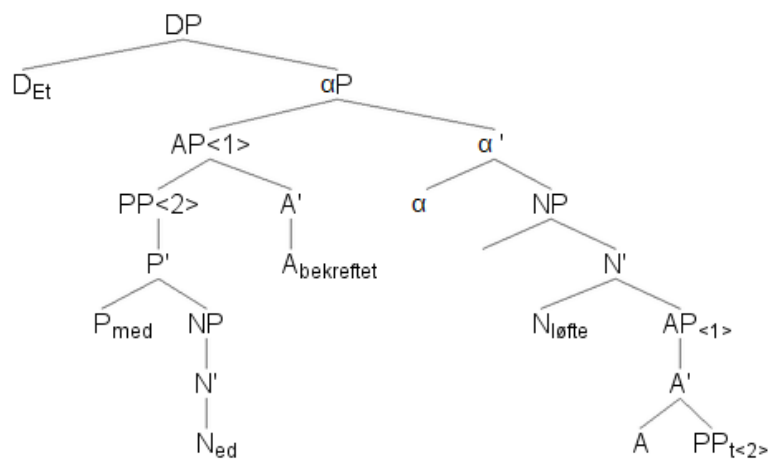
(205)

For å få den attributive sperringen i (206) må preposisjonsfrasen flytte fra en posisjon hvor den står som etterstilt adledd til adjektivet, til en posisjon hvor den står foranstilt i beskriverleddet til nomenkjernen slik det er vist i trestrukturen i (207), og partisippet får bygge ut komplementet sitt til venstre:

(206) Et *med ed* [bekreftet] løfte (Selberg 1999)

(207)

4.8.4 Oppsummering av kapittel 4.8

I dette delkapitlet har jeg gitt en analyse av splittkonstruksjoner og attributiv sperring som inneholder et adjektiv, et presens partisipp og et perfektum partisipp. I eksemplene (193) til (207), har jeg vist at de tre konstruksjonene som har samme semantikk kan fremstilles i ett og samme analyseskjema. Analysen er gjort med utgangspunkt i basiskonstruksjonen som inneholder en nomenkjerne som har en etterstilt adjektivfrase, og når adjektivet står postnominalt krever dette at adjektivet selv har etterstilte adledd.

Som teoretisk analysegrunnlag for eksemplene i dette delkapitlet har jeg benyttet meg av Julien (2005). Denne teorien tar utgangspunkt i at syntaktiske konstruksjoner blir bygd nedenfra og oppover, og at når adjektivet står inne i en DP har adjektivet et abstrakt kongruensmorfem som bærer alle trekkene av noe som hun velger å kalle α -kjerner. Denne α -kjernen kongruerer med alle trekkene nedover i strukturen. I spesifikatorposisjonen til α -kjernen står en adjektivfrase.

Splittkonstruksjoner blir ikke regnet som god norsk da de etablerer en funksjonell forbindelse over nomenkjernen. I eksemplene (193) til (207) er det vist at splittkonstruksjoner skyldes at adjektivkjernen flytter fra postnominal til prenominal posisjon. Dette lisensierer α -kjernen, og dermed starter utbyggingen av adjektivfrasen i [**Spec α P**]. Preposisjonsfrasen blir stående i sin opprinnelige posisjon i basisstrukturen, noe som innebærer at den står som et etterstilt adledd i en postnominal adjektivfrase hvor adjektivkjernen er flyttet til [**Spec α P**].

Flyttingen av adjektivkjernen er første trinn i flyttingen som skjer internt i nominalfrasen. Når vi har en attributiv sperring flytter også preposisjonsfrasen til en prenominal posisjon, den blir dermed et foranstilt adledd til beskriverleddet i den prenominal adjektivfrasen, og i den flyttede adjektivfrasen er dette adjektivet.

Flere språkforskere, deriblant Western (1915), Venås (1980) og Faarlund et al. (1997), skriver at alternativet til attributiv sperring er at adjektivfrasen står etterstilt i en relativsetning. Her vist gjennom en omskriving av basiskonstruksjonen, en splittkonstruksjon og en attributiv sperring (208a-c):

- (208) a) En menneskenatur [*upåvirkelig i grunntrekkene*] (min omskriving av Selberg 1999)

b) En [*upåvirkelig*] menneskenatur [[*i grunntrekkene*]] (min omskriving av Selberg 1999)

c) En [*i grunntrekkene upåvirkelig*] menneskenatur (Selberg 1999)

Den tilsvarende relativsetningen er vist i (209):

(209) En menneskenatur som er [*upåvirkelig i grunntrekkene*] (min omskriving av Selberg 1999)

Det semantiske slektskapet mellom eksemplene i (208a-c) og (209) er dermed at vi har en spesifikk menneskenatur, og denne menneskenaturen er upåvirkelig i grunntrekkene.

5. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Målet med denne oppgaven har vært å gi en semantisk og syntaktisk analyse av splittkonstruksjoner og attributiv sperring i norsk. Som teoretisk bakgrunn har jeg brukt generativ syntaks. Jeg har jobbet med denne oppgaven med to hovedfokus. For det første ville jeg utføre en semantisk og syntaktisk analyse av attributiv sperring og splittkonstruksjoner. For det andre ville jeg beskrive attributiv sperring og splittkonstruksjoner ved hjelp av generativ teori.

5.1 Oppsummering av resultatene

I kapittel 3 tok jeg for meg generativ teori og strukturen til norske nominalfraser. Her har jeg vist at adjektivet enten kan stå som en premodifikator eller som en postmodifikator til nomenkjernen. I forhold til syntaktisk teori er det slik at et postnominalt adjektiv blir lagt til først i en nominalfrase, deretter et eventuelt prenominalt adjektiv.

I kapittel 3.2 har jeg diskutert hvordan splittkonstruksjoner bryter kontaktprinsippet siden de etablerer en funksjonell forbindelse mellom et prenominalt adjektiv og en preposisjonsfrase som står som et etterstilt adledd til nomenkjernen. I kapittel 3.3 har jeg gått gjennom skillet mellom defintitte og indefintitte nominalfraser i norsk, mens jeg i kapittel 3.4 har gitt en innføring i «Extension Conditions».

I kapittel 3.5 har jeg tatt en gjennomgang av adjektivenes bøyingskategorier, og disse er satt opp mot partisippene, som er en ordklasse som har mye til felles med adjektivenes. Partisippformene av verbet kan deles inn i to grupper, presens partisipp og perfektum partisipp. Presens partisipp er i de fleste tilfeller så løsrevet fra verbfunksjonen at de regnes som adjektiver, mens perfektum partisipp krever mer uttesting for å finne ut av om det er verb eller partisipp. Jeg har vist til ulike tester for å teste ut om perfektum partisipp er adjektiv eller verb. I denne forbindelse har jeg argumentert for at disse testene ikke er så relevante for min oppgave, da jeg primært har til formål å gi en syntaktisk analyse av splittkonstruksjoner og attributiv sperring. I denne sammenhengen er perfektum partisipp et adledd i en nominalfrase og *fungerer* som adjektiver.

I kapittel 3.6 har jeg vist hvordan en nominalfrase kan ha både bestemmere og beskrivere, og knyttet dem opp mot eksempler som er relevante for oppgaven min. Bestemmere er ledd som er bestemmende for referansen til kjernen i substantivfrasen, og den

vanligste typen foranstilt bestemmer er determinativ. Beskrivere er ledd som innsnevrer referansen til substantivfrasen ved at de beskriver eller angir en egenskap ved nomenkjernen. Adjektivfraser er den vanligste typen foranstilt beskriver, men adjektivfraser kan også fungere som en etterstilt beskriver til nomenkjernen. Dette krever imidlertid at adjektivfrasen selv har etterstilte adledd.

I kapittel 3.7 har jeg først gått gjennom de ulike kategoriene med splittkonstruksjoner og attributiv sperring. I denne forbindelse har jeg avgrenset oppgaven min til å omhandle splittkonstruksjoner og attributiv sperring som inneholder et adjektiv og en preposisjonsfrase. Helt til slutt i dette delkapittelet har jeg vist fellestrekkene mellom splittkonstruksjoner og attributiv sperring. Begge disse syntaktiske konstruksjonene parafraseres med den samme relativsetningen, alternativt kan en attributiv sperring skrives om til en splittkonstruksjon ved å flytte preposisjonsfrasen som står til adjektivet til høyre for nomenkjernen.

Mange språkforskere hevder at attributiv sperring knytter seg til tysk innflytelse i språket, noe som er drøftet i kapittel 3.8. En tysk frasestruktur innebærer at adjektiver bygger til venstre. I norsk er det to muligheter for dette. Når et adjektivet står postnominalt til nomenkjernen og selv har etterstilte adledd i form av en preposisjonsfrase tar ikke adjektivet utfylling til venstre. Dersom adjektivet selv har adledd i form av en DP må denne stå før adjektivet. I en attributiv sperring tar adjektivet alltid utbygging til venstre.

I kapittel 4 har jeg gitt en analyse av attributiv sperring og splittkonstruksjoner, hvor jeg blant annet har gitt min definisjon av de to syntaktiske konstruksjonene. Deretter har jeg sammenlignet attributiv sperring og splittkonstruksjoner både semantisk og syntaktisk. Styrings- og bindingsforhold er vist i kapittel 4.4, her har jeg tatt utgangspunkt i Julien (2005). Bindingsprinsippene i forhold til både attributiv sperring og splittkonstruksjoner er forklart, i disse tilfellene er det adjektivet som fungerer som binder for den etterstilte preposisjonsfrasen i en splittkonstruksjon og en attributiv sperring.

I kapittel 4.5 og 4,6 har jeg gitt en fremstilling av Juliens teorier, både i forhold til nominalfraser og adjektivfraser. Julien (2005) viser til at attributive adjektiv ikke kan være kjerner, men må være fraser. Disse adjektivfrasene står i spesifikatorposisjon til en spesiell type kjerner, disse kjernene blir kalt α -kjerner, som lisensierer bruk av adjektivet.

I kapittel 4.7 har jeg sett nærmere på ulike forklaringer på hvorfor splittkonstruksjoner oppstår. Det kan enten være en preposisjonsfrase som har dobbel tilknytning, det vil si at preposisjonsfrasen enten kan stå i et semantisk og syntaktisk avhengighetsforhold til nomenkjernen eller til adjektivet. Den andre typen splittkonstruksjoner har vi når

preposisjonsfrasen har tilknytning til den foranstilte bestemmelsen. Den foranstilte bestemmelsen er i disse tilfellene det flyttede adjektivet. Helt til slutt i kapittel 4.7 har jeg gitt en semantisk og syntaktisk analyse av de to ulike kategoriene med splittkonstruksjoner og attributiv sperring. Her skiller jeg mellom ekte og falsk attributiv sperring. Vi får kun en ekte attributiv sperring når preposisjonsfrasen semantisk står til adjektivet, og det er kun i disse tilfellene at vi snakker om en ekte splittkonstruksjon. Helt til slutt i analysekapittelet, kapittel 4.8, har jeg gitt en analyse av ulike DP-fraser som inneholder et adjektiv, et presens partisipp og et perfektum partisipp. Disse DP-frasene er vist i en trestruktur både som en splittkonstruksjon og en attributiv sperring,

5.2 Konklusjon

I kapittel 4.8 har jeg gitt en analyse av adjektiv, presens partisipp og perfektum partisipp, når de står i henholdsvis basisstrukturen, i en splittkonstruksjon og i en ekte attributiv sperring basert på Julien (2005) sin analyse.

Basiskonstruksjonen inneholder en nomenkjerne som har en etterstilt adjektivfrase. Når adjektivet står etter nomenkjernen krever dette at adjektivet selv har etterstilte adledd i form av en preposisjonsfrase. Julien (2005) tar utgangspunkt i at syntaktiske strukturer blir bygd nedenfra og oppover, og at når adjektivet står inne i en DP har adjektivet et abstrakt kongruensmorfem som bærer alle trekkene av noe hun velger å kalle α -kjerner, og denne α -kjernen kongruerer med alle trekkene nedover i trestrukturen. I spesifikatorposisjonen til α -kjernen står en adjektivfrase.

Når vi har en splittkonstruksjon innebærer dette at adjektivkjernen flytter fra en postnominal til en prenominal posisjon. Denne adjektivflyttingen lisensierer α -kjernen, og dermed starter utbyggingen av adjektivfrasen som står i [**Spec α P**]. Preposisjonsfrasen blir stående i sin opprinnelige posisjon i basisstrukturen, det vil si at den står som et etterstilt adledd i en postnominal adjektivfrase hvor adjektivet har flyttet til [**Spec α P**]. Dermed er det etablert en funksjonell forbindelse mellom adjektivet og preposisjonsfrasen, som står på hver sin side av nomenkjernen, før flyttingen fant sted. Dermed brytes kontaktprinsippet, som sier at ord som hører sammen semantisk også skal stå sammen syntaktisk.

Flyttingen av det postnominale adjektivet til en prenominal posisjon er den første flyttingen som skjer internt i nominalfrasen. Når vi har en attributiv sperring er dette en flytting som skjer i to steg. Først flytter det postnominale adjektivet til [**Spec α P**], noe som gjør at adjektivfrasen bygges ut. Det neste trinnet i flyttingen er at preposisjonsfrasen, som

står igjen på høyre side av nomenkjernen, flytter til adjektivfrasen som står i [**Spec αP**]. Denne preposisjonsfrasen flytter til venstre side av adjektivet i [**Spec αP**], den «skytes inn i beskriverleddet», noe som innebærer at adjektivet får bygge ut komplementet sitt til venstre. Da får vi en attributiv sperring, ordene som hører sammen semantisk, står også sammen syntaktisk. Dermed er kontaktprinsippet «retablert».

Helt til slutt vil jeg kommentere bindingsforholdene. Julien (2005) tar utgangspunkt i at adjektivene er fraser, de kan nemlig ikke være kjerner. Når vi har en postnominal adjektivfrase står denne som et etterstilt adledd til nomenkjernen. En nominalfrase bygges nedenfra og oppover ifølge Julien (2005). Dersom vi i dette tilfellet tar utgangspunkt i eksempel i basisstrukturen i (147), her gjentatt som (210), bygges først nominalfrasen [**hund trofast mot sin herre**], deretter blir DP-frasen [**En**] lagt til øverst i strukturen. Bindingsforholdet er uttrykt ved at nomenkjernen [**hund**], står høyere i strukturen enn possessiven [**sin**]. Denne possessiven inngår igjen som et etterstilt adledd til det postnominale adjektivet [**trofast**]:

(210) [**En**]₂ [**hund**_i **trofast mot sin**_i **herre**]₁ (min omskriving av eget eksempel)

Julien (2005) tar utgangspunkt i at (210) er utgangspunktet for både splittkonstruksjoner og attributiv sperring. I eksemplet i (210) står adjektivfrasen [**trofast mot sin herre**] som et etterstilt adledd til nomenkjernen. Når vi har en splittkonstruksjon innebærer dette at det postnominale adjektivet flytter til en prenominal posisjon, dermed blir eksemplet i (210) bygd ut som i (211):

(211) [**En**]₃ [**trofast**]₂ **hund**_i [[**t**]₂ **mot sin**_i **herre**]₁ (min omskriving av eget eksempel)

I (211) bygges først nominalfrasen [**hund trofast mot sin herre**]. Adjektivet [**trofast**] står postnominalt og kongruerer med nomenkjernen [**hund**]. Adjektivet [**trofast**] står høyere i trestrukturen enn preposisjonsfrasen [**mot sin herre**], som blant annet inneholder possessiven [**sin**]. Det neste steget i byggingen av en splittkonstruksjon er at adjektivet [**trofast**] flytter til [**Spec αP**], mens preposisjonsfrasen blir stående til høyre for nomenkjernen. Tredje steg er å legge til determinativet [**Et**]. Preposisjonsfrasen står fremdeles som et etterstilt adledd i en

postnominal adjektivfrase, men denne frasen mangler nå det postnominale adjektivet. Det postnominale adjektivet har nemlig flyttet til en prenominal posisjon.

Når vi har en attributiv sperring skjer det enda et steg i flyttingen, slik det er vist i (212):

(212) [En]₄ [[[mot sin]_i herre]_k]₃ [trofast]_j]₂ hund_i [[t_{ij}]₂ [t_{ik}]]₁

For å få en attributiv sperring, slik det er vist i (3), bygges først nominalfrasen [**trofast mot sin herre**], det neste steget er å bygge en splittkonstruksjon, noe som innebærer at adjektivet [**trofast**] flytter fra postnominal til prenominal posisjon. Den tredje flyttingen som skjer i (3) er at preposisjonsfrasen [**mot sin herre**] flytter «etter» adjektivet som står i [**Spec αP**]. For å få en attributiv sperring må adjektivet bygge ut komplementet sitt videre til venstre. Det fjerde steget i byggingen av en attributiv sperring er at determinativet [**Et**] blir lagt til, og vi får en ekte attributiv sperring. Attributiv sperring betyr at en hel adjektivfrase flyttes fra postnominal til prenominal posisjon. Endringen som skjer internt i adjektivfrasen er at når adjektivet står postnominalt krever det at adjektivet selv har etterstilte adledd, men når adjektivet flytter til en prenominal posisjon, og adjektivet selv skal ha egne adledd, må dette medføre at adjektivet får bygge ut komplementet sitt til venstre. Dermed er bindingsprinsippene oppfylt og attributiv sperring oppfyller kravet til anaforbinding før flyttingen starter, og dermed endrer eksemplet i (210) form fra [**En hund trofast mot sin herre**] til en splittkonstruksjon [**En trofast hund mot sin herre**], og videre til en attributiv sperring [**En mot sin herre trofast hund**]. I forhold til splittkonstruksjoner og attributiv sperring er dette vist med trestrukturen til både adjektiv, presens partisipp og perfektum partisipp i kapittel 8.1.

I denne oppgaven har jeg argumentert for at splittkonstruksjoner og attributiv sperring har den samme basisstrukturen som utgangspunkt. Splittkonstruksjoner representerer flytting av et postnominalt adjektiv til en prenominal posisjon, og denne flyttingen er det første trinnet på vei mot en attributiv sperring. Selv om mange regner attributiv sperring som gammeldags og arkaisk språk, er det fortsatt et levende fenomen i dagens norsk, noe jeg har vist gjennom eksempler fra Knausgård (2009). I kapittel 8.1 har jeg gitt en analyse av adjektiv, presens partisipp og perfektum partisipp, når de står i henholdsvis basisstrukturen, i en splittkonstruksjon og i en ekte attributiv sperring basert på Julien (2005) sin analyse. I denne oppgaven har jeg vist at de tre konstruksjonene, som har samme semantikk, kan fremstilles i ett og samme analyseskjema.

Litteraturliste

Abney, S. (1987). *The English Noun Phrase in Its Sentential Aspect*, PhD-avhandling, MIT.

Almeida, D. og J. Sprouse (2011). "Power in acceptability judgment experiments and the reliability of data in syntax", <http://ling.auf.net/lingbuzz/001362> (lest 16.10.2013)

Andersen Øivin (u.å.). «Om metoder i lingvistikken» <https://www.yumpu.com/no/document/view/22266759/om-metoder-i-lingvistikken-universitetet-i-bergen> (lest 1. oktober 2013)

Berulfsen, B. (1967). *Norsk grammatikk*. Oslo: Aschehoug.

Blekesaune, A. (u.d). "SOS1002 Forelesning 2", <http://www.svt.ntnu.no/iss/Arild.Blekesaune/Forelesning2.pdf> , NTNU (lest 18. juli 2014).

Bokmålsordboka (nettsted) <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=+korpus&bokmaal=+&ordbok=bokmaal> (lest 3. november 2013).

Chomsky, N. (1995). "Bare Phrase Structure" i H. Campos & P. Kempchinsky (red.): *Evolution and Revolution in Linguistic Theory*, Washington, D.C.: Georgetown University Press, ss. 51-109.

Cook, V. J. (1988): *Chomsky's Universal Grammar An Introduction*. Oxford, New York: Basil Blackwell Ltd/Inc.

Dalen, M. (u.å.). "Validitet og Reliabilitet i kvalitativ forskning", <http://slideplayer.no/slide/2533721> (lest 22. oktober 2014).

Erlenkamp, S. (2003). «Informanter i tegnspråkforskning: Problemer og utfordringer». I J. B. Johannesen (red): *På språkjakt- problemer og utfordringer i språkvitenskapens datainnsamling2003*. Oslo: Unipub Forlag.

Faarlund, J.T., S. Lie og K.I. Vannebo (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Haider, H. (2010). *The Syntax of German*. Cambridge: Cambridge University Press.

Haugen, T.A. (2012). *Polyvalent Adjectives in Norwegian: Aspects of their Semantics and Complementation Patterns*, PhD-avhandling, University of Oslo. Oslo.

Johannesen, J. B. (2003). «Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus». I J. B. Johannesen (red): *På språkjakt – problemer og utfordringer I språkvitenskapens datainnsamling 2003*. Oslo: Unipub Forlag.

Julien M. (2005). *Nominal Phrases from a Scandinavian Perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Knausgård, K. O. (2009). *Min kamp. Første bok*. Oslo: Forlaget Oktober AS.

Kunnskapssenteret (2014). «Metodetriangulering». 28. februar 2014.
<http://kunnskapssenteret.com/metodetriangulering/> (lest 7.august.2014)

Landslaget for språklig samling. «Konsekvens og stil»
<http://samnorsk.no/bokmaal/aa-skrive/konsekvens-og-stil/> (lest 23.november.2013).

Lauvås, P. og G. Handal (2000). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag a.s.

Lundquist, B. (2008). *Nominalization and Participles in Swedish A thesis submitted to the Faculty of Humanities, University of Tromsø*. Tromsø.

Næs, O. (1972). *Norsk grammatikk: elementære strukturer og syntak*. Oslo: Fabritius forlag.

Platzack, C. (1988). «Att forska i nordiska språk – problem, teorier och forskningstraditioner». I J. Svensson (red): *Nordistiken som vetenskap Artiklar om ämnets historia, teorier och metoder 1988*. Lund: Studentlitteratur ab., s. 47-64.

Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*, Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode – 3. utgave*, Bergen: Fagbokforlaget.

Roberts, I. (u.å). ”Head Movement and the Minimalist Program” i C. Boeckx (red.): *The Oxford Handbook of Minimalism*, Oxford: Oxford University Press.

Samset, K. (u.d). “Kvalitativ forskning”
http://www.concept.ntnu.no/attachments/093_04_phdsemanr_Samset_forskningsmetode%20web.pdf. NTNU (lest 22.juli 2014).

Selberg, O.M. (1999). «5 sider attributiv sperring»
<http://home.broadpark.no/~oselberg/pub/attsperr.pdf> (lest 29.januar.2014)

Stortingets nettsider <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Grunnlovsforslag/2011-2012/dok12-201112-021/?lvl=0#a1.10>
(lest 20. oktober 2014).

Vangsnes, Ø. A. (1999). *The Identification of Functional Architecture*. PhD-avhandling, University of Bergen.

Venås, K. (1980). “Some Remarks on the Syntactic Construction “Attributive Expansion” in Norwegian” *Nordic Journal of Linguistics* 3, s. 57-81.

Vinje, F-E. (1988). «På terskelen til et nytt tusenår. En tilstandsrapport om norsk språk»
Sprog i Norden, s. 64-92.

<http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/article/viewFile/17553/15281> (lest 20. oktober 2014).

Vinje, F-E. (2002). *Moderne norsk*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Wasow, T. (1977). "Transformations and the lexicon" i J. Bresnan, P. Culicover & T. Wasow (red.): *Formal Syntax*, New York: Academic Press, ss. 327-360.

Western A. (1915). *Skriv norsk : noen punkter av riksmaalets sproglære / Aug. Western*. Kristiania: Aschehoug.

Åfarli, T. A. (2000). *Grammatikk – kultur eller natur? Elementær innføring i det generative grammatikkstudiets vitenskapsteori*. Oslo: Det norske Samlaget.

Åfarli, T.A og L. Sakshaug (2006). *Grammatikk: Syntaks og morfologi med norsk i sentrum*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Åfarli, T.A. & Eide, K.M. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus forlag.

Vedlegg 1: Korpus

Nedenfor har jeg kategorisert mitt innsamlede korpus i forhold til adjektiv, presens partisipp og perfektum partisipp. Videre er de kategorisert etter om nomenkjernen står i bestemt form, ubestemt form eller om nomenkjernen er et egennavn. De fleste av eksemplene i korpuset er attributiv sperring som er skrevet om til splittkonstruksjoner. Det er likevel benyttet noen eksempler fra ulike kilder på splittkonstruksjoner. Disse er da skrevet om til en attributiv sperring.

Kategoriseringer:

Adjektiv

Nomenkjernen i ubestemt form

1. a) De **under overflaten meget dramatiske** statsminister- og regjeringsskifter i 1951 og 1955 (Selberg 1999)
b) ? De **meget dramatiske** statsminister- og regjeringsskifter i 1951 og 1955 **under overflaten** (min omskriving)
2. a) Den **for dagens musiker nokså selvfølgelige** kjensgjerning (Selberg 1999)
b) ? Den **nokså selvfølgelige** kjensgjerning **for dagens musiker** (min omskriving)
3. a) Den **for Danmark-Norge så kritiske utenrikspolitiske** situasjon (Selberg 1999)
b) ? Den **så kritiske utenrikspolitiske** situasjon **for Danmark-Norge** (min omskriving)
4. a) Den **for ham så karakteristiske** måte (Knausgård 2009)
b) Den **så karakteristiske** måte **for ham** (min omskriving)
5. a) Den **i formen eneveldige** konge (Selberg 1999)
b) ? Den **eneveldige** konge **i formen** (min omskriving)
6. a) Den **i 20-årene aktuelle** utgave (Selberg 1999)
b) ? Den **aktuelle** utgave **i 20-årene** (min omskriving)
7. a) Denne **hos oss så usedvanlige, rasjonelle** måte (Selberg 1999)
b) ? Denne **så usedvanlige rasjonelle** måte **hos oss** (min omskriving)
8. a) Denne **for barna ubehagelige** påstand (mitt eksempel)
b) ? Denne **ubehagelige** påstand **for barna** (min omskriving)

9. a) Denne **på mange måter historiske** turneringen (Venås 1980: 67)
 b) ? Denne **historiske** turneringen **på mange måter** (min omskriving)
10. a) En mer umiddelbar **av forelegg uavhengig** uttrykksform (Selberg 1999)
 b) ? En mer umiddelbar **uavhengig** uttrykksform **av forelegg** (min omskriving)
11. a) En **av min erkjennelse uavhengig** transcendens (Selberg 1999)
 b) ? En **uavhengig** transcendens **av min erkjennelse** (min omskriving)
12. a) En **av vann breddfull** tønne (mitt eksempel)
 b) ? En **breddfull** tønne **av vann** (min omskriving)
13. a) En **for alle brukbar** løsning (Faarlund et al. 1997)
 b) ? En **brukbar** løsning **for alle** (Faarlund et al. 1997)
14. a) En annen og **for henne ganske ny** kunnskapstype (Selberg 1999)
 b) ? En annen og **ganske ny** kunnskapstype **for henne** (min omskriving)
15. a) En **for landet og regjeringen helt sentral og livsviktig** sak (Selberg 1999)
 b) ? En **helt sentral og livsviktig** sak **for landet og regjeringen** (min omskriving)
16. a) En **for sin tid tolerant** humanisme og kamp for samvittigheten (Selberg 1999)
 b) ? En **tolerant** humanisme og kamp for samvittigheten **for sin tid** (min omskriving)
17. a) En **for svensk arbeiderbevegelses vedkommende utrolige** mangel på samordning (Selberg 1999)
 b) ? En **utrolig** mangel på samordning **for svensk arbeiderbevegelses vedkommende** (min omskriving)
18. a) En **i grunntrekkene upåvirkelig** menneskenatur (Selberg 1999)
 b) ? En **upåvirkelig** menneskenatur **i grunntrekkene** (min omskriving)
19. a) En **mot sin herre svært trofast** hund (mitt eksempel)
 b) En **svært trofast** hund **mot sin herre** (mitt eksempel)
20. a) En **sin herre svært trofast** hund (mitt eksempel)
 b) ? En **svært trofast** hund **sin herre** (min omskriving)
21. a) Et **i forhold til omgivelsene grunnere, større eller mindre** område (Selberg 1999)
 b) ? Et **grunnere, større eller mindre** område **i forhold til omgivelsene** (min omskriving)

22. a) Seksogtyve **seksten år gamle** jenter (Knausgård 2009: 49)
- b) ? Seksogtyve **gamle** jenter **seksten år** (min omskriving)
23. a) Sigrid Undsets **for de fleste ubegripelige** overgang til katolisismen (Selberg 1999)
- b) ? Sigrid Undsets **ubegripelige** overgang til katolisismen **for de fleste** (min omskriving)

Nomenkjernen i bestemt form

24. a) De **etter vår standard tungdrevne** boligene (Selberg 1999)
- b) ? De **tungdrevne** boligene **etter vår standard** (min omskriving)
25. a) Denne **for ham fullstendig likegyldige** kritikken (mitt eksempel)
- b) ? Denne **fullstendig likegyldige** kritikken **for ham** (min omskriving)
26. a) De to **for oss nye** beskrivelsene (mitt eksempel)
- b) ? De to **nye** beskrivelsene **for oss** (min omskriving)
27. a) Denne **ham likegyldige** kritikken (mitt eksempel)
- b) ? Denne **likegyldige** kritikken **ham** (mitt eksempel)
28. a) Denne **meg uvedkommende** saken (mitt eksempel)
- b) Denne **uvedkommende** saken **meg** (min omskriving)

Nomenkjernen som egennavn

29. a) Den **i norsk middelalderfromhet meget populære** Canterburymartyren Thomas Beckett (Selberg 1999)
- b) ? Den **meget populære** Canterburymartyren Thomas Beckett **i norsk middelalderfromhet** (Selberg 1999)
30. a) Den **i USA sagnomsuste**, norskfødte idrettstreneren Knute Rockne (Selberg 1999)
- b) ? Den **sagnomsuste**, norskfødte idrettstreneren Knute Rockne **i USA** (min omskriving)

Presens partisipp

Nomenkjernen i ubestemt form

31. a) De **for arbeiderne påtrengende** spørsmål (Vinje 2002: 282)
b) ? De **påtrengende** spørsmål **for arbeiderne** (min omskriving)
32. a) Den særlig **i s.ø.-norsk forekommende** diftongforenkling (Selberg 1999)
b) ? Den særlig **forekommende** diftongforenkling **i s.ø.-norsk** (min omskriving)
33. a) Det **for ubåter krevende** skjærgårdsfarvann (Selberg 1999)
b) ? Det **krevende** skjærgårdsfarvann **for ubåter** (min omskriving)
34. a) En **for saksbehandlingen oppmuntrende** opplysning (Selberg 1999)
b) ? En **oppmuntrende** opplysning **for saksbehandlingen** (min omskriving)
35. a) En **på mange måter ny og spennende** genre (Selberg 1999)
b) ?En **ny og spennende** genre **på mange måter** (min omskriving)

Nomenkjernen i bestemt form

36. a) Det stadig **over ansiktet fallende** hårets dal (Knausgård 2009: 82)
b) ? Det stadig **fallende** hårets dal **over ansiktet** (min omskriving)

Perfektum partisipp

Nomenkjernen i ubestemt form

37. a) Den **av dekanus foreslåtte** tekst (Selberg 1999)
b) ? Den **foreslåtte** tekst **av dekanus** (min omskriving)
38. a) Den **av ham høyt beundrede** filosof og nasjonaløkonom John Stuart Mill (Selberg 1999)
b) ? Den **høyt beundrede** filosof og nasjonaløkonom John Stuart Mill **av ham** (min omskriving)
39. a) Den **av ham veldefinerte** alkoholist (Selberg 1999)
b) Den **veldefinerte** alkoholist **av ham** (min omskriving)
40. a) Den **av myndighetene degraderte** riksmålsnorm (Selberg 1999)

- b) ? Den **degraderte** riksmålsnorm av **myndighetene** (min omskriving)
41. a) Den **for det meste radikale avkristnede** norske kulturelite (Selberg 1999)
- b) ? Den **radikale avkristnede** norske kulturelite **for det meste** (min omskriving)
42. a) Det av **mange miskjente** geni (Selberg 1999)
- b) ? Det **miskjente** geni av **mange** (min omskriving)
43. a) En av **Bankinspeksjonen fastsatt** frist (Selberg 1999)
- b) ? En **fastsatt** frist av **Bankinspeksjonen** (min omskriving)
44. a) En av **fylkesmannen nedsatt** komite (Vinje 2002: 282)
- b) ? En **nedsatt** komite av **fylkesmannen** (min omskriving)
45. a) En langt snevrere og **for mange slemt belastet** betydning (Selberg 1999)
- b) ? En langt snevrere og **slemt belastet** betydning **for mange** (min omskriving)
46. a) En av **Gud forutfattet** plan (Selberg 1999)
- b) ? En **forutfattet** plan av **Gud** (min omskriving)
47. a) En i **Kristiansand beryktet** nudist (Knausgård 2009: 76)
- b) ? En **beryktet** nudist i **Kristiansand** (min omskriving)
48. a) En **fra Bergen rømt** fange (min omskriving av Faarlund et al. 1997)
- b) ? En **rømt** fange **fra Bergen** (Faarlund et al. 1997: 275)
49. a) En gammel, **for meg ukjent** mann (Knausgård 2009: 117)
- b) ? En gammel, **ukjent** mann **for meg** (min omskriving)
50. a) En i **matematikken ofte anvendt** måte (Selberg 1999)
- b) ? En **ofte anvendt** måte i **matematikken** (min omskriving)
51. a) Et hvitt av **blod gjennomtrukket** tørkle (min omskriving av Knausgård 2009: 113)⁴¹
- b) ? Et **hvitt, gjennomtrukket** tørkle av **blod** (min omskriving)
52. a) Et **for jødene velkjent** pedagogisk virkemiddel (Selberg 1999)
- b) ? Et **velkjent**, pedagogisk virkemiddel **for jødene** (min omskriving)
53. a) Et **med ed bekreftet** løfte (Selberg 1999)
- b) ? Et **bekreftet** løfte **med ed** (min omskriving)

⁴¹ Eksemplet er en omskriving av frasen *Et hvitt tørkle gjennomtrukket av blod* (Knausgård 2009: 113). I dette relevante eksemplet står adjektivfrasen *gjennomtrukket av blod* som et etterstilt adledd til nomenkjernen.

54. a) Et **på begge sider stekt** egg (min omskriving av Faarlund et al. 1997)
 b) ? Et **stekt egg på begge sider** (Faarlund et al. 1997: 274)
55. a) Senere ved fordypelse i mystikkens omfattende og **i vårt miljø nærmest ukjente** litteraturhistorie (Selberg 1999)
 b) ? Senere ved fordypelse i mystikkens omfattende og **nærmest ukjente** litteraturhistorie **i vårt miljø** (min omskriving)

Nomenkjernen i bestemt form

56. a) Det **av snø tildekkede** bekkefare (Knausgård 2009: 68)
 b) ? Det **tildekkede** bekkefare **av snø** (min omskriving)

Nomenkjernen som egennavn

57. a) Den **under krigen angiverstemplede** Astrid Døvle Dollis Dahlgren (Selberg 1999)
 b) ? Den **angiverstemplede** Astrid Døvle Dollis Dahlgren **under krigen** (min omskriving)